

Madito ga Watumigwa Chilongole

Chitabu cha madito ga watumigwa changusima mwaluko wa chi lundo cha wanhu walingumkunda Kilistu na ndaze vyochenele kulawila Yelusalemu kuza Yudeya na Samaliya na kuli miji kufungo. Vila Yesu vyoyawalonjele walanguswa wa heye naloyang'hali kuheluka kuza kilanga (Madito 1:8). Nachandichigwa na Lukasi, yuye kahi nayandiche Mbuli Inojile. Nayali dakitali nakwandika chila chinhu goya. Nakamwandichila vitabu vyeng'ha vili, Madito na Mbuli Inojile, Teofili nayaweke Mgilichi, ila vitabu avyo kahi na hanji nakagana kuwalangusa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu kwa weng'ha Wagilichi na Wayahudi (1:1).

Madito hanji nachandichigwa kuli mhela wa makumi sita mbaka makumi sita na gane kulawila Yesu loyavumbuche, kwa vila chitabu nachimala kwandichigwa hala Paoli nayang'hali kulawa mchinweng'ho. Lukasi kahi nayali yenule majendo hamwe na mtumigwa Paoli hanji nakandika chitabu cha Madito kuli muji wa Antiokiya. Madito ndo ulutililo wa Mbuli Inojile yandichigwe na Lukasi na kwaluka kwa Yesu kuheluka kuza kilanga. Chiwalo cha Lukasi kwandika chitabu cha Madito ndo chichila cha Mbuli Inojile. Nakagana Teofili hamwe na wanhu walingumkunda Kilistu, wavizele

choni nachowelanguse nakuwandichila ng'hatu chiwalile mbuli ya ukomu wa Yesu na kwenela kwa makundo ga kumkunda Yesu Kilistu.

Chitabu cha Madito changutulapa hetwe kuvizela mbuli ya chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha mwaluko ng'hatu na ndaze vyotulinguganigwa kikala kuli makundo ga Yesu Kilistu. Ulajilo awu wa watumigwa wangutulajila vila vyotulinguganigwa kikala kwa kitumbila ludali lwa Muhe Yelile kwa kweneza usenga wa Mbuli Inojile kwa wanhu wanji.

Gali Mgati

Mwaluko Muhe Yelile kanguya kwa walan-guswa na chilundo cha wanhu walingukunda Kilistu changukula (1:1-8).

Hamba chilundo cha walingumkunda Kilistu changugazigwa na kwaluka kwenela kunji Yelusalemu (8:2-12:23).

Kulawa baho Paoli kangwaluka majendo ga mwaluko ga kweneza usenga wa Nguluwi (12:24-14:28).

Hamba chitala changuting'hana Yelusalemu kupuza choni chilinguganigwa kwa wanhu walingumkunda Kilistu wanyale (15:1-35).

Hamba Paoli kangwinula majendo ga keli kuza kweneza usenga wa Nguluwi (15:36-18:22).

Kulawila baho, kangwinula majendo ga kadatu ga kweneza usenga wa Nguluwi (18:23-20:38).

Hamba Paoli kangibatigwa Yelusalemu (21-26).

Mwiso Paoli kanguhilikwa Loma (27-28).

¹ Mkulu Teofili kuli chitabu cha heni cha mwaluko nanyandika mbuli zila Yesu zoyaditile na kulangusa kulawila mwaluko wa mijito ja

heye,² mbaka zuwa lila loyaholigwe kilanga. Hala naloyang'hali kuholigwa kilanga nakawalajiza kwa ludali lwa Muhe Yelile wala watumigwa yawahagule. ³ Kwa mhela wa mazuwa makumi gane hala hoyabagame nayali yowalawila lawila na kilajila kota nayali mkomu. Nawamona, na heye nakalonga gala ga Undewa wa Nguluwi. ⁴ Mhela loyeting'hane hamwe na hewo nakawalonjela ahi, “Mleche kuka Yelusalemu, ila mbeteze ilagano lyoyawalonjele Mhaza, ila yomina namhuliche ndilonga. ⁵ Yohani nakabatiza kwa mazi, logokuya mazuwa mado, hemwe mobatizigwa kwa Muhe Yelile.”

*Yesu kanguholigwa kilanga
(Malichi 16:19-20; Lukasi 24:50-53)*

⁶ Ahyo watumigwa loweting'hane hamwe na Yesu, nawamuza, “Lelo Mkulu mhela awu ndo houwahilusila Waisilaeli undewa wa hewo?” ⁷ Ila Yesu nakawalonjela, “Mhela na mbuli azo vya hasi ha ludali lwa Mhaza wa heni, kahi hambe iwalape hemwe kuvizela yowa nili. ⁸ Ila mhela Muhe Yelile loyowadulichilani, mobochele mong'ho na mowa walolezi wa heni kuli Yelusalemu na kuli mkowa wa Yudeya na Samaliya, mbaka kuduma kwa isi yeng'ha.” ⁹ Loyalonjile ago, weng'ha wawele womlola, kaholigwa kilanga, ng'hungugu imvisa hawamuwene kahi.

¹⁰ Lowali wang'hali wolola kilanga, yawele yoluta, baho wanhu weli wawele wawalile nguwo nzelu pee, wema behi na hewo, ¹¹ nawalonga, “Hemwe wanhu wa Galilaya, yandaze mwimile mlola kilanga? Yesu ayu yaholigwe kulawa kwa

hemwe kuluta kilanga, kokuya kahi kota hiho vyomumuwene yoluta kilanga.”

Matiya kanguhaguligwa yebate honhu ha Yudasasi

(Matei 27:3-10)

¹² Hamba watumigwa wahiluka Yelusalemu kulawa kuli chila chidunda chilinguchemigwa chidunda cha Mizeituni, chiwele kilomita imwe kulawa mujini. ¹³ Lowafichile mujini nawenjila mli chihengo chiwele kuchanya mula mowali wochikala, na hewo wali Petili na Yohani na Yakubu na Andeleya na Filipo na Tomasi na Batolomeo na Matei na Yakubu mwana wa Alufayo na Simoni Zelote na Yudasasi mwana wa Yakubu. ¹⁴ Awa weng'ha nawekungajiza hamwe kumlanda Nguluwi, hamwe na wadala wamwenga na Maliya mayake Yesu na wang'holoze.

¹⁵ Zuwa limwe, Petili nakema hali wala wanhu wawele womkunda wala wali wekungajize, hamwe wanhu weng'ha wali miya imwe na makumi meli, ¹⁶ nakalonga, “Wang'holozangu, nayali ilapa honhu ha Maandiko Matakatifu gakoleche, honhu hala Muhe Yelile, kwa ulonzi wa Daudi, nakalonga mbuli za Yudasasi yula yawalongoze kuza kumibata Yesu. ¹⁷ Yudasasi nayali yumwe wa chilundo cha hetwe, mina nakahaguligwa tuwe hamwe mli mijito ya hetwe.” ¹⁸ Heye nakagula mgunda kwa zila sendi zoyazipalile kwa madito ga heye gehile, nakagwa hasi nakutulika lida, utumbu wa heye ubohoka kunze. ¹⁹ Wanhu weng'ha walingikala Yelusalemu nawahulika mbuli ayo ikoleche, na ahyo kwa ulonzi wa hewo, wauchema ula

mgunda Hakeli Dama, Izeleche, “Mgunda wa danda,” ²⁰ “Lelo yandichigwa muli chitabu cha zabuli,

“ ‘Mng’handanda mwa heye mopona mahame, munhu yoneche yaleche kikala mgati amo.’

Kahi yandichigwa,

“ ‘Munhu yunji yahole mijito ya heye.’

²¹ Lelo munhu yumwe mli wala welongoze na hetwe mhela weng’ha Mkulu Yesu loyali yokwinula majendo hamwe na hetwe, yahaguligwe kilumba na hetwe. ²² Ahyo kangulapigwa yawe yumwe wa wala welongoze na hetwe kulawila Yohani loyali yobatiza mbaka zuwa lila Yesu loy-aholigwe kulawa kwa hetwe kuluta kilanga. Ayo kochilumba hamwe na hetwe kukola na kulavya ulolezi wa uzilipuko wa Yesu.”

²³ Aho nawachema matagwa ga wanhu weli, wa mwaluko Yusufu yachemigwe Balisaba ama kahi Yusto na wakeli Matiya. ²⁴ Hamba nawamlanda Nguluwi, “Mkulu hegwe kwanguzizela nhumbula za wanhu weng’ha. Ahyo, utulajilile hali awa weli yalikohi youmhagule, ²⁵ leka yahole honhu hano ha mijito ja uchitumagwa woyalechile Yudasasi nakaluta honhu hake yuye.” ²⁶ Nawatowa simbi, simbi imgwila Matiya, na heye konjezwa mli wala watumigwa wanji kumi na yumwe.

2

Kuya kwa Muhe Yelile

¹ Zuwa Iya Pendekosti lolifichile, wanhu weng’ha wali wekungajize hamwe. ² Bahala lizi lihulikwa kulawa kilanga, iputa ifandile kota

mbeho ng'hali, uimemeza ng'handanda ila yeng'ha yowali wekale. ³ Hamba navilawila vinhu vyoneche kota milapi ja chiluli, visambalula na kugwa kwa chila yumwe wa hewo. ⁴ Weng'ha wamemezwa Muhe Yelile, nawaluka kulonga ulonzi winji kota hila Muhe vyoyawadahize kulonga.

⁵ Na ako Yelusalemu wali kuko Wayahudi, wanhu walingumkunda Nguluwi, walawile chila nhanzi ya isi yeng'ha na kilanga. ⁶ Lowahuliche lizi alyo, chilundo chikulu cha wanhu nachikungajiza. Weng'ha watinuka lukami kwa vila chila yumwe wa hewo nakawahulika awo wanhu wa Nguluwi wolonga kwa ulonzi wohawavumbuche nawo. ⁷ Wabubuwala na kulunduwala walonga, “Lelo awa weng'ha tulinguwahulika wolonga ahi, hawawele wenyeng'hayeye wa Galilaya? ⁸ Iwa ndaze lelo, kuta chila munhu kanguwahulika wolonga kwa ulonzi wohawavumbuche nawo? ⁹ Wayetu wamwenga Wapalisi na Wamedi na Waelami na wamwenga ndo wenyeng'hayeye wa Mesopotamiya na Yudeya na Kapadokia na Ponto na mkowa wa Asiya ¹⁰ na Fulugiya na Pamfiliya na Misili na honhu ha Libiya behi na Kulene, wayetu wamwenga ndo wajenzi kulawa Loma, ¹¹ na Wayahudi na wanhu wahinduchile na kwinjila kuli nzila ya kumfugamila Nguluwi ya Chiyahudi, wamwenga walawa Kilete na Alabiya. Hetwe tweng'ha twanguwahulika wolonga kwa ulonzi wotuvumbuche nawo mbuli ng'hulu za Nguluwi.” ¹² Weng'ha nawabubuwala kuno wochiuza, “Ayi mina yangutulungusa choni?”

¹³ Ila wamwe wawabeza wolonga, “Wanhu awa wagala divai inyale ya lehana!”

Usenga wa Petili

¹⁴ Ila Petili nakema hamwe na wala kumi na yumwe kaluka kuwadamlila wanhu kwa lizi likulu, “Wang’holozangu Wayahudi na hemwe mweng’ha mlingikala hano Yelusalemu, mhulichize goya ulonzi wondilonga. ¹⁵ Wanhu awa hawagalile kota vyomlinguvizela, sambi ya saa tatu hela mitondo? ¹⁶ Kukomya ndo kota mbuli ayi ndo ila yoyalonjile Yoeli nayawele mloli wa Nguluwi,

¹⁷ “ ‘Mli mazuwa gala ga kuduma, nakalonga Ngu-luwi,
ndowajidila wanhu weng’ha Muhe wa heni.
Wana wa hemwe wa chilume na wachidala wolavya uloli.

Wasongolo wa hemwe wokona ulotezi,
na wasekulu wa hemwe wolota.

¹⁸ Ena, na vitumagwa wa heni wachilume na wachidala,
ndowajidila Muhe wa heni mazuwa gala, na hewo wolavya uloli.

¹⁹ Ndodita vinduzanduza mchanya kilanga,
na ulajilo hasi muisi,
kowa na danda na chiluli na miyosi jizidahe,

²⁰ isanya lyoditilwa jiza,
na isaye lyowa lidung’hu kota danda,
hala hainalawila zuwa lila likulu na iwele na ukulu wa Mkulu.

²¹ Aho yoneche yomchema Mkulu kwa utanzi,
koloholigwa.’

²² “Wanhu wa Isilaeli, mhulichize ulonzi awu! Yesu wa Nasaleti nayali munhu yula Nguluwi kamlajila kwa ludali lwa ulajilo na vinduzanduza na kububuwaza na vila Nguluwi vyoyaditile hali hemwe kukolela heye, kota vyomvizelele. ²³ Kota navyoyaganile heye kulawa mwaluko, Nguluwi nakalamula kuta Yesu yawichigwe mmoko mwa hemwe, na hemwe mumkopola kwa kuwalechela wanhu wehile wamuwambe mumsalaba. ²⁴ Ila Nguluwi nakamzilipula, kamloholo kuli usungu wa kubagama mina na haiganigwe ng'hatu kubagama kumuwohe. ²⁵ Mina Daudi nakalongo mbuli za Mkulu kota ahi,

“ ‘Nandimonaga Mkulu kumwando kwa heni mazuwa gose, khamwe nzingo ya heni ya kudilo, nani hambe nhigasiche.

²⁶ Ahyo, nhumbula ya heni yangusangalala, na lumyango lwangu nalutowa luchenze lwa kusangalala.

Na lukuli lwa heni lochikala muli kitumbila,

²⁷ kwa vila hegwe Nguluwi, huileka nhumbula ya heni kuli isi ya wabagame, ne humkundiza yelile wa hegwe yole mchilaga.

²⁸ Kundajila nzila za ukomu, kumemeza usangalalo kwa kuwa baho hegwe!’

²⁹ “Wang'holozangu, ndangugana kuwalonjela ndikangaze mbuli zimfichile Daudi, sekulu wa hetwe yatanganiche. Heye nakabagama na katiligwa, kahi chilaga cha heye cha bahano hakaye hetu mbaka lehano. ³⁰ Ila kwa vila Daudi nayali mloli wa Nguluwi, nakavizela kuta Nguluwi kamlahila kuta komhaliza yumwe

wa lulelo lwa heye yawe mndewa wa honhu hake. ³¹ Daudi nakona kung'hali mbuli zoyodita Nguluwi na ahyo nakalonga gala ga uzilipuko wa Kilistu mlohozi hala hoyalonjile,

“ ‘Halechigwe kuli isi ya wabagame, lukuli lwa heye halolile mli chilaga.’

³² “Lelo Nguluwi nakamzilipula ayu Yesu na hetwe tweng'ha twa walolezi wa mbuli ayi.

³³ Heye loyakwinizwe na kuwichigwa na Nguluwi nzingo ya heye ya kudilo, nakabochela kwa heye mhaza yula Muhe Yelile nayalagane na hetwe, nakatujidila ayo Muhe. Acho ndo mlinguchona sambu na kuhulika. ³⁴ Mina heye Daudi, hakwinile mbaka kilanga, ila heye nakalonga.

“ ‘Mkulu nakamlonjela Mkulu wa heni, kalise nzingo ya heni ya kudilo,

³⁵ mbaka ndiwadite wang'honyo wa hegwe wawe chigoda cha kuwichila magulu ga hegwe.’

³⁶ “Wanhu weng'ha wa Isilaeli wangulapigwa kuvizela kuta ayo Yesu yomumgazile, ndo yuye yula Nguluwi yamditile yawe Mkulu na Kilistu Mlohozi!”

³⁷ Lelo wanhu lowahuliche ahyo, wahomwa nhumbula, nawamuza Petili na watumigwa wayage, “Wang'holozetu tudite ndaze?” ³⁸ Petili nakedichila, “Mumgalamchile Nguluwi na chila yumwe wa hemwe yabatizigwe kwa itagwa lya Yesu Kilistu, leka musilwe gehile ga hemwe na kubochele ndolendole ndo iwele Muhe Yelile. ³⁹ Mina, ilagano lila lyomuwichilwe hemwe, na lyomuwichilwe na wana wa hemwe, na kwa wanhu weng'ha walingikala kutali na kwa chila munhu

yula mkulu Nguluwi wa hetwe komchema kwa heye.”

⁴⁰ Kwa ulonzi unji winji, Petili nakalajiliza na kuwahimiliza wanhu yolonga, “Milohole na lulelo alu lwihile.” ⁴¹ Wenji nawaukunda ulonzi wa heye, wabatizigwa. Wanhu wawele elufu zidatu wonjezeka kuli chila chilundo zuwa alyo. ⁴² Awa weng'ha walutilila kilangusa kwa watumigwa. Hamba nawalutilila kikala hamwe chilukolo na kumogola ibumunda na kumlanda Nguluwi.

Vyonawekale chila zuwa wala wanhu wa Ngu-luwi

⁴³ Vinduzanduza vinji na kububuwaza navilajilwa kwa kukolela watumigwa na chila munhu nakadumba. ⁴⁴ Wanhu weng'ha wawelengumkunda Nguluwi wazanguwa chinhu chimwe na vinhu vya hewo wazangigawila. ⁴⁵ Wali woguza lufufu lwawo na vinhu vya hewo hamba nawegawila sendi kota chila munhu vyoyalapile. ⁴⁶ Nawalutilila kiting'hana hamwe chila zuwa kuli Ng'handanda ya Nguluwi. Ila mhela wa kumogola mibumunda, naweting'hana mli ng'handanda za hewo walya hamwe ndiya ayo kwa usangalalo na nhumbula igonzoche. ⁴⁷ Nawamtogola Nguluwi, nakuganigwa na wanhu weng'ha. Chila zuwa Mkulu nakawonjezela wanhu kuli lng'hongola lwa lwawo lwa wala wanhu nawali woloholigwa.

3

Petili na Yohani wangumloholo chete yumwe

¹ Zuwa limwe, saa tisa nemisi, Petili na Yohani wali woluta Ng'handanda ya Nguluwi, mhela wa kumlanda Nguluwi. ² Mhela awo wanhu wali wompika munhu yumwe chete kulawila loyal-eleche. Wanhu awo wali womuwika ayo munhu chila zuwa muli chihindilo cha Ng'handanda ya Nguluwi ulinguchemigwa Chihindilo Chinojile, leka yalande choneche kwa wala wokwinjila Ng'handanda ya Nguluwi. ³ Loyawawene Petili na Yohani wokwinjila Ng'handanda ya Nguluwi, nakawalanda wampe choneche. ⁴ Petili na Yohani wamnogolela meho, heye Petili nakamlonjela, "Tulole!" ⁵ Heye nakawagalamchila, yochitumbila hanji kopegwa chinhu choneche kwa hewo. ⁶ Hamba Petili nakamlonjela, "Ndahela sendi ne zahabu, ila chila chondilinacho ndokupa. Kwa itagwa lya Yesu Kilistu wa Nasaleti, wime na ujende!" ⁷ Kahi, nakamibata moko wa kudilo, kamwinula. Baho magulu na mafugamilo ga heye nagali na ludali. ⁸ Kanyozoka, kema kaluka kujenda. Hamba kenjila na hewo Ng'handanda ya Nguluwi, yojenda na kunyozoka nyozoka kuno yomtogola Nguluwi. ⁹ Wanhu weng'ha waweale aho nawamona yojenda na kumtogola Nguluwi. ¹⁰ Lowavizelele kuta ndo yula yaliyolanda behi na chila Chihindilo Chinojile cha Ng'handanda ya Nguluwi, nawabubuwaluwa lukami na kulemwela kuvizela gamlawile.

Usenga wa Petili

¹¹ Wanhu weng'ha, wang'hali wabubuwaluwa ng'hatu, nawaluka kubilimila honhu hali nguchemigwa "Chipepela cha Solomoni," Hala

yula munhu nayali yang'hali yawebate Petili na Yohani. ¹² Lelo Petili yawawene wanhu awo nakawalonjela, “Wanhu wa Isilaeli, lekachoni mwangububuwala kwa mbuli ayi? Lekachoni mwangutunogolela meho kota ndo kwa mong'ho wa hetwe ama kwela kwa hetwe twetwe ndo kumditile munhu ayu yajende?” ¹³ Nguluwi wa Abulahamu na Isaka na Yakubu, Nguluwi wa wasekulu wa hetwe yamtogole chitumagwa wa heye Yesu. Heye ndo yuyula mmuwichile mmoko ga wakulu na kumlema hali Pilato, hanga Pilato yaganile kumlechela. ¹⁴ Yali yelile na yanojile, ila hemwe namumlema, namumgana munhu yunji yawele mkopolaji yalechelwe. ¹⁵ Lelo mumkopola yula nayaditile mwaluko wa ukomu. Ila Nguluwi nakamzilipula, na hetwe twa walolezi wa mbuli ayo. ¹⁶ Itagwa lya Yesu na makundo mli itagwa alyo ndo vimpele ludali munhu ayu mlingumona nakumzela. Makundo kwa Yesu ndo gamusile ng'hatu munhu ayu kota vyommona mweng'ha.

¹⁷ “Lelo wang'holozangu, hemwe na wakulu wa hemwe namdita mbuli azo kwa kuleka kuvizela. ¹⁸ Lelo Nguluwi ndo vyoyaditile gala goyadamle aho katali kwa kukolela waloli weng'ha, mina naimlapa Kilistu Mlohozi wa heye yagaziche. ¹⁹ Lelo mumgalamchile Nguluwi, leka heye yawosele gehile ga hemwe. ²⁰ Mдите аhyo leka Mkulu yawape mhela wa kwesela na kuwagalila yula Kilistu Mlohozi, yula ndo Yesu. ²¹ Ilapa yapone kuko kilanga mbaka houfika mhela wa kugongomanya vinhu vyeng'ha, kota Nguluwi vyoyalonjile kwa kukolela waloli wa heye welile kulawila katali. ²² Kwa vila Musa mina nakalonga,

‘Mkulu Nguluwi wa hemwe kokugalilani hali wang’holozenu mloli wa Nguluwi kota heni. Mumhulichize heye kwa mbuli zeng’ha zoyowalonjela. ²³ Yoneche homuhulichiza Mloli ayo kobaguligwa kutali na wanhu wa Nguluwi na kudumigwa.’ ²⁴ Waloli weng’ha, kwaluchila Samweli na wala wamuwinzile, nawadamla mbuli azi zila zali zikoleka mazuwa gaga. ²⁵ Malagano gala Nguluwi goyalavile kwa kukolela waloli ndo kahi kwa mbuli ya hemwe, na mwangilumba kuli ilagano Nguluwi lyoyaditile na wasekulu wa hemwe, kota voyamlonjele Abulahamu, ‘Kwa kukolela walelwa wa hegwe na ivyazi lyeng’ha lyako muisi lyotambichizwa.’ ²⁶ Lelo Nguluwi nakamzilipula chitumagwa wa heye kwa mbuli ya hemwe tandi, nakamlajiza yakugalileni utambichizo kwa kumdita chila munhu wa hemwe yalekane ng’hatu na gehile ga heye.”

4

Petili na Yohani wangigaligwa kwa vilongozi wa Wayahudi

¹ Petili na Yohani lowang’hali wowadamlila wanhu, watambika na wakulu wa wamizi wa ng’handu ya Nguluwi hamwe na Masadukayo nawafika. ² Nawazudila lukami, mina awo watumigwa wali wowadamlila wanhu kuta Yesu nakazilipuka, mbuli ilingulajila wabagame wozilipuka. ³ Hamba wawebata na kwa vila nechilo nayali ikwinjila, wazanguwamila mbaka hamitondo. ⁴ Ila wenji nawahuliche awo ulonzi nawakunda, na chilundo cha wanhu

chizangonjezeka kwa kuwaza iwa ifichile walume elufu zihano.

⁵ Mitondo wakulu wa Wayahudi, wasekulu na walangusa wa malajizo ga Musa naweting'hana hamwe ako Yelusalemu. ⁶ Neweting'hana hamwe na Anasi mtambika mkulu na Kayafa na Yohani na Alekizanda na wanji wali wa lukolo lwa mtambika mkulu. ⁷ Lowawemize Petili na Yohani kumwando kuli hewo, nawawauza, “Hemwe mwangudita mbuli azi kwa mong'ho wachi ama kwa itagwa lya munhu yachi?”

⁸ Aho Petili yawele yamemile Muhe Yelile, nakawalonjela, “Vilongozi na wakulu wa wanhu! ⁹ Wone mwangutuuza lelo hano chila chidito chinojile choyaditilwe yula munhu nayali chete na vyoyaditigwe yawe mkomu, ¹⁰ lelo, hemwe na wanhu weng'ha wa Isilaeli mwangulapigwa kuvizela kuta munhu ayu kema kumwando kwa hemwe lelo hano, mkomu ng'hatu, kwa itagwa lya Yesu Kilistu wa Nasaleti yula hemwe namuwambile mumsalaba, ila Nguluwi nakamzilipula. ¹¹ Ayu ndo yula Maandiko Matakatifu gangulonga,

“ Iganga lyowalilemile walinguzenga, lelo liwa iganga likulu lya msisi.”

¹² Haduhu ulohozi hambe upegwe kwa munhu yunji yoneche, mina hasi mwa ulanga, kuduha itagwa linji Nguluwi yatupele hetwe toweza kuloholigwa nalyo.”

¹³ Awo wakulu wa kutagusa, wawele wavizelele kuta Petili na Yohani wali wanhu hawasomile ne kuwa na uwanzi woneche ila na wabubuwala

vyonawadahile kulonga ne kudumba. Wali wav-izelele kuta wali welumbile na Yesu. ¹⁴ Ila lowamuwene yula munhu yosilwe utamwa yemile hamwe na hewo, hawalonjile chinhu. ¹⁵ Ahyo nawawalonjela walawe kunze kuli chitala, na hewo nawapona mng'handanda waliyeng'ha wolongasa chinyele. ¹⁶ Wakulu wa utaguso wazangiuzi, “Tudite choni na wanhu awa? Chila munhu yalingikala Yelusalemu kanguvizela kuta ulajilo wa chinduzanduza achi na kububuwaza aku kukoleka, na hetwe hatubela mbuli ayi. ¹⁷ Ila wone tugana mbuli ayi ileche kwenela ng'hatu kuli wanhu wesa, tuwadeuze waleche kulonga na munhu yoneche kwa itagwa lya Yesu.”

¹⁸ Ahyo wawachema kahi mung'handanda, waleche kuwalonjela wanhu honhu honeche kahi waleche kulangusa kwa itagwa lya Yesu. ¹⁹ Ila Petili na Yohani nawawedichila, “Mwamule mwemwe wone inoga hali Nguluwi kuwahulichiza hemwe kuleka kumhulichiza Nguluwi. ²⁰ Hetwe hatuleka ng'oo kulonga mbuli zila zotuziwene na kuhulika.” ²¹ Lelo awo wasekulu wa kutagusa wawadeuza kwa kuwang'hang'halila ng'hatu, hamba wawalechela. Hawawagazile kwa vila wanhu weng'ha nawali womtogola Nguluwi kwa mbuli ayo ilawile. ²² Ayo munhu yoselwe utamwa nayali na ukulu upulute miyaka makumi gane.

Wanhu wangumlanda Nguluwi yawemize

²³ Bahala lowalechelwe, Petili na Yohani wahiluka kwa wayao, wawalonjela gala gowalonjelwe na watambika wakulu na wasekulu. ²⁴ Na hewo lowahuliche mbuli azo

welumba hamwe na wayao kumlanda Nguluwi wakangaze wolonga, “Mkulu, hegwe ulumbile ulanga na isi, bahali na vyeng’ha vilimumo! ²⁵ Ndo umditile chitumagwa wa hegwe, mhaza wa hetwe Daudi, yalonje kwa ludali lwa Muhe Yelile,

“ ‘Lekachoni wanhu wa isi zeng’ha wazudila?

Lekachoni wanhu wangijesa wihe?

²⁶ Wandewa wa isi mina nawewika goya, na vilongozi wa isi naweting’hana hamwe, kumlema Mkulu na Kilistu Mlohozi.’

²⁷ Mina, hino ndo vyoili Helodi na Pontio Pilato na wanhu wa Isilaeli na wanhu wa isi zinji, vyowating’hane baha mujini, kumlemela Yesu chitumagwa wa hegwe Yelile yula youmhagule yawe Kiliistu Mlohozi. ²⁸ Ena, naweting’hana wogana wadite mbuli zila zouganile na kuwika goya kulawila mwaluko kwa ludali na igano lya hegwe. ²⁹ Ila lelo, hegwe Mkulu, ulole kukabusa kwa hewo ututanze hetwe vitumagwa wa hegwe kudamla lizi lya hegwe ne kudumba. ³⁰ Golose moko wa hegwe leka uwalohole wanhu. Dite ulajilo na vinduzanduza kwa itagwa lya Yesu chitumagwa wa hegwe Yelile.”

³¹ Lowasindile kumlanda Nguluwi, hala honhu howali weting’hane hatigaswa, na weng’ha wamema Muhe Yelile. Weng’ha walutilila kudamla lizi lya Nguluwi ne kudumba.

Newekala kota ivyazi limwe

³² Nhanzi yeng’ha ya chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wali na nhumbula na Muhe yumwe. Haduhu ne yumwe nayali na

chinhu choneche yachiwiche chiwe cha heye yaliyeng'ha, ila nawewigawila vyeng'ha vyowal-navyo. ³³ Watumigwe nawalavya ulolezi kwa ludali lwinji kuzilipuka kwa Mkulu Yesu, na Ngu-luwi kawapa kunoga kwa heye kwinji. ³⁴ Haduhu ne munhu nayesilwe chinhu, mina wawele na mi-gunda ama ng'handanda waliwoziguza, ³⁵ na kuwapa watumigwa azo sendi, na kigawila chila munhu vyoyalingulapa.

³⁶ Kwali na Mlawi yumwe yaleleche Kupulo, itagwa Iya heye Yusufu, yula watumigwa nawamchemama Banaba, izeleche “Munhu yawelenguwakangaza nhumbula wanhu.” ³⁷ Heye naye nayali na mgunda nakauguza nakahola zila sendi kawegalila watumigwa.

5

Ananiya na Safila

¹ Munhu yumwe yalinguchemigwa Ananiya na mdala wa heye Safila nawaguza mgunda wa hewo vivila. ² Ila mdala wa heye yawele yavizelele, Ananiya nakewichila chasi cha sendi zoyapatile na chasi chiyage kawapa watumigwa. ³ Hamba, Petili nakamuza, “Ananiya, lekachoni Limazoga yenjile mnhumbula ya hegwe na kukudita umuhade Muhe Yelile kwa kiwichila sendi zoupatile kwa kuguza ula mgunda? ⁴ Hala hunaliguza lyali lyako, na louliguzile, azo sendi zali za hegwe ukolele chougana. Lelo lekachoni uganile kudita mbuli ili ahi mnhumbula ya hegwe? Humuhadile munhu, kumhada Nguluwi!” ⁵ Ananiya loyahuliche ahyo kagwa hasi nakabagama. Wanhu weng'ha

wahuliche mbuli ayo ilawile nawadumba lukami. ⁶ Wasongolo weza, nawagubika mtufi wa heye waulavya kunze nawautila mchilaga.

⁷ Logamalile masaa gadatu hino, mchewake yawele hanavizela galawile, kenjila mla mng'handu. ⁸ Petili nakamlonjela, “Ndonjele! Azi sendi ndo zompatile kwa kuguza ula mgunda?” Heye nakamlonjela? “Ena zizo.” ⁹ Yolawa Petili nakamlonjela, “Lekachoni lomilanguse kumhada Muhe wa Mkulu? Hulichize! Wala wanhu walutile kumtila mchilaga mlume wa hegwe, sambu wa mchihilindilo na hegwe nagwe wokuhola kahi.” ¹⁰ Bahala Safila nakagwa mli magulu ga Petili nakabagama. Wala wasongolo lowenjile, wamfika mina yabagame, ahyo nawamlavya kunze, wamtila mchilaga behi na mlume wa heye. ¹¹ Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu na wanhu wanji wahuliche mbuli ayo nawadumba lukami.

Vinduzanduza na kububuwaza

¹² Watumigwe nawalajila vinduzanduza na kububuwaza kwinji hali wanhu. Wanhu wa wamkundile Yesu wali wochiting'hana hamwe mli chipepela cha Solomoni. ¹³ Munhu yunji hela nayali yodumba kilongoza na hewo. Ahyo wanhu wenji wala hawawele wa makundo ago, nawawatogola. ¹⁴ Wanhu wenji walume na wadala nawamkundile Mkulu, nawonjezeka mli chilundo cha hewo. ¹⁵ Na wanhu wali wowagala watamwa wa hewo mnzila na kuwawasiliza mchanya mli vinhanda na mmicheka Petili wone yakole, wogana chibehelo cha heye chiwadolize wanhu wamwenga. ¹⁶ Wanhu wenji nawoya

wolawila honhu hafungofungo ha Yelusalemu, wowegala watamwa wa hewo na wala wali na chijeni chihile, na hewo weng'ha wosilwa utamwa.

Watumigwe wangugazika

¹⁷ Hamba mtambika mkulu na wayage wali wa chilundo cha Masadukayo wa honhu aho, wawonela maya watumigwa. ¹⁸ Hamba, wawebata watumigwa wawahindila mchinweng'ho. ¹⁹ Ila hamihe mhilisi wa Mkulu na kachumula chihindilo cha chinweng'ho, kawalavya kunze, nakawalonjela, ²⁰ “Mlute na mwime mng'handanda hali Ng'handanda ya Nguluwi mkawalonjele wanhu ulonzi weng'ha wa ukomu awu.” ²¹ Watumigwe nawakunda, nawenjila mli Ng'hada ya Nguluwi kung'hali lufuku, nawaluka kulangusa.

Mtambika mkulu na wayage lowafichile nawachema nging'hano ng'hulu na wakulu weng'ha wa utaguso na vilongozii wa Wayahudi, wawalajiza wanhu kuchinhweng'ho leka wakawegale wala watumigwa. ²² Ila wala vitumagwa lowafichile ako hawawafichile mla mowawahindile. Ahyo nawahiluka, wazalonga luzi mnhing'hano, ²³ wolonga, “Natufika honhu howahindilwe hahindigwe chila nzingo na wamizi wololela mchihindilo. Ila lotuchumule mla mg'handanda hatumuwene munhu yoneche.” ²⁴ Mkulu wa wamizi wa ng'handanda ya Nguluwi na watambika wakulu lowahuliche mbuli ayo wazangudumba, waleche kuvizela gawapatile. ²⁵ Keza munhu yumwe, nakawalonjela, “Wala wanhu womuhindile mchinhweng'ho, ahi sambwa wa Ng'handanda ya Nguluwi, wangulangusa wanhu.”

²⁶ Aho mkulu wa wamizi wa ng'handanda ya Nguluwi hamwe na wanhu wa heye nawaluta ng'handanda ya Nguluwi, kuwegala. Ila hawawebate kwa lupichi, mina nawadumba wanhu wowatowa na maganga. ²⁷ Hamba wawegala, wawemiza kumwando hali chitala. Mtambika mkulu nakawalonjela, ²⁸ "Natuwalemeza ng'hatu kulungusa kwa itagwa lya munhu ayu, lelo mvumiza malunguso ga munhu ayu kwesa Yelusalemu, lelo mwangugana kutuwichila nongwa ya kubagama kwa munhu ayu."

²⁹ Aho Petili, yawele hamwe na wala watumigwa waji, nakedichila, "Igana kumuhulichiza Nguluwi kusinda wanhu. ³⁰ Nguluwi wa hetwe nakamzilipula Yesu kulawila hala hemwe homumkopole na kumuwamba mumsalaba. ³¹ Ayu ndo yula yakwinizwe na Nguluwi mbaka nzingo ya heye ya kudilo. Kawa chilongozi na mlohozi, leka yawadahize wanhu wa Isilaeli wamgalamchile Nguluwi, na kusilwa gehile ga hewo. ³² Na hetwe twanguvumila mbuli ayo, na heye Muhe Yelile yula Nguluwi yawapele wala walingumuhulichiza, kangulavya ulolezi kwa mbuli ilawile."

³³ Wanhu weng'ha wawele hala mchitala lowahuliche ahyo wazudila, wazangugana kuwakopola watumigwa. ³⁴ Ila Mfaliso yumwe nayali nguchemigwa Gamalieli yula nayali mlungusa wa malajizo ga Musa nayatanganiche ng'hatu hali wanhu weng'ha, nakema mchitala, kagana wala watumigwa walavigwe kunze hado. ³⁵ Hamba nakawalonjela wala wanhu

wa kutagusa, “Wanhu wa Isilaeli, mijese hala hamnakola chila chomlingugana kuwakolela wanhu awa! ³⁶ Katali hado, nakalawila munhu yumwe itagwa lya heye Seuda, kazangidita kota kamunhu yatanganiche na wanhu wafichile miya zine welongoza na heye. Ila nakakopoligwa, na chilundo cheng'ha cha heye chisambaluka na kwaga. ³⁷ Kahi, heni hamba, mhela ula wa kuwazigwa wanhu, nakalawila Yudasi wa Galilaya. Na heye ayu nakawakwega wanhu wamuwinza, ila na heye nakakopoligwa na wala waliwomuwinza wasambaluka. ³⁸ Na kahi heni sambi ndangukulonjelani, mleche kuwaditila wanhu awa chinhu choneche chila, mina wone mbuli ayi ya hewo yaluchizwe na wanhu, yokwaga iliyeng'ha. ³⁹ Ila wone yaluchizwe na Nguluwi, haiwele hela kota molemwa kuwasumya, ila mochifika mumlema Nguluwi!”

Hamba, wekundiza na heye. ⁴⁰ Ahyo wawachema wala watumigwa, hamba nawawalonjela watowigwe ng'hobwa na kuwalemeza waleche kulangusa kwa itagwa lya Yesu, hamba nawawaleka walute. ⁴¹ Ahyo watumigwa nawalawa hala mchitala wawele wasangalale, mina nawalapigwa kubasigwa soni kwa itagwa lya Yesu. ⁴² Chila zuwa wazangulangusa na kudamla mli Ng'handanda ya Nguluwi na ng'handanda za wanhu Mbuli Inojile kota Yesu ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe.

6

Watanzi saba wa watumigwa

¹ Hamba, lung'hongola lwa walanguswa vyol-wali luvila ng'hatu, nakulawila kung'hung'huta hali wanhu walingukunda walingulonga Chigilichi na wala walingulonga Chiebulaniya. Wala walingulonga Chigilichi waliwong'hung'uta kota walekwa wa hewo wali wosemwigwa kuli kugaw-ilwa vinhu vyowali wolapa chila zuwa. ² Ahyo, watumigwa kumi na weli nawaichema nhanzi yeng'ha ya walanguswa, nawalonga, “Hainojile hetwe tuleche kudamla lizi lya Nguluwi hamba tuzengigayila kigawila vinhu vyotulingugana kwa malapo ya chila zuwa. ³ Ahyo wang'holozetu, mhagule hali hemwe wanhu saba watanganiche, wamemile Muhe na luhala lwa kumuhulichiza Nguluwi, na hetwe towapa hemwe ludali alo lwa kigawila vinhu. ⁴ Twetwe baha, tochinweg'ha kumlanda Nguluwi na mijito ya kudamla ulonzi wa Nguluwi.”

⁵ Mbuli ayo iwanojeza nhanzi ya wanhu weng'ha wa Nguluwi. Wamhagula Stefani, munhu nayali na makundo makulu na yamemile Muhe Yelile nawamhagula kahi Filipino na Pilokolo na Nikanoli na Timona na Pamena na Nikolao wa Antiokiya yula mhela umwe nayali yahinduchile na kwinjila kuli nzila ya Chiyahudi ya kumfugamila Nguluwi. ⁶ Nawawawika kumwando kwa watumigwa, na hewo nawawalandila na kuwawichila moko.

⁷ Lizi lya Nguluwi luza kwenela na wanhu wa Nguluwi ako Yelusalemu wonjezeka ng'hatu, na chilundo chikulu cha watambika nawabochema makundo ga Yesu.

Stefani kangibatigwa

⁸ Stefani nakabochema kunoga kwinja kwa Nguluwi, ludali lwinji na kazangulajila vinduzanduza hali wanhu. ⁹ Ila wanhu wamwenga nawalawila wetwanjize na Stefani. Wanhu awo wamwenga wali wa ng'handanda imwe ya kusalila ilinguchemigwa, ng'handanda ya wanhu welejehe, na hewo nawalawa Kulene na Alekizandilia, wamwenga nawalawa Kilikiya na mkowa wa Asiya. ¹⁰ Ila nawalemwa kitwanza na heye kwa mbuli ya luhala lwake na yula Muhe Yelile yamlongoze mhela loyalonjile. ¹¹ Ahyo nawawasonjeleza wanhu wamwe walonje, "Tumhulika Stefano yolongamba mbuli za kumliga Musa na kumliga Nguluwi." ¹² Kwa chiwalo acho, nawawasonjeleza wanhu na wasekulu na walangusa wa malajizo ga Musa. Lelo wamuyila Stefani, wambata wamigala hali chitala chikulu. ¹³ Wawegala mchitala walolezi wa udesi wala nawalanga, "Munhu ayu hambe yaleche kulonga ulonzi wa kuliga honhu helile na malajizo ga Musa. ¹⁴ Mina natumhulika yolongamba ayo Yesu wa Nasaleti kowifya ng'hatu ng'handanda ya Nguluwi na kuchigalamla chihendo chila chotubochele kwa Musa." ¹⁵ Weng'ha wawe mli chitala wamnogolela meho Stefani, wona kumeho kwa heye kuwele kota mhilisi wa kilanga.

7

Usenga wa Stefani

¹ Lelo mtambika mkulu nakamuza Stefani, "Ndaze! Mbuli azi kwangukomya ndo vyozi?"

² Stefani nakedichila, “Wang'holozangu na wahaza wa heni, mnyhulichize! Nguluwi wa ukulu nakamlawila Mhaza wa hetwe Abulahamu loyali yochikala Mesopotamiya, naloyang'hali kikala Halani, ³ Nguluwi nakamlonjela, ‘Uche muisi ya hegwe, uwaleche wang'holozo, ulute kuli isi yondikulajila.’ ⁴ Ahyo Abulahamu nakoka muisi ya Kalidayo na kuza kikala Halani. Nakoka ako mhaza wa heye lonayabagame, Nguluwi nakamusa mbaka isi ayi yomlingikala hemwe sambi. ⁵ Nguluwi nahampele ne honhu hamwe hadodo ha isi ayi iwe ya heye, leka ahyo, nakalagana na heye kota komha isi ayi iwe ya heye na ya walelwa wa heye, hanga mhela awu hawele na mwana. ⁶ Nguluwi nakamlonjela ahi, ‘Lulelo lwa hegwe loza kikala isi ilingulongozwa na wanhu wANJI, ako woditigwa wapogozi na kuditigwa vibi kwa mhela wa miyaka miya na jine. ⁷ Ila heni ndoitagusa ayo isi iwadita hemwe wapogozi. Hamba ndowalavya kuli isi ayo woye wafugamile heni Nguluwi honhu aha.’ ⁸ Hamba Nguluwi nakadita na heye ilagano liwele kwinjila ikumbi ndo liwa ulajilo wa ilagano lya heye. Ahyo, Abulahamu nakamwinjiza ikumbi mwanage Isaka zuwa lya nane hala hoyaleleche. Na Isaka, hihyo, nakamwinjiza Yakubu. Na heye Yakubu nakawenjiza wala wana kumi na weli wawele ndo wasekulu wa hemwe.”

⁹ “Wala wana wa Yakubu, nawamonela maya Yusufu, nawamuguza muupogozi Misili. Ila Nguluwi nayali hamwe na heye, ¹⁰ nakamlohola kuli magazo ga heye gesa. Nguluwi nakamganila isungu na luhala hali Falao, Mndewa wa Misili,

na heye Falao nakamuwika yawe mng'hangala wa ila isi na ng'handanda ya chiundewa. ¹¹ Hamba nakulawila nzala ng'hulu kuli isi yeng'ha ya Misili na Kanani, nayambuza kugaya kukulu. Wasekulu wa hetwe hawaweke nachoneche cha kulya. ¹² Hamba Yakubu loyahuliche mbuli kuta ako Misili kwali na chilyo, nakawalajiza wanage, waweke ndo wasekulu wa hetwe, waluche kuluta ako Misili kuli majendo ga mwaluko. ¹³ Mli majendo ga hewo ga keli, Yusufu nakelajila kwa wang'holoze, na Falao Mndewa wa Misili, nakaizela nhanzi ya Yusufu. ¹⁴ Yusufu nakawalajiza wasenga wamcheme Yakubu na nhanzi yeng'ha, weng'ha wanhu makumi saba na wahano woye Misili. ¹⁵ Ahyo, Yakubu nakaluta Misili kula heye na wanage nawabagama. ¹⁶ Mitufi ja hewo najigaligwa mbaka Shekemu, jiwichigwa mli vilaga vila Abulahamu nayali yagulile kwa nhanzi ya Hamoli kwa chasi chimwe cha sendi.

¹⁷ “Mhela lowali habehi Nguluwi yagongomanye ilagano loyampele Abulahamu, wanhu kula Misili wali mina wonjezeche nakuwa wenji ng'hatu. ¹⁸ Hamba, yula mndewa yumwe nahamzelele Yusufu nakaluka kulongoza ako Misili. ¹⁹ Nakaiditila nhanzi ya hetwe wihe, kawaditila wasekulu wa hetwe na kuwakola lupichi wawawiche hanze wana waweke vyali leka wabagame.” ²⁰ Musa nakaleligwa mhela awo. Yali mwana yanojile ng'hatu. Nakaleligwa mng'handanda ya Nguluwi kwa myezi jidatu. ²¹ Na loyalavigwe kunze yabagame, mhiza wa Falao, Mndewa nakamhola, na heye kamlela

kota mwanage. ²² Musa nakalanguswa luhala lweng'ha lwa Wamisili kawa na ludali lwa kulonga na kudita vinhu.

²³ “Loyali na ukulu wa miyaka makumi gane nakalapa kuza kuwalola wang'holoze Waisilaeli. ²⁴ Ako nakamona myao yumwe yoditilwa vibu na Mmisili, nakaluta kumgombola, na kuwalipiza hewo, kamkopola yula munhu. ²⁵ Musa nakejesa kota Waisilaeli wayage nawavizela kota Nguluwi yahetumbile heye kuwalohola, ila nahawavizelele ahyo. ²⁶ Mitondo yake, nakawona Waisilaeli weli wochitowa, kajeza kuwahanyisa yolonga, ‘Mwalukolo, lekachoni kilumiza mwemwe yeng'ha?’ ²⁷ Yula nayali yomtowa miyage nakamkundujiza Musa hafungo yolonga, ‘Whaani yakuwichile hegwe uwe chilongozi na mlewezi wa hetwe?’ ²⁸ ‘Kwangugana kung'hopola kota vyoumkopole yula Mmisili mitondo?’ ²⁹ Loyahuliche ago, Musa nakadwina, kazakikala kuli isi ya Midiani na ako kalela wana weli.

³⁰ “Mihela makumi gane logafichile, mhillisi wa Mkulu nakamlawila Musa kuli chisosolo chiling-waka chiluli kula kugunuche behi na chidunda cha Sinai. ³¹ Musa nakabubuwala ng'hatu kona alyo lilawile mbaka kahejela behi yasunjilile, ila kahulika lizi lya Mkulu, ³² ‘Heni nda Nguluwi wa sekulu wa hegwe Nguluwi wa Abulahamu na Nguluwi wa Isaka na Nguluwi wa Yakubu.’ Musa kaza kukakama yodumba hajezile kahi kulola ng'hatu. ³³ Mkulu nakamlonjela, ‘Vule makwamba ga hegwe, mina aha honhu houkwima ndo honhu Helile. ³⁴ Ndigona ng'hatu, gehile

gowalinguditilwa wanhu wa heni kula Misili. Nyhulika chililo cha hewo, na heni mbuya kuwagombola. Ahyo lelo, ndokulajiza Misili.’

³⁵ “Ayu Musa ndo yula wanhu wa Isilaeli nawamlemile lowalonjile, ‘Whaani yakuwichile hegwe uwe chilongozi na mlewezi wa hetwe?’ Kukolela yula mhilisi wa kilanga yamlawila kuli chila chisosolo nachiwele ngwaka chiluli, Nguluwi nakamlajiza ayo Musa yawe chilongozi na mlohozi. ³⁶Ndo yula yawalongoze wala wanhu walawe Misili kwa kulajila vinduzanduza na kububuwaza mli isi ya Misili, mli bahali ya Shamu na kugunuche, kwa mhela wa miyaka makumi gane. ³⁷Musa ndo yula yawalonjele wanhu wa Isilaeli, ‘Nguluwi kokuhagulilani hemwe mloli, kota vyoyanhumile heni, na heye kolawa mli lukolo lwa mwemwe baho.’ ³⁸Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu lochikungajize hamwe kula kugunuche, Musa ndo nayali ako kota msenga hali awo wasekulu wa hetwe na ayo mhilisi wa kilanga yalonjile na heye kuli chidunda cha Sinai. Ndo heye yapeligwe ula ulonzi wa ukomu yatigalile hetwe.

³⁹ “Ila heye ndo yula wasekulu wa hetwe nawalemile kumuhulichiza, wamkundujiza hafungo. Wazangugana kuhiluka Misili.

⁴⁰ Nawamlonjela Aluni, ‘Tugongomanyile milungu jositulongoza mnzila. Mina hatuvizelele gamfichile ayo Musa yatulongoze kulawila isi ya Misili.’ ⁴¹Aho ndo howegongomanyile jimalukolo ja isenga ilogota, wachitambichila na kiditila mvina chinhu chiditigwe na moko ga hewo wawo. ⁴²Ila Nguluwi nakoka hagati ha hewo,

kawaleka wafugamile nhondwe za kilanga,
kota voyandichigwe mli chitabu cha waloli wa
Nguluwi,

“ ‘Hemwe wanhu wa Isilaeli!

Siwele heni, mndavile nhambiko na ndolendole
kwa miyaka makumi gane kula kugunuche!

⁴³ Hemwe na mchihola chibumuli cha mlungu

Moloki,

na limalukolo lya nhondwe ya mlungu wa hemwe

Lefani.

Jimalukolo jomditile ndo jomulingufugamila.

Ahyo ndowahilika hemwe muwe wapogozi kutali
kupuluta Babiloni!’

⁴⁴ “Kula kugunuche wahaza wa hetwe wali
na lila Ihema lya Nguluwi. Naligongomanywa
kota Nguluwi navyoyamlonjele Musa yadite, hi-
hila kota voyalajilwe chila chinhu. ⁴⁵ Hamba
wasekulu wa hetwe wazangibochela hewo kwa
hewo lila Ihema lya Nguluwi, mbaka mhela wa
Yoshuwa. Lowaiholile ila isi kwa zila isi Ngu-
luwi nayaziwinjile hali meho ga hewo. Ahyo
nalikala mbaka mhela wa Daudi. ⁴⁶ Daudi nak-
aganigwa lukami na Nguluwi, nakamlanda Ngu-
luwi yamkundize heye yamzenjele honhu helile
heye yawele Nguluwi wa Yakubu. ⁴⁷ Ila Solomoni
ndo nayamzenjele Nguluwi ng'handanda.

⁴⁸ “Ahyo, Nguluwi Mkulu hambe yekale muli
ng'handanda zizenjigwe na wanhu, kota mloli wa
Nguluwi vyoyalingulonga,

⁴⁹ “ ‘Mkulu kangulonga,

kilanga ndo chigoda cha heni cha undewa,

na isi yeng'ha ndo chigoda cha heni cha kuwichila
magulu.

⁵⁰ Lelo ng'handanda ilindaze yomuweza kunzenjela, na honhu hachi hondikwesela? Nene baha ndo ndividitile vinhu avi vyeng'ha? ”

⁵¹ Hamba Stefani nakalonga, “Hemwe mna ibamba ng'hatu! Nhumbula na makutu ga hemwe ndo kota wanhu wa isi wohambe wamzelele Nguluwi. Hemwe ndo kota wasekulu wa hemwe. Mazuwa geng'ha mwangumlema Muhe Yelile. ⁵² Lelo kakuko mloli wa Nguluwi yoneche yula wasekulu wa hetwe hawamgazile? Nawawakopola awo Nguluwi yawalajize wadamle kuya kwa heye yatanganiche. Na hemwe mumhinduka, mumkopola. ⁵³ Hemwe na mbochela lilajizo lya Nguluwi, lila ligaligwe kuli hemwe na mhilisi wa kilanga, ila hamulikundile.”

Stefani kangukopoligwa

⁵⁴ Wala wasekulu wa chitala lowahuliche ago, wazudila ng'hatu, wamjejedela mizino kwa kuzudila. ⁵⁵ Ila Stefani yawele yamemile Muhe Yelile, nakalola kuchanya kilanga, kawona ukulu wa Nguluwi na Yesu yemile ubanzi wa kudilo wa Nguluwi. ⁵⁶ Nakalonga, “Mlole! Ndongona kilanga kugubuligwe na Mwana wa Munhu yemile ubanzi wa kudilo wa Nguluwi.”

⁵⁷ Aho, wanhu weng'ha wawele hala mchitala, nawatowa iyowe na kudinya makutu ga hewo kwa moko gawo. Hamba wamdavila weng'ha hamwe, ⁵⁸ wamlavya hanze ha muji ula, wamtowa maganga. Wala walolezi nawawika mikoti ja hewo hali wamizi wa msongolo yumwe

itagwa lya heye Saulo. ⁵⁹ Nawalutilila kumtowa Stefani na maganga, aku yomlanda Nguluwi, “Mkulu Yesu, ubochele Muhe wa heni!” ⁶⁰ Kafugama, kalila kwa lizi likulu, “Mkulu uleche kuwakalalila kwa gehile aga.” Loyalonjile ahyo, nakabagama.

8

¹ Saulo na heye nakachona acho chikoleche cha kukopola kota chinoga.

Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chingugazigwa

Zuwa alyo wanhu wa Nguluwi ako Yelusalemu nawaluka kugazigwa lukami. Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cheng'ha, ila wala yeng'ha watumigwa, nawalapigwa kusambaluka wamwenga kuli honhu ha migunda ja Yudeya na Samaliya. ² Wanhu walingumnojeza Nguluwi nawamtila Stefani na kumditila ulombolizi ukulu.

³ Mhela wuwo Saulo nayali yowagaza wanhu wa Nguluwi. Nakaluta chila ng'handaka chilavya kunze chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, walume na wadala, kawajela mchinweng'ho.

Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chingudamla Mbuli Inojile ako Samaliya

⁴ Wala wanhu wesambaluche, chila honhu howabilimile waluta wodamla ila Mbuli Inojile.

⁵ Filipo nakenjila mli muji wa Samaliya na kwaluka kumdamla kota Kilistu Mlohozi kwa wenyeng'haye wa aho. ⁶ Wanhu nawaluta kuhulichiza goya ula usenga wa Filipo na kulola ulajilo wa vila vinduzanduza vyoyaditile.

⁷ Mina vijeni vihile naviwakwinile wanhu wenji naviwalawa kuno vitowa iyowe, na kahi wanhu wanji wawele waziliche vitomo na vyete nawaloholigwa. ⁸ Kwali na usangalalo ukulu honhu aho hesa.

⁹ Lelo kwali na munhu yumwe yalin-guchemigwa Simoni yula mina nayali yadidiche uhawi wa heye honhu aho na kuwabubuwa wanhu wa Samaliya, na kiwona kota heye ka munhu mkulu ng'hatu.

¹⁰ Wanhu weng'ha, wadodo na wakulu, nawamhulichiza wolonga, “Simoni ndo ludali lwa Chinguluwi lulinguchemigwa, ‘Ludali Lukulu.’ ”

¹¹ Nawamuwinza lukami kwa vila nayali yowabubuwaliza kwa uhawi wa heye kulawila katali.

¹² Ila lowaukundile usenga wa Filipo gala ga Mbuli Inojile ya Undewa wa Nguluwi na itagwa lya Yesu Kilistu, nawabatizigwa, wadala na walume.

¹³ Na ayo Simoni nakakunda, naloyasindile kubatizigwa na nayali yochilongoza na Filipo, nakabubuwala kwa ulajilo wa vinduzanduza na kububuwa kulingukoleka.

¹⁴ Wala watumigwa wa Nguluwi lowali kula Yelusalemu lowalonjelwe kota wenyeng'haye wa Samaliya na hewo wabochela lizi lya Nguluwi, nawawalajiza ako Petili na Yohani.

¹⁵ Lowafichile ako nawawalandila awo wanhu wamkundile Yesu wabochele Muhe Yelile.

¹⁶ Mina mhela awo Muhe Yelile nayang'hali kumdulichila munhu ne yumwe kwa hewo, nawali wabatizigwe hela kwa itagwa lya Mkulu Yesu.

¹⁷ Lelo Petili na Yohani wawawichila moko awo wanhu, na hewo

wambochela Muhe Yelile. ¹⁸ Aho Simoni nakavizela kota kwa kuwichilwa moko ga watumigwa, nawapegwa Muhe Yelile. Ahyo nakagana kuwapa Petili na Yohani sendi yolonga, ¹⁹ “Mumhe na heni ludali alo, leka yoneche yondimuwichila moko, yabochele Muhe Yelile.”

²⁰ Ila Petili nakedichila, “Mwajilile kutali hegwe na sendi za hegwe, kwa vila kwangijesa kogula ludali lwa Chinguluwi kwa sendi! ²¹ Kwahela honhu honeche kahi kwahela kudita galingum-nojeza Nguluwi kuli mijito ajo kwa vila nhumbula ya hegwe haiwele goya hali meho ga Ngu-luwi. ²² Lelo umgalamchile Nguluwi na umlande Mkulu na heye koweza kukusila majesa kota awo. ²³ Kwangoneka kwa heni kwangumbonela maya na kuwopigwa na wihe.” ²⁴ Simoni nakamlonjela, “Mndandile kwa Mkulu lileche kunyhuila lyoneche kwa ago gomlonjile.”

²⁵ Petili na Yohani lowalavile ulolezi wa hewo na kudamla usenga wa Mkulu, nawahiluka Yelusalemu. Lowali wohiluka nawadamla Mbuli Inojile mli vijiji vinji vya Samaliya.

Filipo kangumbatiza mkulu yumwe wa Isiopia

²⁶ Mhilisi wa Mkulu nakamlonjela Filipo, “Wiwiche goya ulute kusini kwa kukolela nzila ilingulawila Yelusalemu kuluta Gasa.” Nzila ayo yangukolela kugunuche. ²⁷ Lelo Filipo nakewika goya, kaluka kwinula majendo. Mhela wuwo kwali na munhu yumwe nayaweke mkulu kuli isi ya Isiopiya, yula nayali yoheluka kuza kaye. Ayo munhu nayali mlolela ng'hano ya Kandake, navyowali wochemigwa Wandewa wa chidala wa Isiopiya. Munhu ayo nayali

yalutile ako Yelusalemu kumlanda Nguluwi na mhela awo nayali yohiluka yakwinile mtuka ya kukwejigwa na midogowi. ²⁸ Loyali yoheluka yawele mumtuka, nayali yochisomela chitabu cha Isaya yawele mloli wa Nguluwi. ²⁹ Ahyo, Muhe Yelile nakamlonjela Filipino, “Lute behi na mutuka ayo milongoze.” ³⁰ Filipino na kaibilimila ila mutuka, nakamhulika ayo munhu yosoma chitabu cha mloli Isaya. Aho Filipino nakamuuza, “Ago goulingsoma kugazela?” ³¹ Ayo munhu nakedichila, “Ndovizela ndaze ne munhu kundongoza?” Aho nakamchema Filipino yakwine kuchanya, yekalise hamwe na heye. ³² Na, honhu ha Maandiko Matakatifu hoyali yosoma nayali ahi,

“Yali kota ing'holo lyali lichigaligwa kuchinjigwa, tulu kota hila mwanaing'holo litupuligwa milaika,
heye halavile lizi ne hado.

³³ Nakabasigwa soni na kwimigwa hachi.

Haduhu munhu yoweza kuvizela gala ga ulelo wa heye,

mina ukomu wa heye wusigwa muisi.”

³⁴ Ahyo Mwisio pia mkulu, nakamlanda Filipino, “Ndonjele, ayo mloli wa Nguluwi kangulonga chinhu chachi? Kangulonga mbuli azi kumlapa yuye ama ga munhu yunji?” ³⁵ Lelo Filipino yokwaluchila na honhu ha ago Maandiko Matakatifu, nakamlonjela Mbuli Inojile imlapile Yesu. ³⁶ Lowali wang'hali wolutilila na majendo, nawafika honhu hawele na mazi, na ayo mkulu nakalanga, “Honhu aha hana mazi, lelo hana chinhu choneche cha kundemeza kubatizigwa?”

³⁷ Filipo nakamlonjela, “Wone ulingukunda kwa nhumbula ya hegwe yeng’ha kwanguweza kubatizigwa.” Na heye nakalanga, “Ena ndangukunda Yesu Kilistu ndo Mwana wa Nguluwi.” ³⁸ Lelo ayo mkulu nakalajiza aila mutuka yime, weng’ha weli Filipo na yula mkulu chitumagwa wedulika hasi mmazi. Heye Filipo nakambatiza. ³⁹ Lowalawile mmazi Muhe wa Mkulu nakamdita Filipo yajilile. Heye mkulu chitumagwa hamuwene kahi, ila heye nakalutilila na majendo ga heye yawele yasangalale. ⁴⁰ Filipo kefika yawele Asotusi, kakola mli miji jeng’ha yodamla Mbuli Inojile mbaka hoyafichile Kaisaliya.

9

Kulohoka kwa Saulo (Madito 22:6-16; 26:12-18)

¹ Mhela awo Saulo nayali yakangaze kuwakabusa na kuwakopola walanguswa wa Mkulu. Kaluta kwa mtambika mkulu, ² kalanda yapegwe lyandiko lya uzeleso kwa ng’handanda za kusalila kula Damasiko, leka wone yafiche ako walume ama wadala walinguwinza nzila ayo, yawebate na kuwegala Yelusalemu.

³ Ila loyali mnzila behi kufika Damasiko, bahala lumuli lulawile kilanga lumwesela nzingo zeng’ha. ⁴ Kagwa hasi na kuhulika lizi limlonjela, “Saulo, Saulo! Lekachoni ulingungaza?”

⁵ Na heye Saulo nakauza, “Kwa whaani hegwe, Mkulu?” Nakedichila, “Heni nda Yesu ulingungaza. ⁶ Ila wime lelo, winjile mjini na ako kolonjelwa ulingunganigwa kudita.”

⁷ Wala wanhu wali woheluka na Saulo na wema bahala, ne kulonga chinhu, nawahulika lizi ila hawamuwene munhu. ⁸ Saulo nakenuka kulawa mmisanga, ila loyagubule meho ga heye kona halingona ne chinhu. Leka wanhu wamlongoza kwa kumbata moko mbaka Damasiko. ⁹ Saulo nakekala mazuwa gadatu ne kulola, na mhela awo hadile na hanhwele chinhu choneche.

¹⁰ Lelo ako Damasiko kwali na mlanguywa yumwe yalinguchemigwa Ananiya. Mkulu nakamlonjela mli uloli, “Ananiya!” Ananiya nakedichila, “Ndahano Mkulu.” ¹¹ Heye Mkulu nakamlonjela, “Wiwiche goya ulute kuli nzila ilinguchemigwa, igoloche, na kuli ng’handanda ya Yudasi umlande munhu yumwe yalawile Talso yalinguchemigwa Saulo. Sambu kangumlana Nguluwi. ¹² Mli uloli kona munhu yalinguchemigwa Ananiya yokwinjila mng’handanda na kumuwichila moko leka yazengulola kahi.”

¹³ Ila Ananiya nakedichila, “Mkulu, nyhulika mbuli za munhu ayu kulawa kwa wanhu wenji na gala gehile goyalinguwaditila wanhu wa hegwe welile ako Yelusalemu. ¹⁴ Koya hano Damasiko, yawele na ludali kulawa kwa watambika wakulu kuwebata wanhu weng’ha walingitumbila na kukufugamila hegwe.”

¹⁵ Ila Mkulu nakamlonjela, “Hegwe lute, mina ndimhagula heye yawe chitumagwa wa heni, yalidamle itagwa lya heni kwa wanhu hawawele Wayahudi na wandewa wa hewo na kwa wanhu wa Isilaeli. ¹⁶ Heni ndomlajila geng’ha gomlapa kugazika kwa itagwa lya heni.”

¹⁷ Ananiya kaluta, nakenjila mli ayo ng'handa loyawele Saulo na kumuwichila moko kumutwi. Nakalonga, “Mng'holozangu Saulo, Mkulu Yesu yuye yakulawile louwele kunzila kuya kuno. Nakandajiza heni leka uwe ulola kahi na kumemezwa Muhe Yelile.” ¹⁸ Baho vinhu kota mibadu vigwa kulawa mumeho ga Saulo, kaza ngulola kahi, kema kabatizigwa. ¹⁹ Na loyadile ndiya. Ludali lwa heye lumuhiluchila.

Saulo kangudamla ako Damasiko

Saulo nakekala mazuwa mado hamwe na walanguswa ako Damasiko. ²⁰ Baho nakaluka kudamla kuli ng'handa za kusalila yolonga Yesu ndo Mwana wa Nguluwi. ²¹ Wanhu weng'ha wamhuliche nawabubuwala, walonga, “Munhu ayu ndo yuyula yawakopole wala wali wolanda kwa itagwa lili kula Yelusalemu! Kahi nakoya hano kwa mbuli ya kuwebata wanhu awo kuwegala kwa watambika wakulu!”

²² Saulo nakonjezeka kuwa na ludali kuli kudamla, na kwa vila nakakunda kota Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi, Wayahudi wa ako Damasiko nawahangaluka ng'hatu. ²³ Logapulute mazuwa menji, Wayahudi newekungajiza na kudita mnvinvi ya kumkopola Saulo, ²⁴ ila Saulo nakahulika chilinguganigwa kukoleka. Hamihe na nemisi nawalolela vihindilo vya kwinjila mjini leka wamkopole. ²⁵ Ila mhela wa hamihe walanguswa nawali hamwe na heye nawamhola, wamdulisa hasi yawele mizandu ikulu kwa kukolela kuli ugazi nauwele mulukanzi uzunguluche muji.

Saulo kanguhiluka Yelusalemu

²⁶ Saulo loyafichile Yelusalemu nakajeza kilumba na wala walanguswa. Ila weng'ha nawamdumba hawakundile kuta heye yuye kawa mlanguswa hamwe na hewo. ²⁷ Aho, Banaba nakoya kamhola Saulo, kamigala kuli watumigwa na kuwalonjela Saulo vyoyamuwene Mkulu mnzila na hila Mkulu vyoyalonjile na heye. Nakawalonjela Saulo vyoyadamle ne kudumba kula Damasiko kwa itagwa Iya Yesu. ²⁸ Ahyo Saulo nakekala hamwe na hewo, nakaijendela Yelusalemu yeng'ha yodamla mbuli ya Mkulu ne kudumba. ²⁹ Kahi nakadawala na kitwanza na Wayahudi wali wolonga Chigilichi, ila hewo nawajeza kumkopola. ³⁰ Wala wayage lowalazelile lila, wamhola Saulo, wamigala kuli muji wa Kaisaliya, nawamleka yalute Talso.

³¹ Mhela awo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chali chochikala goya hose hala Yudeya na Galilaya na Samaliya. Wanhu wenji nawekangazwa nhumbula na Muhe Yelile na konjezeka na kikala kwa kumhulichiza Mkulu.

Ainea kanguloholigwa

³² Petili loyali yoheluka chila honhu nakafika kahi kuli wanhu welile wawele wochikala Luda. ³³ Ako nakamfika munhu yumwe yalinguchemigwa Ainea yula kwa miyaka nane nayali yawasile muchinhandu kwa vila nayali yaziliche. ³⁴ Lelo Petili nakamlonjela, "Ainea, Yesu Kilistu kangukulohola. Winuche utandiche chinhandu cha hegwe." Ainea baho du nakenuka. ³⁵ Wanhu weng'ha wa Luda na Shaloni

nawamona Ainea, na weng'ha wamgalamchila Mkulu.

Dolikasi kanguloholigwa

³⁶ Kwali na mlanguswa yumwe mdala mjini Yopa yalinguchemigwa Tabita kwa Chigilichi ndo Dolikasi, izeleche, “Chifuno.” Ayo mdala nayali yodita ganojile na kuwatanza wazunwa mazuwa gose. ³⁷ Mhela awo nakogula, kabagama. Wanhu wauhovuga mtufi wa heye, wauwika mli chihengo cha kuchanya. ³⁸ Yopa haiwele kutali ng'hatu na Luda, ahyo walanguswa lowahuliche kota Petili nayali Luda, wawalajiza wanhu weli kwa heye na usenga, “Uye kwa hetwe himahima vyouhega.” ³⁹ Baho du, Petili nakaluta hamwe na hewo. Loyafichile kegaligwa kuli chila chihengo. Ako walekwa wanji na wamzunguluta Petili wolila na kumlajila mikoti na mivalo Dolikasi nayali yogongomanya mhela loyali mkomu. ⁴⁰ Petili kawalavya kunze weng'ha kafugama kamlanda Nguluwi. Hamba kagalamchila ula mtufi. Nakalonga, “Tabita, winuche.” Baho nakagubula meho ga heye, na loyamuwene Petili, kekalisa. ⁴¹ Petili nakamtanza kwima, hamba nakawachema wala wanhu wa welile na wala walekwa, nakamigala kuli hewo yawele mkomu. ⁴² Mbuli ayo ikoleche nayenela chila honhu ako Yopa, na wanhu wenji nawamkunda Mkulu. ⁴³ Petili nekekala mazuwa mado ako Yopa, yochikala kwa munhu yumwe yalingugongomanya ngozi yalinguchemigwa Simoni.

10

Petili na Kolineli

¹ Kwali na munhu yumwe ako Kaisaliya yalinguchemigwa Kolineli, mkulu wa wamizi wa chilundo chimwe chilinguchemigwa, “Chilundo cha Italia.” ² Yali munhu yanojile, heye hamwe na ivyazi lyake lyeng'ha, wali womfugamila Nguluwi, nayali yoditika vinhu vinji kwa kuwatanza wazunwa wa Chiyahudi na nayali yomlanda Nguluwi mazuwa gose. ³ Yali ifichile saa tisa nemisi, mli uloli nakona, mhilisi wa kilanga wa Nguluwi yokwinjila mng'handanda na kumlonjela, “Kolineli!” ⁴ Kolineli nakamnogelela meho ayo mhilisi kuno yodumba, nakamlonjela, “Kuna choni mng'hangala?”

Ayo mhilisi nakamlonjela, “Nguluwi nakabochela kulanda kwa hegwe na ndolendole za hegwe kwa wazunwa na hozisemwa hebu. ⁵ Lelo walajize wanhu Yopa wakamcheme munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili. ⁶ Heye kamng'handanda ya Simoni mgongomanya ngozi yula ng'handanda ya heye ya behi na Bahali.” ⁷ Ayo mhilisi wa kilanga yalonjile ago loyochile, Kolineli nakawachema vitumagwa weli wa ng'handanda na yumwe wa wamizi nayali yomuwinza Nguluwi, ⁸ Nakawalonjela geng'ha galawile, kawalajiza Yopa.

⁹ Mitondo, awo wanhu wadatu wang'hali mli majendo, ila behi na Yopa, Petili nakakwina mchinduwiko cha ng'handanda. Yali iwele hagate nemisi leka yamlande Nguluwi. ¹⁰ Nakona

nzala lukami, kazangugana yalye chilyo. Chilyo lyochali chigogomanywa, kalota. ¹¹ Nakona ulanga ugubuligwe na chinhu kota igolole likulu liduliswa hasi liwele libatigwe mhembo zake zine. ¹² Mgati mwa alyo igolole mwali chila nhanzi ya migongolo, migongolo jilingutambala na videje vya kilanga. ¹³ Nakahulika lizi limlonjela, “Petili, winuche uchinje, ulye!” ¹⁴ Petili nakedichila, “Hebu, Mkulu, sinajeza hebu chinhu chila chiwele chikokomoche ama chiwele mzilo.”

¹⁵ Ila lizi naihulikwa kahi naimlonjela, “Uleche kuvichema vikokomoka vinhu vila Nguluwi vyoyavyelize!” ¹⁶ Mbuli ayi naikoleka mala zidatu, hamba lila igolole lihiluswa kilanga.

¹⁷ Petili loyali yang'hali yabubuware kwa gala goyagawene, wala wanhu watumigwa na Kolineli, lowaiwene ng'handu ya Simoni, nawafika mchihindilo, ¹⁸ nawachema kwa lizi, “Hambi hano hana mjenzi amu yalinguchemigwa Simoni Petili?”

¹⁹ Petili nayali yang'hali yogana kugazela gala yalotile, na baho Muhe nakamlonjela, “Hulichize! Hana wanhu wadatu hano wangukupala. ²⁰ Duliche himahima na uleche kudumba kuluta na hewo mina nene ndo ndiwalajize.” ²¹ Petili nakadulika hasi, kawalonjela awo wanhu, “Heni ndo yula mlingumpala. Lekachoni muyile?” ²² Hewo nawamlonjela, “Mkulu wa wamizi Kolineli yula yawele munhu yanojile, yalingumuwinza Nguluwi na munhu yatanganiche hali Wayahudi weng'ha, nakatulajiza. Nakalonjelwa na mhilisi wa kilanga yakucheme kaye kwa heye

yahulichize choneche cho ulinacho cha kulonga.”
²³ Petili nakawachema mng'handa kawapa honhu ha kuwasa mihe yila.

Mitondo yake Petili nakenula majendo hamwe na hewo, na wamwe wa wang'holoze wa ako Yopa nawali hamwe nawo. ²⁴ Zuwa Iya keli nawafika Kaisaliya na ako Kolineli nayali yowabeta hamwe na ivyazi na wanhu walingikala habehi yawalaliche. ²⁵ Petili loyali yokwinjila, Kolineli nakalawa kunze kumbochela, nakafugama hoyali na kinamiza hasi ng'hatu. ²⁶ Ila Petili nakamwinula, nakamlonjela, “Winuche, mina heni nda munhu hela.” ²⁷ Petili nakalutilila kulongasa na Kolineli, lowawele wokwinjila mng'handa mowawafichile wanhu wenji wamemile. ²⁸ Petili nakawalonjela, “Hemwe mvizela kota Myahudi yoneche kalemezwa na malajizo ga nzila ya kumfugamila Nguluwi kitanza na wanhu wa isi zinji. Ila Nguluwi nakandajiza ndeche kumjesa munhu yoneche kuta mwavu ama kakokomoka. ²⁹ Lelo kwa mbuli ayo, lomnyemile mbuya ne kusujila. Lelo ndangukuuzani, lekachoni mnyhemile?”

³⁰ Kolineli nakalanga, “Mazuwa gadatu logapulate mhela kota awu, iwele nemisi, ndali ndimlanda Nguluwi mng'handa kuchihengo cha heni. Baho du! Munhu yawele yavalile ivalo lizelu pee! Nakema kumwando kwa heni, ³¹ nakalanga, ‘Kolineli! Kumlanda Nguluwi na ndolendole za hegwe kwa wazunwa, zikundigwa na Nguluwi. ³² Mlajize munhu yumwe Yopa yakamcheme munhu yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili, kamng'handa ya Simoni mgongo-

manya ngozi behi na bahali.’ ³³ Ahyo nandikugalila usenga ne kukawila, na hegwe kunoza kuya. Lelo hetwe twa hamwando ha Nguluwi, kuhulichiza choneche chila Mkulu choyakuganile kulonga.”

Kudamla kwa Petili

³⁴ Aho Petili nakaluka kulonga, “Lelo ndivizela ndangukomya kota Nguluwi hambe yabagule. ³⁵ Munhu wa isi yoneche yalingumuwinza Nguluwi na kudita ganojile kangubocheligwa na heye. ³⁶ Awu ndo usenga wa Nguluwi yawagalile wanhu wa Isilaeli, yodamla Mbuli Inojile ilingigala kikala goya kukolela Yesu Kilistu ndo yawele Mkulu wa wanhu weng’ha. ³⁷ Hemwe mvizela mbuli ilawile mli isi yeng’ha ya Wayahudi kwaluchila Galilaya kupuluta ula ubatizo woyadamle Yohani. ³⁸ Mumzela Yesu wa Nasaleti na Nguluwi vyoyamhagule na kumjidila Muhe Yelile na mong’ho. Nguluwi nayali hamwe na heye, heye nakaluta ako na ako yodita ganojile kuwalohola weng’ha walingulongozwa na Limazoga. ³⁹ Hetwe twa walolezi wa gala geng’ha goyagakolile mli isi ya Yudeya na Yelusalemu. Nawamkopola kwa kumuwamba na kumniniza mumsalaba, ⁴⁰ ila Nguluwi nakamzilipula zuwa lya kadatu kulawila loyabagame, kamdita yoneche, ⁴¹ haiwele kwa wanhu weng’ha, leka kwa wala Nguluwi mina yawahagule wawe walolezi wa heye, tuta hetwe tudile na kunwa hamwe na heye hala hoyazilipuche. ⁴² Nakatulajiza kuidamla Mbuli Inojile kwa wanhu weng’ha na kulavya ulolezi kota heye ndo Yesu yahaguligwe na Nguluwi yawe

mtagusa wa wawele wakomu na wabagame. ⁴³ Waloli wa Nguluwi weng'ha, nawalonga mbuli za heye kota chila munhu yomkunda kokusigwa gehile ga heye geng'ha kwa itagwa lya heye.”

Kolineli na ivyazi lyake wangumbochela Muhe Yelile

⁴⁴ Mhela Petili loyali yang'hali yolonga ulonzi awo, Muhe Yelile nakawadulichila weng'ha wali wohulichiza usenga awo. ⁴⁵ Wala Wayahudi wamkundile Kilistu woyile hamwe na Petili yalawile Yopa nawabubuwala kona Nguluwi kawajidila ndolendole ya Muhe Yelile wanhu hawawele Wayahudi. ⁴⁶ Mina nawawahulika wolonga kwa ulonzi vinjivinji womtogola Nguluwi. Aho Petili nakalonga, ⁴⁷ “Wanhu awa wambochela Muhe Yelile kota hetwe vyotumbochele. Lelo ka baho yoneche yowadinyila waleche kubatizigwa kwa mazi?” ⁴⁸ Hamba, nakalajiza wabatizigwe kwa itagwa lya Yesu Kilistu. Baho nawamlanda Petili yekale na hewo mazuwa mado.

11

Usenga wa Petili kwa walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu

¹ Watumigwe na wanhu wamkundile Kilistu kula Yudeya nawahulika kota wanhu hawawele Wayahudi wali wabochele lizi lya Nguluwi. ² Lelo Petili loyahiluche Yelusalemu, wala Wayahudi wakundile nawaganile wanhu hawawele Wayahudi wenjile ikumbi, nawejesa wolonga, ³ “Hegwe kuluta kikala na wanhu hawenjile ikumbi na kulya na hewo!” ⁴ Aho Petili nakaluka

kulonga na hewo ne kuvisa gala gaditigwe kulawila mwaluko.

⁵ “Zuwa limwe londali ndimlanda Nguluwi ako Yopa, nambona ulotezi, nambona chinhu kota igolole likulu lidulika hasi kulawa kilanga liwele libatigwe mhembo zeng'ha zine, liwichigwa hafungo ha heni. ⁶ Nasunjilila goya mgati mwa lila igolole nambona migongolo jiwele na magulu gane na migongolo ja kisolo na jiwele ngutambala na videje vya kilanga. ⁷ Hamba nyhulika lizi lindonjela, ‘Petili winuche, uchinje, ulye.’ ⁸ Ila heni nandonga, ‘Hebu Mkulu, mina choneche chikokomoche kwa heni hachinajeza kwinjila kumlomo kwa heni.’ ⁹ Lila lizi lihulikwa kahi kulawa kilanga, ‘Uleche kuvichema vikokomoche vinhu Nguluwi yavihovuje.’ ¹⁰ Mbuli ayo naikoleka mala zidatu hamba vyeng'ha vihiluswa kilanga. ¹¹ Baho du, wanhu wadatu wali watumigwa kwa heni kulawila Kaisaliya, nawafika hali ng'handanda yondali ndikala. ¹² Muhe nakandonjela ndute hamwe na hewo ndeche kujesa. Awa wanhu sita wa lukolo lumwe nawelongoza na heni kuza Kaisalia na ako natwinjila mng'handanda ya Kolineli. ¹³ Heye nakatulonjela vyoyamuwene mhilisi wa kilanga yemile mng'handanda ya heye na kumlonjela, ‘Mlajize munhu Yopa yakamcheme munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili. ¹⁴ Heye kokulonjela gala hegwe na lukolo lwa hegwe vyomlohologwa.’ ¹⁵ Honyaluche hela kulonga, Muhe Yelile nakawadulichila kota hila vyoyatudulichile hetwe hala mwaluko. ¹⁶ Aho ng'humbuchila ula ulonzi Mkulu

woyalonjile, ‘Yohani nakabatiza kwa mazi, ila hemwe mobatizwa kwa Muhe Yelile.’ ¹⁷ Lelo wone Nguluwi yawapele wanhu hawawele Wayahudi ndolendole yiyila yotupegwe twetwe lotumkundile Mkulu Yesu Kilistu, lelo heni nda whaani mbaka ndimbeze Nguluwi?”

¹⁸ Lowahuliche ahyo, nawaleka kitwanza, nawamtogola Nguluwi wolonga, “Nguluwi kawapa wanhu hawawele Wayahudi mhumhu ya kumgalamchila Nguluwi leka wapegwe ukomu!”

Chilundo cha walingukunda ako Antiokiya

¹⁹ Kwa kugazigwa konakulawile mhela Stefani loyakopoligwe, wanhu walingumkunda Kulistu nawesambalula. Wamwe nawaluta mbaka Foinike, Kupulo na Antiokiya wodamla ula usenga kwa Wayahudi yeka. ²⁰ Ila wayao wamwenga walawile Kupulo na Kulene, nawaluta Antiokiya waudamla awo usenga kwa Wagilichi wowadamlila Mbuli Inojile ya Mkulu Yesu. ²¹ Mkulu nakawatanza na wanhu wenji nawakunda na kumgalamchila Mkulu. ²² Mbuli ayo naihulikwa na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu. Ahyo nawamlajiza Banaba yalute Antiokiya. ²³ Loyafichile ako nakona isungu lya Nguluwi kwa wala wanhu, nakasangalala na kuwahimiliza weng’ha wekale kwa kitumbila Mkulu. ²⁴ Banaba nayali munhu yawele yanojile na yamemile Muhe Yelile na makundo. Chilundo chikulu cha wanhu nachikwejugwa kwa Mkulu.

²⁵ Hamba, Banaba nakaluta Talso kumpala Saulo. ²⁶ Loyamuwene kamigala Antiokiya. Na hewo weng’ha weli nawekala na chila chilundo

cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa mhela umwe wolangusa chilundo chikulu cha wanhu. Ako Antiokiya, ndo kwa mwaluko walanguswa nawachemigwa Wakilistu.

²⁷ Mhela wuwo waloli wa Nguluwi wenji nawoya Antiokiya kulawila Yelusalemu. ²⁸ Lelo myao yumwe yalinguchemigwa Agabo nakema, na kwa ludali lwa Muhe Yelile kalagula kowa na nzala ng'hulu kuli isi yeng'ha. Nzala ayo nailawila mhela wa ulongozi wa Klaudiyo. ²⁹ Wala walanguswa nawamula chila munhu kwa chila choyalinacho yegale chiwatanze wala wanhu wa lukolo lumwe walingikala Yudeya. ³⁰ Nawadita ahyo na kumha Banaba na Saulo azo sendi zikungajizwe na kuhilikwa wazigale wawo kwa wasekulu vilongozi wa wanhu walingumkunda Kilistu.

12

Wanhu wa Nguluwi wangugazigwa lukami

¹ Habehi na mhela wuwo, mndewa Helodi nakaluka kuchigaza chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wamwenga. ² Nakamkopola kwa ipanga Yakubu, mng'holoze Yohani. ³ Loyawene madito aga ganguwanojeza Wayahudi, nakalutilila, kamibata Petili. Ayo naikoleka mhela wa mvina za mibumunda jilihela usaso. ⁴ Loyabatigwe, Petili nakawohigwa mchinweng'ho, nakawichigwa mmoko mwa vilundo vine vya wamizi wane. Helodi nakalapa kumlavya hazelu loimala mvina ya Pasaka. ⁵ Lelo Petili loyali mchinweng'ho, chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chali chomlandila kwa Nguluwi vihejile ng'hatu.

Mhilisi kangumlavya Petili mchinweng'ho

⁶ Nechilo, Petili loyalikuza lavigwa na Helodi hazelu, Petili nayali yawasile hagati ha wamizi weli. Yali yawohigwe na minyololo mili, na wamizi wali wokwamila mchihindilo chikulu cha chinweng'ho. ⁷ Baho du, mhilisi wa Mkulu nakema habehi na heye na lumuli nalumulichila chila chihengo cha chinweng'ho. Mhilisi nakamdoliza Petili mulubavu kamlilimla yolonga, “Uche himahima!” Bahala du jila minyololo najoyawohigwe mmoko najidumka na kulagala hanyi. ⁸ Mhilisi wa kilanga nakamlonjela, “Wiwohe isali lyako, uvale makwamba gako.” Heye kadita hi-hyo. Hamba mhilisi ayo nakamlonjela, “Uvale ikoti lyako, umbinze.” ⁹ Petili nakamuwinza kunze ila nahavizelele kota ago gaditigwe na ayo mhilisi wa kilanga gali ga kukomya, nakejesa kota nayali yolota. ¹⁰ Nawapuluta chihindilo cha mwaluko cha wamizi na cha keli, hamba nawafika mchihindilo cha chuma cha kulawila kunze kuluta kuli muji. Acho chihindilo nachichumuka chilyeka, na hewo walawa kunze. Nawali wojenda mnzila imwe na baho du yula mhilisi wa kilanga nakamleka Petili nayali yeka.

¹¹ Aho ndo Petili hoyavizelele galawile, nakalonga, “Lelo ndo ndivizela kakomya ng'hatu kota Mkulu nakamlajiza mhilisi wa kilanga wa heye kandohola kulawa mmoko ga Helodi na kulawa kuli mbuli zila zose wanhu wa Isilaeli waliwozibeteza.”

¹² Loyavizelele ayo nakaluta lumwe mbaka haluga ha Maliya mayake Yohani yochemigwa Malichi. Amo mng'handanda wanhu wali

wekungajize womlanda Nguluwi. ¹³ Petili nakahodiza mchihindilo cha kunze na chitumagwa yumwe mhinza yochemigwa Loda nakaluta mchihindilo kumwidichila. ¹⁴ Ayo mhinza nakalizela lizi lya Petili nakasangalala ng'hatu, lelo honhu ha kuchumula, kabilimila mng'handu na kuwalonjela kota Petili kema kunze hali chihindilo. ¹⁵ Nawamlonjela yula mhinza, “Kuna lukwale!” Ila heye nakemilila kota nayali yokomya. Na hewo nawamlonjela, “Ayo ka mhilisi wa kilanga wa heye.”

¹⁶ Mhela awo Petili nakalutilila kuhodisa. Hamba nawachumula chihindilo wamwona Petili, wekala wabubuware. ¹⁷ Petili nakawagololela moko wenyamalile mye, kawasimila Mkulu vyoyamlavile mchinweng'ho. Hamba nakawalonjela wakalonje kwa Yakubu na wala wang'holoze, hamba nakoka kaluta honhu hanji.

¹⁸ Lokuchele, nakulawila lunhwinhwi ng'hatu kwa wala wamizi kwa gala gamfichile Petili. ¹⁹ Helodi nakalajiza wampale ila nahawamuwene ng'oo. Lelo nakalajiza wala wamizi wauzigwe, kalavya ilajizo wakopoligwe. Hamba nakalawa ako Yudeya kaluta Kaisaliya ako nakoyekale.

Kubagama kwa Helodi

²⁰ Helodi nakezudizwa ng'hatu na wanhu wa Tilo na Sidoni. Ila hewo nawamhilichila wasenga. Nawampala Blasto tandi yawe banzi ya hewo. Blasto nayali chilongozi wa wamizi wa mijito mng'handu ya mndewa. Hamba nawaluta kwa Helodi wamlande kuwe na kikala goya, kwa vila isi yaliitumbila isi ya undewa kwa chilyo.

²¹ Zuwa limwe ihaguligwe lolifichile, Helodi yavalile ivalo lya chiundewa yekalise mchigoda cha undewa nakawadamlila wanhu. ²² Wala wanhu nawatowa iyowe kwa kusangalala wolonga, “Ali lizi lya milungu, haliwele lya munhu.” ²³ Baho du mhilisi wa Mkulu kamgwisa Helodi hanyi kwa vila nahamtogole Nguluwi. Kadakulwa na ichango, nakabagama. ²⁴ Lizi lya Nguluwi nalonjezeka kwenela na kukula.

²⁵ Banaba na Saulo lowasindile mijito ya hewo, nawoka kahi Yelusalemu, nawamuhola Yohani yalinguchemigwa Malichi.

13

Banaba na Sauli wanguhaguligwa na kulajizwa

¹ Kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Antiokiya kwali na wanhu wamwe nawali waloli wa Nguluwi na walangusa. Wamwenga wa hewo wali Banaba na Simoni yachemigwe Mtitu na Lukio wa Kilene na Manaeni yonayakulase hamwe na mndewa Helodi hamwe na Saulo. ² Lowali wodita nhambiko zawo kwa Mkulu na kwesela kulya, Muhe Yelile nakalonga, “Mmbagulile Banaba na Saulo kwa mijito yondiwachemele.” ³ Lelo lowalandile kwa Nguluwi na kwesela kulya ng’hatu, nawawawichila moko, wawaleka walute.

Watumigwe wangudamla ako Kuplo

⁴ Lelo Banaba na Saulo lowatumigwe na Muhe Yelile, nawadulika mbaka Seleukia, na kulawila ako, nawakwina mli itumbwi mbaka chihilwa cha Kupulo. ⁵ Lowafichile Salami nawadamla lizi

Iya Nguluwi mng'handanda za kusalila za Wayahudi. Wali hamwe na Yohani yowatanza.

⁶ Nawajenda nzingo zeng'ha za chihilwa mbaka Pafo. Ako nawamfika mhawi yumwe Myahudi yochemigwa Baali Yesu yochidita kota mloli. ⁷ Ayo munhu yaliamwe na Seligio Paoli, mkulu wa chila chihilwa, yawele na luhala ng'hatu. Seligio Paoli nakawachema Banaba na Saulo leka yahulichize lizi Iya Nguluwi. ⁸ Ila yula mhawi Elima kota vyoyali yochemigwa kwa Chigiliki, nakajeza kuwalemela leka yamlemeze ayo mkulu wa chihilwa yaleche kugalamchila makundo ga Kikilistu. ⁹ Lelo Saulo yochemigwa Paoli yawele yamemile Muhe Yelile, nakamnogolela meho ayo mhawi, ¹⁰ nakalanga, “Kwa mdesi na kwa mhadi ng'hatu hegwe! Hegwe kwa mwana wa Limazoga hegwe! Hegwe kwa mwihe wa choneche chinojile, hambe uleche ne hado kuzihada nzila za Mkulu zigoloche. ¹¹ Lelo moko wa Mkulu wokudita vibi, meho hagolola na kolemwela kulona lumuli lwa isanya kwa mhela udo. Baho du chila chinhu chiwa kota ng'hungugu na jiza kwa heye, nakaluka kuluta kuno na aku yopala munhu wa kumibata moko yamlongoze.” ¹² Yula mkulu wa chihilwa loyawene ago, nakawa munhu yalingumkunda Kilistu Nguluwi nakabubuwala ng'hatu malanguso goyahuliche gamlapile Mkulu.

Banaba na Sauli kuli muji wa Antiokiya Pisidia

¹³ Kulawila Pafo, Paoli na wayage nawakawina itumbwi waluta mbaka Pega ako Pamfil-
iya, Ila Yohani nakawaleka, kahiluka Yelusalemu.

¹⁴ Ila hewo nawalutilila na majendo kulawa Pega mbaka Antiokiya muisi ya Pisidia. Zuwa Iya Kwesela nawenjila mli ng'handanda ya kusalila, wekalisa.

¹⁵ Lowasindile kusoma mchitabu cha malajizo ga Musa na gandichigwe ga waloli wa Nguluwi, wala vilongozi wa ng'handanda ya kusalila nawawahilichila luzi wolonga, “Wang'holozangu, wone muwele na mbuli ya kuwalonjela wanhu chinhu cha kuwahimiliza, namuwalonjele.”

¹⁶ Paoli nakema kalavya ulajilo kwa moko, nakaluka kulonga.

“Wanhu wa Isilaeli na wanhu waji weng'ha mlingumngumfugamila Nguluwi, mhulichize! ¹⁷ Nguluwi wa wanhu awa wa Isilaeli nakawahagula wasekulu wa hetwe, nakawadita awa wawe nhanzi ya wanhu lowali wajenzi kula Misili. Nguluwi nakawalavya ako kwa ludali lwa heye lukulu. ¹⁸ Nakemilila kwa miyaka makumi gane kula kugunuche. ¹⁹ Nakazidumya nhanzi zeng'ha za isi ya Kanani nakawapa awo wanhu wa heye ila isi iwe ya hewo. ²⁰ Miyaka miya nane na makumi gahano najipuluta.

“Hamba kawapa watagusa wawalongoze mbaka mhela wa Samweli loyali mloli wa Nguluwi. ²¹ Aho nawagana wawe na mndewa, na Nguluwi kawapa Saulo, mwana wa Kishi wa nhanzi ya Benjamini, yawe mndewa wa hewo kwa mhela wa miyaka makumi gane. ²² Loyamusile Sauli, Nguluwi nakamahagula Daudi, yawe mndewa wa hewo. Nguluwi nalalonga ahi kwa mbuli ya Daudi, yolonga, 'Ndimona Daudi mwana Jese, ndo munhu yawele na nhumbula ya kumbinza, munhu

yula yodita geng'ha gondilingugana kugadita.’
²³ Kulawila muli lukolo lwa Daudi, Nguluwi, kota vyoyalagane, kawagalila wanhu wa Isilaeli Mlohozi, ayu ndo Yesu. ²⁴ Yesu lonayang'hali kwaluka kudita mijito, Yohani nakamlongola yowadamlila wanhu weng'ha wa Isilaeli kota yanguwalapa wamgalamchile Nguluwi nakubatizigwa. ²⁵ Yohani loyali yosinda kulonga lizi lya heye nakawalonjela wanhu, Mwanguvizela heni nda whaani, mlohozi? Heni Siwele yula muli ngumbeteza. Ayo yalinguya kunyhalila heni, kamng'hangala kusinda heni, sijeza ne kudohola ng'weso za makwamba ga heye.”

²⁶ “Wang'holozangu, lukolo lwa Abulahamu, na wanhu wanjani weng'ha muli ngumfugamila Nguluwi! Usenga awu wa ulohozi migalilwa hemwe. ²⁷ Mina wenyeng'haye wa Yelusalemu na wakulu wa hewo nahawamzelele Yesu kota mlohozi, kahi hawavizelele lizi lya waloli wa Nguluwi gali ngusomigwa chila Zuwa lya Kwesela. Ahyo, nawadita ulonzi wa waloli wa Nguluwi wenele kwa kumtagusa heye yabagame. ²⁸ Hanga, hawawene chinhu chilingumwambuza yabagame, nawamlanda Pilato yamtaguse yabagame. ²⁹ Hala howakwete geng'ha gali gandichigwe kumlapa heye, wamdulisa kulawila mumsalaba, wamtila mchilaga. ³⁰ Ila na Nguluwi nakamzilipula. ³¹ Heye kwa mazuwa menji, nakawalawila wala welongoze hamwe kulawila Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo ndo wawele sambu walolezi wa heye kuli wanhu wa Isilaeli. ³² Na hetwe tuya hano kuwagalila Mbuli Inojile,

mbuli yiyila yoyalagane na wasekulu wa hetwe kowegalila, ³³ Gakoleka lelo kwa chiwalo cha kutulapa hetwe wazukulu wa hewo kwa kumzilipula Yesu. Kota vyoyandichigwe muli Zabuli ya keli.

“ ‘Hegwe kwa mwanangu, heni lehano ndangulonga, weng'ha wavizele kota heni nda Nguluwi mhaza wa hegwe.’

³⁴ Na gala ga kumzilipula. Yaleche kuhiluka ako nakola, Nguluwi nakalanga ahi,

“ ‘Ndokupa utambichizo welile na mbuli za kukomya,

zila zotulagane na Daudi.’

³⁵ Ena na muli honhu hanji ha lwimbo lwa Zabuli kangulonga,

“ ‘Nguluwi homleka Yelile wa heye yole.’

³⁶ Ila nahawele Daudi, nayakolile gala goyalingugana Nguluwi mhela wa heye, hamba kabagama na kuza tiligwa behi na wahaza wa heye, na mtufi wa heye lola. ³⁷ Ila yula Yesu Nguluwi nayamzilipule naholile hebu.

³⁸ Ahyo mvizele wang'holozangu, kukolela munhu ayo, usenga ulingulapa kusilwa gehile, wangudamligwa kwa hemwe. ³⁹ Na chila munhu yalingumkunda Yesu kangusilwa gehile geng'ha. Chinhu nachali hambe chikundizwe kuli malajizo ga Musa. ⁴⁰ Milolele lelo, mleche kiting'hana na gala galonjigwe na waloli wa Nguluwi,

⁴¹ “ ‘Mhulichize hemwe mlingubeza,

mpubuse mwajilile!

Mina chinhu chondilingudita sambu, mhela wa hemwe,

ndo chinhu cho hamkunda hala munhu yakulon-jeleni!’ ”

⁴² Paoli na Banaba lowali wolawa muli ila ng'handanda ya kusalila, wala wanhu nawawalanda woye kahi Zuwa lya Kwesela ilingwiza, walongase goya mbuli azo. ⁴³ Nhing'hano ayo loimalile, Wayahudi wenji na wanhu hawaweke Wayahudi wali wenjile nzila ya Chiyahudi yakumuwinza Nguluwi, nawawawinza Paoli na Banaba. Aho awo watumigwa nawadawala na hewo, wawakangaza nhumbula walutilile wetumbila isungu lya Nguluwi.

⁴⁴ Zuwa lya Kwesela loyuyile, behi chila munhu honhu hala nakoya kuhulichiza lizi lya Mkulu.

⁴⁵ Ila Wayahudi lowaliwene alyo ilundo lya wanhu nawona maya, nawalema choyali yolonga Paoli na kumliga. ⁴⁶ Ahyo, Paoli na Banaba nawalonga kwa ludadali ng'hatu, walonga, “Lyali liganigwa lizi lya Nguluwi liwafichile hemwe tandi, ila kwa vila namlema na kiwona hambe mganigwe kupegwa ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, lelo twangukulekani twanguwalutila wanhu hawaweke Wayahudi. ⁴⁷ Mina Mkulu Nguluwi nakatulajiza ahi,

“ ‘Ndikuwika hegwe uwe lumuli lwa wanhu hawaweke Wayahudi,

leka uwegalile wanhu ulohozi kwa wanhu wa isi.’ ”

⁴⁸ Wanhu hawaweke Wayahudi lowahuliche mbuli azo nawasangalala, watogola wolonga usenga wa Mkulu Nguluwi unoga ng'hatu, na wala waweke wahaguligwe kubochele ukomu wa

mazuwa gose ne kuduma, wawa wamkundile Nguluwi.

⁴⁹ Ulonzi wa Mkulu Nguluwi wenela chila honhu kuli honhu hala. ⁵⁰ Vilongozi wa Wayahudi nawawasonjeleza wadala wa nhanzi ya mchanya mwa isi zohawawele Wayahudi wala wali womkunda Nguluwi, na walume wanji watanganiche wa mji ula. Nawaluka kuwagaza Paoli na Banaba, wawawinga walawe honhu hao. ⁵¹ Lelo watumigwa wakung'huna nhimbwisi ing'hang'hanile mmagulu gao kota upanjilo, hamba nawaluta Ikonio. ⁵² Ila awo walanguswa nawali wamemile usangalalo na Muhe Yelile.

14

Paoli na Banaba ako Ikonio

¹ Kula Ikonio, mbuli zali kota vyoza kula Antiokiya, Paoli na Banaba nawaluta kuli ng'handanda ya kusalila ya Wayahudi nakudamla goya na wala wawele Wayahudi wenji na Wagilichi wawa wanhu walingumkunda Kilistu.

² Ila Wayahudi wanji walemile kuwa wanhu wa Nguluwi nawawatumajiza na kiviluchila muli nhumbula ya wanhu hawawele Wayahudi leka wawalemele awo wanhu wa lukolo lumwe.

³ Paoli na Banaba nawekala ako mhela uhejile. Nawaweza kulonga ga Mkulu, na Mkulu katawiza ng'hatu luzi loyaulavile kwa mbuli ya kunoga kwa heye, na kudita vinduzanduza na kububuwaza.

⁴ Wanhu wa isi ayo nawesambaluka, wanji nawawalumba moko Wayahudi, na wamwe wali ubanzi wa watumigwa.

⁵ Hamba, wanhu hawawele Wayahudi na Wayahudi, wochitanza na wakulu wa hewo, nawagana kuwaditila vibibi awo watumigwa na kuwatowa na maganga. ⁶ Watumigwa lowavizelele mbuli ayo, nawabilimila Lustila na Delibe, Miji ja Lukaonia, na honhu hanji ha habehi. ⁷ Wazangudamla Mbuli Inojile ako.

Paoli na Banaba ako Lustila na Delibe

⁸ Kwali na munhu yumwe ako Lustila nayali chete kulawila loyavumbuche nayali hanajenda nehado. ⁹ Munhu ayo nayali yomhulichiza Paoli loyali yodamla. Paoli kazangumlola goya, na loyawene yawele na makundo ga kusilwa utamwa, ¹⁰ nakayowa, “Winuche wime kwa magulu gako!” Ayo munhu nayali chete wa magulu, baho nakenuka, nakaluka kujenda. ¹¹ Wanhu wenji lowawene choyaditile Paoli, nawaluka kuyowezeza kwa ulonzi wa Chilukonia, “Milungu jituyila kwa meho ga wanhu!” ¹² Banaba nakachemigwa Seusi, na Paoli nakachemigwa Helime, kwa vila heye ndo nayali yolonga. ¹³ Na heye mtambika wa ng'handanda ya milungu ja Seusi nayali hanze ha muji kegala isenga ibuguma na nganda za uluwa hali chihindilo chikulu cha muji, heye na wala wanhu weng'ha wazangugana kuwatambichila watumigwa.

¹⁴ Banaba na Paoli lowahuliche ago, nawavula na kudeganga mivalo ja hewo na kubilimila kuli wala wanhu, wolonga kwa lizi likulu, ¹⁵ “Wang'holozangu, lekachoni muli ngudita mbuli azi? Na hetwe twayenu twa wanhu kota mwemwe. Twahano kuwadamlila Mbuli

Inojile, mjileche aji jimalukolo, mumgalamchile Nguluwi yawele mkomu, Nguluwi yalumbile ulanga na isi, bahali na vinhu vyeng'ha vili mumo. ¹⁶ Katali Nguluwi nakawaleka wanhu wadite kota vila vyowaganile. ¹⁷ Ahyo Nguluwi halechile kilajila kwa mbuli zinojile zoyalinguwaditila, kanguwatowela nhonya kulawa kilanga, kanguwagalila mbena mhela wa mbena, kanguwagalila chilyo na kuzimemeza nhumbula za hemwe usangalalo.” ¹⁸ Hanga nawalonga ahyo na haiwele ubewe kuwalemeza wanhu waleche kuwatambichila.

¹⁹ Ila Wayahudi wamwe nawoya kulawila Ikonio na Antiokiya mu isi ya Pisidiya, wawadita wanhu welongoze na heye, wamtowa maganga Paoli na kumbulunha mbaka hanze ha muji wochijesa mina nakabagama. ²⁰ Ila walanguswa lowekungajize na kumzunguluta, nakenuka na kuhiluka kuli muji. Mitondo yake, heye hamwe na Banaba nawaluta Delibe.

Paoli na Banaba wanguhiluka mjini Antiokiya ako Siliya

²¹ Paoli na Banaba lowadamle Mbuli Inojile ako Delibe na wanhu wenji kuwawinza, nawenula majendo kuza Antiokiya kwa kukolela Lustila na Ikonio. ²² Nawawakangaza wanhu walingumkunda Kilistu na kuwahimiliza wapone muli makundo. Nawawalonjela, “Itugana hetwe tweng'ha kukolela mli magazo menji leka twinjile mli Undewa wa Nguluwi.” ²³ Nawawahagula wasekulu mli chila chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa mbuli ya wanhu wa Nguluwi, hamba kwa kumlanda Nguluwi

na kwesela kulya, nawawawika hali wamizi wa Mkulu yula wawele womkunda.

²⁴ Lowakolile mli isi ya Pisidiya, nawafika Pamfiliya. ²⁵ Lowadamle ula usenga ako Pega, nawaluta Ataliya. ²⁶ Kulawa ako nawaheluka kwa itumbwi nawahiluka Antiokiya kula aho hamwaluko wali wawichilwe mli wamizi wa Isungu lya Nguluwi kwa mijito ila sambi mina ikoleka.

²⁷ Lowafichile ako Antiokiya nawadita nhing'hano na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha hala, nawawalonjela geng'ha Nguluwi nagoyaditile hamwe na hewo, na vyoyawachumulile wanhu hawawele Wayahudi kwinjila mli makundo. ²⁸ Nawekala na wala walanguswa kwa mhela uhejile.

15

Nhing'hano ako Yelusalemu

¹ Wanhu wanji nawafika Antiokiya wolaw-ila Yudeya nawaluka kuwalangusa wala wanhu wa lukolo lumwe wolonga, “Wone hamwinjile ikumbi kota mabochemo vyoyalajize Musa, hamloholigwa.” ² Mbuli ayi nayambuza kitwanza ng'hatu, Paoli na Banaba lowalongase na hewo, yamulilwa Paoli na Banaba hamwe na vilongozi wa ng'handu ya Nguluwi ya Antiokiya walute Yelusalemu kuwona wala watumigwa na wasekulu kulapa mbuli ayo.

³ Wala wanhu nawawalaga, na hewo lowali wokolela Foinike na Samaliya nawawalonjela wanhu hawawele Wayahudi vyowamgalamchile Nguluwi. Mbuli azo zivasangalaza ng'hatu

chila chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cheng'ha. ⁴ Lowafichile Yelusalemu nawabocheligwa na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, watumigwa na wasekulu, na hewo nawawalonjela gala geng'ha Nguluwi vyoyaditile hamwe na hewo. ⁵ Ila wanhu wamwe walingumkunda Kilistu wali wa chilundo cha Mafalisayo nawema, walonga, “Iwagana wanhu hawawele Wayahudi wenjile ikumbi na kulanguswa kota malajizo ga Musa vyogalingulonga.”

⁶ Lelo watumigwa na wasekulu wadita nhing'hano ya kulola mbuli ayo. ⁷ Lowataguse lukami, Petili nakema, kalonga, “Wang'holozangu, hemwe mvizela kota aho ha mwaluko Nguluwi nakanyhagula heni hali hemwe ndamle Mbuli Inojile kwa wanhu hawawele Wayahudi, wahuliche na kukunda. ⁸ Na heye Nguluwi yazizelele nhumbula za wanhu, nakatawiza kota kawakunda kwa kuwapa na hewo Muhe Yelile kota vyoyatupele hetwe. ⁹ Haditile ubagulo woneche mli hetwe na hewo, nakadita nhumbula za hewo ziwe zelile kwa vila nawamkunda Yesu. ¹⁰ Lelo lekachoni kumjeza Nguluwi kwa kuwadwika awo walanguswa mhomholo ne wasekulu ne hetwe natulemwela kupapa? ¹¹ Ileche kuwa ahyo, leka hetwe twangukunda kota, hetwe kota hila hewo, toloholigwa kukolela igano lya Mkulu Yesu.”

¹² Chilundo cheng'ha nachikala tulu, nachiwahulichiza Banaba na Paoli wolonga ulajilo wa vinduzanduza na kububuwa za Nguluwi vyoyaditile hali wanhu hawawele

Wayahudi. ¹³ Lowasindile kulonga, Yakubu nakaluka kulonga, “Wang'holozangu mhulichize!

¹⁴ Simoni nakalonga hila Nguluwi aho mwaluko vyoyali yowahangawila wanhu hawawele Wayahudi, nakahagula wanhu wamwe wawe wanhu wa heye. ¹⁵ Mbuli ayi iwhana ng'hatu na ulonzi wa waloli wa Nguluwi, kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga,

¹⁶ “ ‘Mkulu nakalonga, lozimala mbuli azi ndo-hiluka,
na kuzenga kahi chibumuli cha Daudi chigwile,
ndogongomanya kahi mahame ga heye na
kuzenga kahi.

¹⁷ Aho wanhu wanji weng'ha,
wanhu wa isi yeng'ha ndiwachemile wawe wa
heni,
wompala Mkulu.

¹⁸ Ahyo ndo vyoyalingulonga Mkulu, yaditile chinhu achi chizeleche kulawila katali.’ ”

¹⁹ Yakubu nakalutilila kulonga, “Ahyo, kwamula kwa heni ndo aku, tuleche kuwagaza wanhu wali ngumgalamchila Nguluwi, ²⁰ ila tuwahilichile lyandiko kuwalonjela waleche kulya vilyo vikokomoche kwa kutambichilwa vimalukolo vya milungu, miyuse na ung'hondwa, waleche kulya miwunde joneche jipobosolwe na waleche kunwa danda. ²¹ Mina kwa Mhela uhejile, ulonzi wa Musa lwali ludamligwa kuli chila honhu na kusomigwa muli ng'handanda za kusalila zeng'ha za Wayahudi chila Zuwa Iya Kwesela.”

Lyandiko kwa wanhu hawawele Wayahudi

²² Watumigwa na wasekulu, hamwe na weng'ha wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, nachigana kuwahagula wanhu wamwenga mli hewo na kuwalajiza Antiokiya hamwe na Paoli na Banaba. Wamhagula Yudasi yalinguchemigwa Balisaba na Sila, wala nawazeleche ng'hatu hali hewo. ²³ Wawapa lyandiko ali,

“Hetwe watumigwa na wasekulu, wang'holozenu, twanguwalamsani hemwe muwele wanhu hawawele Wayahudi muwele ako Antiokiya na Siliya na Kilikiya.

²⁴ Natuhulika kota wanhu wanji walawile aku kwa hetwe wakuwifyani kwa ulonzi wa hewo, nawazidita nhumbula za hemwe ziwe na lunhwinhwi. Ila nawadita ahyo ne kukundizwa na munhu yoneche kulawila kwa hetwe. ²⁵ Ahyo tweng'ha hamwe tugana kuwahagula wanhu wamwe na kuwalajiza kwa hemwe, hamwe na wala tuwaganile hetwe Banaba na Paoli, ²⁶ wala wambuze ukomu wa hewo kwa itagwa lya Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. ²⁷ Ahyo twanguwalajiza Yudasi na Sila kwa hemwe, hewo wokulonjelani wawo aga gotwandiche. ²⁸ Muhe Yelile na hetwe tukunda tuleche kuwadwika mhomolo zinji ila azi zitanganiche, ²⁹ mleche kulya vilyo vitambichilwe na jimalukolo, mleche kunwa danda, mleche kulya miwunde ja migongolo jipobosolwe, na miyuse na ung'hondwa. Mowa mditile goya wone mleche kudita mbuli azo. Malumbo!”

³⁰ Lowawalajile, awo wasenga nawaluta Antiokiya kula nawachema nging'hano ya

wanhu walingumkunda Kilistu, nawawapa alila lyandiko. ³¹ Lowasomile ago gandichigwe, ulonzi wandikwe nauwapa nhumbula ikangale, nawasangalala ng'hatu. ³² Yudasi na Sila, wala na hewo wali waloli wa Nguluwi, nawalongasa na awo wanhu kwa mhela uhejile wowasindamiza nhumbula na kuwemiza. ³³ Lowekale ako hado hela, wanhu wa Antiokiya nawawalaga wوغانانلا ككالا گوا، هانبا نواهللكا كوا وواوااملل. ³⁴ Ila Sila nakapona kumbele.

³⁵ Paoli na Banaba nawapona ako Antiokiya mhela uhejile, wolangusa na kudamla mbuli ulonzi wa Mkulu, hamwe na wanhu wanji wenji.

Paoli na Banaba wangibagula

³⁶ Mazuwa mado logapulute, Paoli nakamlonjela Banaba, “Tuhiluche tukawajendele wala wanhu chila muji hala hotudamle ulonzi wa Mkulu, tikalolele twetwe vyowalingulutilila.”

³⁷ Banaba nakagana wamhole na Yohani yalinguchemigwa Malichi. ³⁸ Ila Paoli nahaganile wamhole Yohani Malichi, ayula ako hamwaluko nakawaleka kula Pamfiliya na kulema kitanza mli mijito ja hewo. ³⁹ Lelo nakulawila kitwanza wawo yeng'ha, nawalekana. Banaba nakamhola Yohani Malichi, nawakwina meli kuza Kupulo. ⁴⁰ Ila Paoli nakamhagula Sila, hala wanhu wa honhu aho howamuwichile hasi hali udimo wa kunoga kwa heye Mkulu, koka. ⁴¹ Paoli na miyage Sila nawaluta ako Siliya na Kilikiya, wokangaza nhumbula za chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.

16

Timoteyi kangilongoza hamwe na Paoli na Sila

¹ Paoli nakafika Delibe na Lustila, kula nayekale mlanguswa yumwe yalinguchemigwa Timoteyi. Mayake na heye nayali mhinza, nayali Myahudi, ila mhaza wa heye nayali Mgilichi. ² Timoteyi nayali na lutogo lukulu hali wala wanhu wa Lustila na Ikonio. ³ Paoli nakagana Timoteyi yelongoze na heye mli majendo, ahyo nakamwinjiza ikumbi. Nakadita ahyo kwa vila Wayahudi weng'ha wali wochikala honhu aho nawavizela kuta mhaza wa Timoteyi nayali Mgilichi. ⁴ Loyali yokola chila honhu nakawalonjela wanhu malajizo gala galonjigwe na watumigwa na wasekulu kula Yelusalemu, nakawalonjela wagebate. ⁵ Ahyo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu waza ngikala mli makundo na wanhu wa Nguluwi wazangonjezeka chila zuwa.

Uloli wa Paoli kwa munhu kula Makedonia

⁶ Nawakolela honhu ha Fulugiya na Galatiya leka Muhe Yelile hawakundize kudamla alo luzi mkowa wa Asiya. ⁷ Lowafichile mli mbaka ya Musia, nawajeza kwinjila mkowa wa Bisuniya, ila Muhe wa Yesu hawakundize. ⁸ Wakolela Musia, waluta ne kwima mbaka Tiloa. ⁹ Hamihe yiyo, Paoli nakona ulotezi nakamona munhu yumwe wa Makedoniya yemile hala na kumlanda, "Uloche, uye Makedoniya ututanze!" ¹⁰ Baho Paoli loyonile ulotezi awo tiwika goya kuza Makedoniya, ne kukawila, tuwele tuvizelele kota

Nguluwi katuchema tuwadamlile Mbuli Inojile ya Mkulu.

Kulohoka kwa Luda

¹¹ Natulawa Tiloa, natuheluka kwa meli ne kwima mbaka Samotilake, na mitondo yake tufika Neapoli. ¹² Natulawa ako natuluta mbaka Filipi, muji wa wilaya ya mwaluko ya Makedoniya, na kahi ako nako ndo kwali na isi nayali ilongozwa na Waloma. Natikala ako mazuwa mado. ¹³ Zuwa lya Kwesela, natulawa hanze ha muji, tuluta hafungo ha lwanda natuta ndo honhu ha kumlanda Nguluwi. Tikalisa, tudawala na wadala wekungajize honhu aho. ¹⁴ Yumwe wa wanhu wowali wotuhulichiza nayali mdala yumwe yalingumfugamila Nguluwi yalinguchemigwa Luda mwenyeng'haye wa Suatila, heye ayo nayali mguza mivalo ja sendi nyinji. Mkulu nakamgubula nhumbula ya heye mbaka kaubochela ula ulonzi woyali yolongga Paoli. ¹⁵ Hamba ayo mammo hamwe na wayage lowabatizigwe, nakatuchema yolongga, “Wone ng'hatu mlingona kota heni ndangumkunda Mkulu, muye hakaye hangu mikale.” Katuhimiliza tulute.

Paoli na Sila wangibatigwa

¹⁶ Zuwa limwe lotwali tuluta honhu hamwe ha kulanda Nguluwi, mhinza chitumagwa yumwe yawele na chijeni chihile, nayawele na ludali lwa kulagula naketing'hana na hetwe. Mhinza ayo nayali yawapele wakulu kwa ulaguzi wa heye. ¹⁷ Ayo mhinza nakamuwinza Paoli na hetwe, kayowezeza na kulonga, “Awa wanhu

wa vitumagwa wa Nguluwi Mkulu. Wangukudamlilani vila vyomloholigwa.”¹⁸ Kazangudita ahyo yohiluchila chila zuwa, mbaka zuwa limwe Paoli nakazudila, kamgalamchila na kuchilonjela acho chijeni, “Ndangukulonjela kwa itagwa lya Yesu Kilistu, mlawe ayu!” Baho du, acho chijeni chimlawa.

¹⁹ Wala wakulu wa wapogozzi wapeligwe lufufu na yula mdala kota kitumbila kwa hewo kwa kupegwa lufufu kumala, wawebata Paoli na Sila, wawabulunha mbaka kuli luga lwa kuguzila vinhu howawele wakulu. ²⁰ Nawawalonjeleza kwa mtagusa wolonga, “Wanhu awa ndo Wayahudi na wangudita ivuche kuli muji wa hetwe. ²¹ Wangulangusa uzowelo ula hetwe wanhu wa Loma hambe tukundizwe kukunda na kuziwinza.” ²² Ilundo lya wanhu welongoza na kuwavumuchila, na wala watagusa wawavula mivalo ja hewo kwa lupichi, walonga watowigwe ng'hobwa. ²³ Lowatowigwe lukami wawichigwa mchinweng'ho, na mwamizi wa ng'handana nakalonjelwa yawawiche hasi hali udimo ukulu. ²⁴ Kwa kulajizwa ahyo, ayo mwamizi kawawika kuli chihengo cha kugati ng'hatu mwa chinweng'ho na kuwoha magulu ga hewo kwa ngwamo.

²⁵ Behi na chilo ng'hatu, Paoli na Sila wali womlanda Nguluwi na kwimba nzimbo za kumtoga Nguluwi, kuno wayao wanji mchinweng'ho wohulichiza. ²⁶ Baho kulawila limachinyhina likulu litigasa msisi wa chinhweng'ho. Vihindilo vyeng'ha vichumuka na ng'weso za uswawi zowawopigwe awo wahindilwe zilekana. ²⁷ Mwamizi

wa chinhweng'ho loyalilimche nakona vihindilo vya chinweng'ho vichumuche, na kejesa kota wahindilwe weng'ha wabilima, ahyo kasomola ipanga lyake, kazangugana kikopola. ²⁸ Ila Paoli nakamchema kwa lizi likulu, “Uleche kikopola, hetwe tweng'ha twa baha.”

²⁹ Lowamchemile munhu yegale lumuli, ayo mwamizi wa chinweng'ho nakabilimila mng'handu, ketoza hali magulu ga Paoli na Sila kuno yokakama na kudumba. ³⁰ Hamba nakawalongoza kunze, kawauza, “Wakulu, ndite ndaze ndiwe ndoloholigwe?” ³¹ Hewo nawamlonjela, “Mkunde mkulu Yesu na hegwe koloholigwa na lukolo lwako lweng'ha.” ³² Baho, wamdamlila ulonzi wa Mkulu heye hamwe na nhanzi ya heye yeng'ha. ³³ Yula mwamizi kawahola hamihe yiyila kawahovuga vilonda vya hewo, hamba heye na ivyazi lya heye lyeng'ha nawabatizigwa baho. ³⁴ Hamba nakawahola Paoli na Sila kaye kwa heye, nakawapa chilyo. Heye na ivyazi lya heye lyeng'ha wadita mvina kwa vila wali womkunda Nguluwi.

³⁵ Mitondo yake lufuku, watagusa wawalajiza wakulu wa hewo wolonga, “Wadohleni wala wanhu.” ³⁶ Yula mwamizi wa chihindilo nakamlonjela Paoli, “Watagusa watumiliza luzi mchumulilwe. Lelo mlawe mlute goya.” ³⁷ Ila Paoli nakamlonjela, “Ndaze? Kwa vila hatuwifile chinhu, wotutowa na ng'hobwa na hawavizelele hetwe twa wenyeng'haye wa Loma. Kahi, nawatuhindila mchinweng'ho na sambu wangugana kutuchumulila kwa uviso! Ne hado! Twangulapa wawo woye hano watuchumulile.”

³⁸ Awo wakulu wawalonjela awo watagusa mbuli ayo, lowahuliche kuta Paoli na Sila wali wanhu wa Loma nawadumba. ³⁹ Ahyo waluta kulanda dedede na hamba wawalavya mchinweng'ho wawalanda walawe mli muji ula. ⁴⁰ Paoli na Sila nawalawa muli chinweng'ho, waluta kuluga kwa Luda. Ako newewona na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, hamba woka.

17

Ivuche Tesalonike lyambuzwe na kudamla

¹ Kwa kukolela Ampifoli na Apoloniya, nawaheluka mbaka Tesalonike kula kwali na ng'handanda ya kusalila ya Wayahudi. ² Paoli nakelongoza na hewo kota vyoyazowe, kalutilila kulongasa na hewo mazuwa gadatu ga kwesela, yowalangusa Maandiko Matakatifu. ³ Yaliyowalonjela kota ingana Kilistu Mlohozi kugazigwa na kuzilipuka. Kawalonjela, “Yesu yula yondilikumdama kwa hemwe ndo Kilistu Mlohozi.” ⁴ Wayao wamwe nawakunda welongoza na Paoli na Sila. Kahi, wanhu wenji Wagilichi walingumfugamila Nguluwi hamwe na wadala wenji wang'hangala nawelongoza na hewo.

⁵ Ila Wayahudi nawona maya, wawakungajiza wanhu wehile kulawa kuli honhu ha kuguzila vinhu, wadita chilundo na kwaluchiza ivuche mujini kweng'ha. Waikumbila ng'handanda ya Yasoni wochijesa wowafika amo Paoli na Sila wawegale mchalanza. ⁶ Ila nahawawawene, ahyo nawambuluna Yasoni na wanhu walingumkunda

Kilistu wanji mbaka kwa wakulu wa Muji, wayowa, “Wanhu awa wali woihazanya isi yeng’ha na sambu wa baha hali muji. ⁷ Yasoni nakawavisa hakaye hake. Weng’ha wangudita vinji na ilajizo lya Kaizali wolonga hino, ‘Kakuko mndewa yunji yalinguchemigwa Yesu.’ ” ⁸ Kwa kulonga ahyo wawenjiza majesa wakulu wa muji na chilundo cha wanhu. ⁹ Wambuza Yasoni na wayage walavye sendi, hamba wawalechela walute.

Ako Belea

¹⁰ Hamihe wala wanhu walingumkunda Kilistu wawahimiliza Paoli na Sila walute Belea. Baho du lowafichile ako, nawaluta kuli ng’handu ya kusalila ya Wayahudi. ¹¹ Wanhu wa ako wali wohulika ng’hatu kusinda wanhu wa Tesalonike. Nawaubochela lula luzi kwa igano likulu, wawa wolola goya Maandiko Matakatifu chila zuwa, leka kujeza kulola kota gala gowalonjile Paoli na Sila gali gakukomya. ¹² Wayao wamwe nawakundile na kahi wadala wa Chigiliki wala wang’hangala na walume kahi.

¹³ Ila Wayahudi wa Tesalonike lowahuliche kota Paoli nayali yodamla ulonzi wa Nguluwi ako Belea, nawaluta ako, waluka kigala ivuche na kutumajiza vilundo vya wanhu. ¹⁴ Wala wanhu nawamhilika himahima Paoli yalute mwhani ila Sila na Timoteyi nawapona Belea. ¹⁵ Wala wanhu wamhiliche Paoli nawaluta hamwe na heye mbaka Asene. Hamba wahiluka hamwe na ilajizo kulawa kwa Paoli kota Sila na Timoteyi wamuwinze himahima vyoowa.

Paoli kangulongasa na wanhu wa Asene

¹⁶ Paoli loyali yowabeta Sila na Timoteyi ako Asene, nhumbula ya heye naizudila lukami loyawene honhu aho vyohamemile jimalukolo. ¹⁷ Nakalongasa na Wayahudi na wanhu wamwe wali womkunda Nguluwi mli ng'handa ya kusalila ya Wayahudi, hali luga hamwe na weng'ha wala woyile. ¹⁸ Wanji nawali wowawinza Epikulo na Stoiki wetwanza na heye. Wamwe walonga, “Kangugana kulonga choni ayu munhu?” Kwa vila Paoli nayali yodamla gala ga Yesu na gala ga kuzilipuka, wamwe walonga, “Yangoneka kangudamla gala ga milungu ja chijenzi.” ¹⁹ Ahyo nawamhola Paoli, wamigala Aleopago, walonga, “Twangugana kuvizela ayi mbuli inyale yowali ulonga. ²⁰ Vinhu vimwe vyotuhuliche kwa makutu ga hetwe gangoneka kota vyakububuwa kwa hetwe. Twangugana kuvizela mbuli azi zandaze.” ²¹ Wanhu wa Asene na wanhu wanji wa ako wali wotumiya mihela ja hewo jeng'ha kisimila na kuhulichiza mbuli zinyale.

²² Paoli nakema hali chalanza cha Aleopago, nakalonga, “Wanhu wa Asene! Ndongona hemwe, mwangoneka ndo wanhu muizelele ng'hatu nzila ya kumfugamila Nguluwi, ²³ mina londali ndikola aku na ako ndilola chinhu chomlingufugamila hemwe, nambona honhu hamwe helile handikwe, ‘Kwa Nguluwi yohazeleche.’ Lelo ayo yomuwele ngumfugamila hamvizelele, ndo yondilingumdama kwa hemwe.” ²⁴ “Nguluwi yalumbile isi yeng'ha na vyeng'ha vili mumo, ndo Mkulu wa kilanga na

isi, heye hambe yekale mli ng'handanda za Nguluwi zizenjigwe na wanhu. ²⁵ Kahi hambe yaditichilwe kwa moko ga wanhu kota vila kangugana chinhu choneche chila, mina heye yula ndo yalinguwapa wanhu ukomu na ndo na kuwapa wanhu chila chinhu. ²⁶ Kwa kukolela munhu yumwe nakalumba nhanzi zeng'ha muisi na kuzidita zikale kuli isi yeng'ha. Nakawika goya ng'hatu mhela unojile na kofi wanhu awo woza kikala. ²⁷ Nakadita ahyo, leka wanhu awo wampale, na hanji wampale heye kota vyowalingumzela. Ahyo Nguluwi hawele kutali na chila yumwe wa hetwe. ²⁸ Kota vyoyalonjile munhu yumwe, “ ‘Mgati mwa heye hetwe twangikala.

Twangibatilila, na twa baha.’

Na kota wadukulizi wa hemwe vyowalonjile,

“ ‘Hetwe twa wana wa heye.’ ”

²⁹ “Wone lelo, hetwe twa wana wa Nguluwi, hailinguganigwa kumjesa Nguluwi iwe kota zahabu, sendi ama iganga lihongoligwe na kunoligwa na wanhu. ³⁰ Nguluwi nakadita kota halolile mihela jila wanhu lowali wapoka. Ila sambi, nakalajiza wanhu weng'ha wamgalamchile Nguluwi kulawila nzila za hewo zihile.

³¹ “Mina nakawika zuwa lila yowatagusa wanhu wa isi yeng'ha walingudita ganojile kwa kukolela munhu yumwe yamhagule. Nguluwi kawawichila hazelu weng'ha mbuli ayi kwa kumzilipula munhu ayo!”

³² Lowamhuliche Paoli yolonga mbuli ya kuzilipuka kwa wabagame, wayao wamwe waseka, ila wamwe nawalonga, “Wangugana kukuhulika kahi mbuli ayi.” ³³ Ahyo, Paoli

nakawaleka, kalawa hala mchitala. ³⁴ Ila wanhu wamwe nawelongoza na heye, wawa wanhu walingumkunda Kilistu. Wamwe wa awo wali Dionisio wa Aleopago na mdala yumwe yalinguchemigwa Damali na wanhu wanji.

18

Paoli kula Kolinto

¹ Logapulute ago, Paoli nakoka Asene, nakuluta Kolinto. ² Ako Kolinto, nakamfika Myahudi yumwe yalinguchemigwa Akula mlelwa wa Ponto. Akula hamwe na mdala wa heye yalinguchemigwa Pilisika, wali wahiluche mazuwa gagala kulawa Italiya kwa vila Kaizali Klaudiyo nayali yalonjile Wayahudi weng'ha woche Loma. Paoli nakaluta kuwona, ³ kwa vila wali wawanzi wa kuhona mahema kota heye, Paoli kekala na yokola mijito na hewo kwa vila yaliyochikala kwa kugongomanya mihema kota hewo. ⁴ Chila Zuwa Iya Kwesela nakadita nhing'hano ya kulongasa mli ng'handanda ya kusalila yojeza kuwakwega Wagilichi na Wayahudi.

⁵ Sila na Timoteyi lowafichile kulawa Makedoniya, Paoli nakaluka kuditila mhela wa heye weng'ha kudamla na kuwalonjela Wayahudi kuta Yesu ndo Kilistu Mlohozi. ⁶ Lowamlemele na kwaluka kumliga, nakakung'huna nguwo za heye hali hewo yolonga, “Wone mwajilile mane mwemwe heni ndahela nongwa yoneche ya mbuli ayo. Na kulawila sambu ndowalutila wanhu hawawele Wayahudi.” ⁷ Nakalawa aho kaluta kikala kuli ng'handanda ya munhu yumwe yalingumfugamila Nguluwi yalinguchemigwa

Tito Yusto, yula ng'handanda ya heye nayali behi na ng'handanda ya kusalila. ⁸ Kilisipo, chilongozi wa ng'handanda ya kusalila ayo, nakamkunda heye Mkulu hamwe na wan'hu weng'ha. Wakolinto wenji nawauhulichiza usenga awo, nawakunda na kubatizigwa.

⁹ Zuwa limwe hamihe, Mkulu nakamlonjela Paoli muli ulotezi, “Uleche kudumba, ulutilile kudamla Mbuli Inojile ne kugozola, ¹⁰ mina heni nda hamwe na hegwe. Haduhu munhu yumwe yojeza kukulumiza mina hano mujini hana wanhu wenji wawele ubanzi wa heni.” ¹¹ Paoli nekekala ako yolangusa ulonzi wa Nguluwi hali hewo kwa mhela umwe na nusu.

¹² Ila mhela Galio loyali mkulu wa mkowa wa Akaya, Wayahudi nawamvada Paoli hamwe na kumigala kuli utaguso. ¹³ Nawalonga, “Twangumlonjeleza munhu ayu kwa kuwatumajiza wanhu wamfugamile Nguluwi hila vyohaiganigwe na malajizo ga Musa.” ¹⁴ Hala Paoli loyang'hali kulonga, Galio nakawalonjela Wayahudi, “Mhulichize hemwe Wayahudi! Wone mbuli ayi naiwe ya wihe na ng'hunda kuwahulichiza. ¹⁵ Ila wone iwele lya kitwanza kulapa ulonzi na matagwa na malajizo ga hemwe, mwamule mwemwe. Heni ndema kuwa mtagusa wa mbuli azo!” ¹⁶ Baho, nakawawinga kulawa hali honhu ha kutagusila. ¹⁷ Na hewo weng'ha wamibata Sostene yula nayawele chilongozi wa ng'handanda ya kusalila, wamtowa bahala honhu ha kutagusila. Ila Galio nahadumbulile chinhu acho ne hado.

Paoli kanguhiluka kahi Antiokiya

¹⁸ Paoli nekekala na awo wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolinto kwa Mazuwa menji. Hamba nakawalaga, kakwina meli kaluta Siliya hamwe na Pilisika na Akula. Ako Kenkilea, nakabeya mnvili ziwele kumutwi kwa heye kwa chila chilaho nachoyawichile. ¹⁹ Nawafika Efeso na aho Paoli nakawaleka Pilisika na Akula, nakaluta ng'handanda ya kusalila ya Wayahudi, kalongasa na Wayahudi. ²⁰ Nawamlanda yekale na hewo mazuwa menji ila heye nahaganile. ²¹ Ila loyali yokuka, nakalonga, “Nguluwi wone yagane ndokuya kwa hemwe kahi.” Nakoka Efeso kwa meli.

²² Meli nayima Kaisaliya, na heye Paoli nakaluta Yelusalemu kuchilamsa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, hamba nakaluta Antiokiya. ²³ Nakekala ako mhela udo, hamba kalutilila na majendo kwa kukolela Galatiya na Fulugiya yowakangaza nhumbula walanguswa weng'ha.

Apolo kangudamla Efeso na Kolinto

²⁴ Myahudi yumwe yalinguchemigwa Apolo, mlelwa wa Alekizandilia, nakafika Efeso. Yali munhu yawele na luhala lwa kulonga na uwanzi ukulu wa Maandiko Matakatifu. ²⁵ Yali yalanguswe gala ga nzila ya Mkulu, na yawele pwiwapwiya, nakalonga mbuli za Yesu nakalangusa kwa kuvizela ubatizo wa Yohani. ²⁶ Pilisika na Akula lowahuliche yolonga kwa udaho mli ng'handanda ya kusalila ya Wayahudi, wamhola kwa hewo wamlangusa ayo nzila ya Nguluwi vinojile ng'hatu. ²⁷ Apolo loyaganile

kuluta Akaya, awo wanhu nawamkangaza nhumbula kwa kuwandichila walanguswa kula Akaya wambochele. Loyafichile ako, nakawatanza ng'hatu wala wanhu wawele ngukunda kwa utambichizo wa Nguluwi, ²⁸ mina nakalutililila kwa udaho nakawa sumya Wayahudi hazelu yowavumizila kwa Maandiko Matakatifu kota Yesu ndo Kilistu Mlohozi.

19

Paoli kangudamla kula Efeso

¹ Mhela Apolo loyali Kolinto, Paoli nayali yojenda honhu ha bala, nakafika Efeso nakawafika walanguswa wa Yesu wamwenga. ² Nakawauza, “Lelo lomuwele wanhu walingumkunda Kilistu nambochela Muhe Yelile?” Wedichila, “Hebu! Ne kuhulika kuta kuna Muhe Yelile hatunahulika.” ³ Heye nakalonga, “Lelo nambochela ubatizo uli ndaze?” Wedichila, “Ubatizo wa Yohani.” ⁴ Heye Paoli nakalonga, “Ubatizo wa Yohani wali wa kota wanhu wamgalamchila Nguluwi. Yohani nakawalonjela wanhu wamkunde yula yalinguya kuhalila honhu hake, heye ndo Yesu.” ⁵ Lowahuliche ago, wabatizigwa kwa itagwa lya Mkulu Yesu. ⁶ Baho, Paoli kawawichila moko, na Muhe Yelile kawadulichila, waluka kulonga ulonzi unjiunji na kudamla usenga wa Nguluwi. ⁷ Weng'ha hamwe wali wanhu wafichile kumi na weli.

⁸ Kwa mhela wa myezi jidatu, Paoli nayali yoluta muli ng'handanda za kusalila za Wayahudi, kawa yolongasa na hewo gakuwanojeza ng'hatu mbuli ya Undewa wa Nguluwi. ⁹ Ila wamwe wali

wajuvi, walema kukunda, waluka kulonga vibi gala ga ayo nzila ya Mkulu hali nhing'hano ya wanhu. Aho Paoli nakalekana na hewo, kawahola hafungo wala walanguswa wa heye, kaza kulongasa na hewo chila zuwa muli ng'handanda ya kusomela ya Tulano. ¹⁰ Kawa yodita hiho mbaka mihela mili mbaka wanhu weng'ha wa Asiya, Wayahudi na Wagilichi, wahulika ulonzi wa Mkulu.

Wana wa Sikewa wangujeza kuwinda vijeni vihile

¹¹ Nguluwi nakadita vinduzanduza vya kububuwa kwa moko ga Paoli. ¹² Wanhu wali wohola vibende na mivalo jinji joyali yokolela mijito Paoli wazigala kwa watamwa, na hewo wosigwa matamwa ga hewo, na hewo wali na vijeni vihile na avyo vijeni viwalawa. ¹³ Wayahudi wamwe wali wowinda vijeni vihile nawaluta aku na ako wojeza kwa itagwa lya Mkulu Yesu kwa wala wawele wakwinigwe na vijeni vihile. Wali wolonga, “Ndanguwalonjela kwa itagwa lya Yesu yula Paoli yawele yomdamla.” ¹⁴ Wana saba wa Sikewa, mtambika mkulu wa Wayahudi, wali hamwe na awo wawele wodita ahyo. ¹⁵ Ila vijeni vihile naviwalonjela, “Tumzela Yesu kahi tumzela Paoli, ila hemwe mwa whaani?” ¹⁶ Hamba yula munhu yawele na chijeni kawanyozochela weng'ha kawasumya ludali. Na awo wana wa Sikewa wabilima muli ila ng'handanda wawele mwazi wawele na vilonda. ¹⁷ Chila munhu ako Efeso, Myahudi na hawele Mgilichi, nakahulika alyo lilawile. Weng'ha wazangudumba, walitogola itagwa lya

Mkulu Yesu. ¹⁸ Wanhu wenji walingumkunda Kilistu nawelavya hazelu wavumila mbuli zowali waditile. ¹⁹ Wamwenga wali wakolile mbuli za uhawi aho katali, wakungajiza maandiko ga hewo, wagasoma mchiluli hali hewo weng'ha. Nawejesa winji wa sendi kwa maandiko ago, wona yangufichila sendi za kuhega msahala wa myezi jihano. ²⁰ Kwa mbuli ayo, ulonzi wa Mkulu naulutilila kwenela nakuwa na ludali ng'hatu.

Ivuche ako Efeso

²¹ Ago logakoleche, Paoli nakahagula kuluta Yelusalemu kwa kukolela Makedoniya na Akaya. Nakalonga, “Londifika ako, yondapa kuyona Loma.” ²² Ahyo nakawalajiza wanhu weli watanzi wa heye. Timoteyi na Elasito, walongole kuza Makedoniya, na heye kapona kwa mazuwa mado hela ako Asiya.

²³ Mhela awo ndo nakulawile ivuche ikulu ako Efeso chambuzwe na ayo nzila ya Mkulu. ²⁴ Kwali na mponzi wa migwala yumwe itagwa lya heye Demetiliyo, yula yawele na mijito ya kugongomanya jimalukolo ja ng'handanda ya mlungu wa chidala yalinguchemigwa Alitemi. Madito ago nagawagalila wawanzi wa heye kuwa na lufufu lwinji ng'hatu. ²⁵ Demetiliyo nakawakungajiza awo wakola mijito hamwe na wanji wawele na mijito kota ajo, kawalonjela, “Hemwe wanhu, mvizela kota lufufu lwetu lwangulawa na kuguzigwa aku. ²⁶ Lelo mochiwonela mwemwe mbuli Paoli zoyalingudita, haiwele baha yeng'ha Efeso, ila Asiya yeng'ha. Heye kanguwatumajiza

na kuwagalamula wanhu wakunde kota jila milungu jigongomanywe na wanhu haiwele Nguluwi ne hado. ²⁷ Ahyo yiha kota vila vinhu vyotulinguguza vyowa na itagwa lihile ng'hatu. Haiwele ahyo yeng'ha, kahi mbuli ayo yoidita ng'handanda ya mlungu wa chidala Alitemi si chinhu cha kutanganika. Hamba lutogo lwa ayo Asiya na isi yeng'ha iwele ngumfugamila zomala!”

²⁸ Lowahuliche ahyo, wazudila, waluka kuyowa, “Mkulu ndo Alitemi wa Efeso!” ²⁹ Muji weng'ha umema ivuche. Wamibata Gayo na Alistako, wenyeng'haye wa Makedoniya, wala wawele woyile hamwe na Paoli, wabilima na hewo mbaka mchifelebe cha kuvinila. ³⁰ Paoli nakagana kitima muli awo wanhu, ila wala walanguswa nawamlemeza. ³¹ Vilongozi wanji wa awo mkowa wa Asiya, wali weganile ng'hatu na heye, nawazangumlonjela Paoli womdedeza yaleche kiyambuza kwa kuluta mchifelebe cha kuvinila. ³² Mhela awo chila munhu nayali yobumuka, wamwe ali na wanji lila, mbaka ila nging'hano itizika. Wenji nahawavizelele choni chambuze kuting'hana kwa hewo. ³³ Kwa vila Wayahudi nawamdita Alekizanda yoye kumwando, wanhu wamwe muli chila chilundo nawejesa kota ndo heye. Alekizanda nakawagololela wala wanhu moko yogana kigombela hali chila chilundo cha wanhu. ³⁴ Ila lowavizele kuta heye Myahudi, weng'ha kwa lizi limwe wayowa nakulonga, “Mkulu ndo Alitemi wa Efeso!” Walutilila kubumuka hiho kwa masaa meli.

³⁵ Hamba mwandisi wa muji kawadita

wanyamalile nakawalonjela, “Wanhu wa Efeso, chila munhu kavizela kota muji awu wa Efeso ndo mwamizi wa ng'handanda ya mlungu Alitemi na mwamizi wa limalukolo lilagale kulawa kilanga. ³⁶ Haduhu munhu yobela mbuli ayo. Lelo mnyamalile, mleche kudita choneche chila ne kilolela. ³⁷ Muwachema wanhu awa aha hanga hawaibezile ng'handanda ya mlungu, kahi nekumliga mlungu wa hetwe wa chidala. ³⁸ Lelo wone Demetiliyo na wakola mijito wayage wana ga kutagusa ga kuwalapa wanhu awa, ha kuko mchitala, na wakulu wa mikoa, woweza kutagusigwa kuko. ³⁹ Wone muwele na nongwa zinji mzihiliche kuli nging'hano itanganiche. ⁴⁰ Twahatagusigwe kwa kwambuza ivuche kwa galawile lehano. Ivuche ali halitanganiche na kutudita kulavya chila cha kunojeza ivuche alyo.” ⁴¹ Loyasindile kulonga ago, nakabena nging'hano.

20

Paoli kanguluta kahi Makedoniya na Ugilichi

¹ Lila ivuche lolimalile Paoli nakawachema hamwe wala walanguswa. Hamba nakawalaga kaheluka kaza Makedoniya. ² Nakakolela honhu ha zila isi yowakangaza wanhu nhumbula kwa ulonzi winji. Hamba nakafika Ugilichi. ³ Kula nayekale myezi jidatu. Loyali yochiwika goya kuza Siliya, nakavizela Wayahudi wangugana kumditila chinhu chihile, kahiluka kwa kukolela Makedoniya. ⁴ Sapatulo, mwana wa Pilo, kulawa Belea, nakelongoza na heye, kahi Alistako

na Sekundo kulawa Tesalonike, Gayo kulawa Delibe, Timoteyi na Tukiko na Tilofimo wa mkowa wa Asiya. ⁵ Awo nawatulongola na kutubeteza kula Tiloa. ⁶ Hetwe, hala mnvina ya mibumunda hajisasile loimalile, natukwina meli kulawa Filipi na mazuwa gahano logapulute tufika Tiloa. Ako natikala kwa juma imwe.

Kuting'hana na wanhu wa Tiloa lwa mwiso

⁷ Zuwa Iya Kwesela matinazo, natiting'hana kubena mibumunda. Kwa vila Paoli mina nakagana kuka mitondo yake, nakawadamlila wanhu na kulongasa na hewo mbaka nechilo. ⁸ Muli, chihengo chotwali mchanya, mwali na vyenje vinji vilupila. ⁹ Msongolo yumwe yalinguchemigwa Eutuko nayali yekalise midilisa hasi mhela Paoli loyali yowadamlila wanhu. Eutuko nakaluka kusinzila hadohado na hamba usinjizi umibata, nakagwa hasi kulawa kuchanya kuli dali ya keli. Wamllokota mina yabagame katali. ¹⁰ Ila Paoli nakedulika hasi, kenamiza, kumkumbatiza na kulonga, "Mleche kudumba mina hana ukomu ung'hali mgati mwa heye." ¹¹ Hamba Paoli kakenuka kahi kakwinha kudali, kamogola ibumunda, kalya. Kalutilila kudamla mbaka lufuku, hamba koka. ¹² Wala wanhu wamhola yula msongolo kuluga yawele mkomu ng'hatu, wawa na chihembulizo chikulu.

Majendo kulawa Tiloa kuza Mileto

¹³ Hetwe natukwina meli tulongola kuza Aso kula twaamholile na Paoli. Ndo navyoyewichile goya, mina nakagana kufika ako kwa kukolela isi ya kigongo. ¹⁴ Nakatufika kula Aso, tumukwiniza

muli meli tuluta na heye Mitulene. ¹⁵ Kulawa ako natuheluka tufika Kio mitondo yake. Zuwa lya keli, tujela lyuma lya kwimiza meli mmazi ako Samo na mitondo yake tufika Mileto. ¹⁶ Paoli nayali yogana kulutilila na majendo kwa meli kwa kukolela Efeso leka yaleche kukawila ng'hatu ako Asiya. Yali yogana yafiche himahima Yelusalemu kwa mnvina ya Pentekosti wone naiganiche.

Paoli kanguwalaga wasekulu wa Efeso

¹⁷ Kulawa Mileto Paoli nakalajiza wasekulu wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wa ako Efeso weting'hane na heye. ¹⁸ Lowafichile nakawalonjela, “Mvizela vyonandikale na hemwe kulawila zuwa lila lofichile muisi ya Asiya. ¹⁹ Mvizela hila vyonandimkolela mijito Mkulu kwa uliholile weng'ha, kwa mahozi na ugayo woufichile heni na igayo lya mnvimnvi za Wayahudi. ²⁰ Mvizela sisujile ne hado kuwadamlila hazelu na mng'handu za hemwe na kuwalangusa choneche chila chiwatanzeni. ²¹ Nandiwakanya weng'ha Wayahudi, kahila na Wagilichi, wamgalamchile Nguluwi kahi kumkunda Mkulu wa hetwe Yesu. ²² Lelo muhulichize! Heni ndiwele ngumhulichiza Muhe ndanguluta Yelusalemu ne kuvizela chindawila ako. ²³ Chondivizelele ndo kota Muhe Yelile komvumila chila honhu chinweng'ho cha kugazigwa ndo chilingubeteza. ²⁴ Ila hambe ndiwone ukomu wa heni kuta chinhu ng'hatu ila fola sinde ula utanzi Mkulu wa heni Yesu yamhele ndiukole, iwele ndo kudamla Mbuli Inojile ya isungu lya Nguluwi.

²⁵ “Ng'hola muli hemwe mweng'ha ndidamla mbuli ya Undewa wa Nguluwi. Lelo ndivizela haduhu ne yumwe wa hemwe yombona kahi.

²⁶ Lelo ndanguwalonjelani ndikomya wone kulawile munhu yumwe kajilila heni ndahela nongwa.

²⁷ Kwa vila nasigozole ne hado kuwadamlila geng'ha goyali yogana Nguluwi.

²⁸ Milolele mwemwe, mchilolele chila chilundo cha Muhe Yelile kawawika hemwe muwe walolezi wa Nguluwi. Mudime chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu yawegale kwa danda ya heye.

²⁹ Ndivizela goya ng'hatu heni londikuka michewe jing'hang'hale jowabatani na hajiwa na chilundo cha hemwe.

³⁰ Kulawa mli hemwe wolawila wanhu wozangulonga udesi na kuwahada walanguswa wawinze wawo yeng'ha.

³¹ Ahyo muwe meho, mkumbuchile kwa miyaka jidatu, hamihe na nemisi, sitochile kumdeuza munhu yoneche hali hemwe kwa mahazi.

³² “Na sambu ndanguwawika hemwe hasi ha wamizi wa Nguluwi na ulonzi wa isungu lya heye.

Heye kana ludali lwa kuwazenga na kuwadahiza isungu lya Nguluwi lyoyawawichile wanhu wa heye.

³³ Heni siganile ne hado migwala ne zahabu ne mivalo ja munhu yoneche.

³⁴ Mvizela hemwe mwemwe kota nang'hola mijito kwa moko ga nene baha, namhegwa gondilapa na gawayangu.

³⁵ Ndali ndiwalangusani kwa kukola mijito ahyo twangulapa kuwatanza waweke ng'hochele, tukumbuchila ula ulonzi woyalonjile Mkulu wa hetwe Yesu yuye, ‘Kowa na utambichizo houlavya kusinda kubochele.’ ”

³⁶ Loyalonjile ago, Paoli nakafugama hamwe

na hewo, nakamlanda Nguluwi. ³⁷ Weng'ha wali wolila, nalowali womlaga Paoli kwa igano likulu. ³⁸ Mbuli iwasinzile ng'hatu nayali mbuli yoyalonjile kuta howomona kahi. Hamba wamsindichiza mbaka muli meli.

21

Paoli kanguluta Yelusalemu

¹ Lotilajile na hewo, tukwina meli tung'wang'wazala mbaka Kosi. Mitondo yake tufika Lode, na kulawila ako natuluta Patala. ² Ako, natuifika meli ilinguluta Foinike, tukwina tuheluka. ³ Hotufichile honhu ha kuweza kuyona Kupulo, natukola nzingo ya kusini tuluta Siliya. Tujela lyuma lya kwimiza meli honhu hali muji wa Tilo, aho meli nayali inenula mhomolo yoipichile. ⁴ Ako tuwafika wanhu walingumkunda Kilistu, tikala na hewo kwa mhela wa juma imwe. Walanguswa awo wa Kilistu wali wodamla kwa ludali lwa Muhe Yelile, nawamlonjela Paoli yaleche kuluta Yelusalemu. ⁵ Ila mhela wa hetwe nawoumalile tuka. Weng'ha hamwe na wadala na wana wa hewo nawatuhilichiza mbaka hanze ha muji ula. Lotufichile mwhani, tweng'ha natufugama tumlanda Nguluwi. ⁶ Hamba tilaga, hetwe tukwina meli, hewo nawahiluka kowalawile.

⁷ Natulutilila na majendo kuluta Tilo natufika Tolemasi, hala natuwalamsa wanhu walingumkunda Kilistu, tikala nawo zuwa limwe. ⁸ Mitondo yake tuka tuluta Kaisaliya. Ako natuluta kaye kwa Filipino mdamla Mbuli Inojile. Heye nayali yumwe wa wala saba wahaguligwe

kuwa watanzi wa ng'handanda ya Nguluwi ya kula Yelusalemu. ⁹ Yali na wahinza wane wali na uwanzi wa kubochele usenga wa Nguluwi na kulonga. ¹⁰ Lotikale ako mazuwa mado, mloli wa Nguluwi yumwe yalinguchemigwa Agabo nakeza kulawila Yudeya. ¹¹ Katuyila kahola msipi wa Paoli, kewoha mmoko na mmagulu, kalonga, “Muhe Yelile kangulonga ahi, ‘Wayahudi kula Yelusalemu womuwoha hii munhu yawele na isali awu na kumigala mmoko mwa wanhu hawawele Wayahudi.’ ”

¹² Lotuhuliche ago, hetwe na wala wanhu wani wali aho wamdedeza Paoli yaleche kuluta Yelusalemu. ¹³ Ila Paoli nakedichila, “Mwangugana kudita choni? Mwangugana kuigalila nhumbula ya heni ngozolo kwa mahazi? Ng'hunda haiwele kuwichigwa mng'handanda kula Yelusalemu, ila kubagama kwa itagwa Iya Mkulu Yesu.” ¹⁴ Lotulemwelile kumdedeza tunyamalila, tulonga hela. “Lyoyalingugana Mkulu likoleche!”

¹⁵ Lotikale hala kwa mhela udo, natuwoha mhomholo za hetwe, twinula majendo kuza Yelusalemu. ¹⁶ Wanhu wamwenga walingumkunda Kilistu wa Kaisaliya nawaluta hamwe na walanguswa. Watugala hakaye ha Mnasoni yula twali kuza kikala na heye kwa mhela udo. Mnasoni nayali mwenyeng'haye wa Kupulo na nayali yawele ngumkunda Kilistu kwa mazuwa menji.

Paoli kanguluta kumlamsa Yakubu

¹⁷ Lotufichile Yelusalemu, wanhu walingumkunda Kilistu nawatubochele goya

ng'hatu. ¹⁸ Mitondo yake Paoli nakaluta kumlamsa Yakubu, na wasekulu weng'ha wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wali baho. ¹⁹ Paoli yoyawalamse, nakawalonjela geng'ha Nguluwi goyali yaditile kwa wanhu walingumkunda Kilistu kwa kukolela utanzi wa heye. ²⁰ Lowahuliche ago, wamtogola Nguluwi. Hamba wamlonjela Paoli lelo kwangona wanhu maelufu menji wawele Wayahudi, sambi wawa wanhu walingumkunda Kilistu na weng'ha wangibata malajizo ga Musa. ²¹ Lowahuliche mbuli za hegwe kuta wali ulangusa Wayahudi walingikala muli wanhu hawawele Wayahudi kota waleche kujesa Malajizo ga Musa, waleche kuwenjinza wana wa hewo ikumbi na waleche kuwinza mzilo wa Wayahudi. ²² Lelo mbuli zowa ndaze? Yangoneka wovizela kota hegwe mina kufika aha. ²³ Lelo udite kota vyotulingukulonjela. Wabahano wanhu wane wawichile kilaha kwa Nguluwi. ²⁴ Wilumbe na hewo mli kulanda kwa kihovuga goya hameho ga Nguluwi, ulavye na kodi vyoilingulapigwa, hamba wabeigwe mnvili ziwele mmitwi ja hewo. Ahyo, wanhu weng'ha wovizela kota mbuli zila nazowalonjelwe za hegwe hazitanganiche, na hegwe uliyeng'ha ung'hali uchikala kwa kuwinza malajizo ga Musa ²⁵ Kulapa wala wanhu hawawele Wayahudi natuwandichila natuwalonjela mbuli nazotuganile, waleche kulya choneche chitambichizwe na milungu ja udesi, waleche kunwa danda, waleche kulya miwunde ja migongolo jipobosolwe, na

weyuse na ung'hondwa. ²⁶ Mitondo yake Paoli nakawahola wala wanhu kadita nhambiko ya kihovuga hamwe na hewo. Hamba nakenjila mng'handanda ya Nguluwi kalonga kuduma kwa zuwa lya kihovuga na ila nhambiko ilavigwa kwa chila munhu.

Paoli kangibatigwa mng'handanda ya Nguluwi

²⁷ Mhela wa mazuwa ago saba logali behi kumala, Wayahudi wali walawile mkowa wa Asiya nawamona Paoli mli ng'handanda ya Nguluwi. Wambuza wanhu weng'ha wazudila mli chila chilundo cha wanhu, wamibata. ²⁸ Wayoweleza, “Wanhu wa Isilaeli, mtutanze! Ayu ndo yula munhu yalingulangusa wanhu chila honhu mbuli zila zilingubeza wanhu wa Isilaeli, zilingubeza malajizo ga Musa na honhu aha helile. Sambu nakawenjiza wanhu hawawele Wayahudi mng'handanda ya Nguluwi na kuhadita hakokomoche honhu hano helile.” ²⁹ Chambuzo cha kulonga ahyo waliwamuwene Tilofimo, mwenyeng'haye wa Efeso, yawele hamwe na Paoli mujini, waza nguvuiza kota Paoli nayali yamwinjize mng'handanda ya Nguluwi.

³⁰ Honhu hala hesa hawa na ivuche, wanhu woya kulawila nzingo zeng'ha, wamibata Paoli, wambulunha, wamlavya mng'handanda ya Nguluwi, na baho vihindilo vyesa vya ng'handanda ya Nguluwi navihindigwa. ³¹ Nawagana kumkopola Paoli, ila mbuli na zimfichila mkulu wa wamizi wa Chiloma kuta Yelusalemu yesa nayali imemile ivuche. ³² Baho du, mkulu wa chilundo kawahola wamizi na mkulu wawo, nawabilimila kulichila chilundo cha wanhu. Hewo lowamuwene yula

mkulu wa ilundo lya wamizi waleka kumtowa Paoli. ³³ Mkulu wa ilundo kamlutila Paoli, kamibata na kulonga yawopigwe minyololo mili. Hamba wauza, “Munhu wachi ayu, na kadita choni?” ³⁴ Wamwe mli chila chilundo cha wanhu wali wohabuka chinhu achi na wanji wahabuka chinji. Kawalonzela wanhu wa heye wamgale Paoli muli ngome. ³⁵ Paoli naloyafichile mli muukwinilo, wamizi nawalapigwa kumpapa kwa vila hali na ivuche lya wanhu. ³⁶ Kwa vila lung'hongola lwa wanhu lwali lomuwinza wayoweze, “Mkomeni!”

Paoli kangigombela

³⁷ Lowali womwinjiza mgati mwa ngome, Paoli nakamlanda mkulu wa wamizi yolonga, “Ndoweza kukulonzela chinhu?” Yula mkulu wa wamizi nakamlonzela, “Hambi kuchizela Chigiliki? ³⁸ Hambi hegwe huwele yula Mmisili. Aha mazuwa gaga yaluchize ivuche na kuwalongoza wanhu wehile elufu zine mbaka kugunuche?” ³⁹ Paoli nakedichila, “Heni nda Myahudi, mlelwa wa Talso ako Kilikiya, mlelwa wa muji utanganiche. Dedede, ng'hundize ndawale na wanhu.” ⁴⁰ Yula mkulu wa wamizi nakamkundiza. Paoli nakema mchanya ha chikwinilo, kawapunjila moko wala wanhu na lowekale tulu, nakaluka kulongasa na hewo kwa Chieblaniya.

22

¹ “Wahaza na wang'holozangu, mnyhulichize ng'hatu londichigombela hali hemwe!”

² Lowahuliche yolonga na hewo kwa Chieblaniya

wekala tulu ng'hatu kusinda aho mwaluko. Na heye Paoli kazangulonga.

³ “Heni nda Myahudi, mlelwa wa Talso ako Kilikiya. Ila nang'hulila hali muji wuwu, hali ulanguso wa Gamalieli, nandanguswa kwa malajizo gatanganiche ga wahaza wa hetwe. Nandilavya kwa nhumbula yeng'ha kwa Nguluwi kota hemwe mwemwe vyomuli ahi lehano.

⁴ Nandiwagaza na kuwakopola wala wanhu wali wowinza nzila ayi. Nandiwabata walume na wadala na kuwahindila mchinweng'ho.”

⁵ Mtambika mkulu na watagusa weng'ha wa wasekulu wanguvumila mbuli ayi. Kulawa kwa hewo nambochela gowandichilwe wala wanhu Wayahudi wali ako Damasiko. Nanduta Damasiko leka ndiwabate awo wanhu walingumkunda Kilistu na kuwagala wawohigwe mbaka Yelusalemu ndilapa watowigwe.

*Paoli kangulonga gala ga kulohoka kwa heye
(Madito 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “Lelo londali mnzila behi kufika Damasiko, nayali saa sita nemisi, lumuli lukulu kulawa kilanga lulawila lumwemwesa nzingo zeng'ha.

⁷ Aho nanyigwa hasi, nyhulika lizi lindonjela,

‘Saulo, Saulo! Lekachoni kwangungaza?’ ⁸ Heni

mbuza, ‘Kwa whaani hegwe, Mkulu?’ Na heye

nakandonjela, ‘Heni nda Yesu wa Nasaleti yula

hegwe ulingungaza.’ ⁹ Wala wayangu nawalona

lula lumuli, ila nahawahuliche lizi lya yula yalon-

jile na heni. ¹⁰ Ndilawa heni mbuza, ‘Ndite ndaze

Mkulu?’ Na heye Mkulu nakandonjela, ‘Wime,

lute Damasiko na ako kolonjelwa geng'ha gala

gouganigwa kudita.’ ¹¹ Kwa lumwemwesa lula lukali sali ndilola, ahyo naiwagana wala wayangu waze kundongoza kwa kimbata moko mbaka fika Damasiko.

¹² “Ako nakwali na munhu yumwe yalingu chemigwa Ananiya, munhu muwinza Nguluwi, yalinguhulika malajizo ga Musa na yatanganiche ng’hatu hali Wayahudi nawali wochikala Damasiko. ¹³ Heye nakoya kundola, kema behi na heni, nakalonga, ‘Mng’holozangu Saulo! Lole kahi.’ Baho du kahi ndizangulola, nandimlola. ¹⁴ Hamba Ananiya nakalonga, ‘Nguluwi wa wasekulu wa hetwe kakuhagula leka uvizele goyalingugana na kumona yula yatanganiche na kumhulika yuye yolonga kulawila hamlomo hake. ¹⁵ Mina konditila ulolezi kwa wanhu weng’ha uwalonjela gala gougawene na kugahulika. ¹⁶ Lelo ya choni kukawila ng’hatu? Wime, ubatizigwe na kusilwa gehile ga hegwe kwa kulichema itagwa lya heye.’

Nyhemu ya Paoli kuwadamlila wanhu hawawele Wayahudi

¹⁷ “Lelo nanyhiluka Yelusalemu, nalondali ndilanda mli ng’handu ya Nguluwi, nambona ulotezi. ¹⁸ Nandimona Mkulu yondonjela, ‘Hima! Uche Yelusalemu himahima mina wanhu wa hano howoukunda ulolezi wa hegwe kwa mbuli ya heni.’ ¹⁹ Heni nanyidichila, ‘Mkulu, hewo wavizela kuta heni ndo yula yaliyokola mli ng’handu za kusalila nyinji za Wayahudi na kuwebata na kuwatowa wala wali ngukukunda. ²⁰ Na kuta mhela mlolezi wa hegwe Stefani loyakopoligwe, heni aha ndali hala, nang’hunda acho chikoleche

na kwamila mikoti ja wala wali womkoma.’
²¹ Heye Mkulu nakandonjela, ‘Lute, ndokulajiza kutali kwa wanhu hawawele Wayahudi.’ ”

²² Mbaka aha, wala wanhu wali womuhulichiza, ila loyalonjile ulonzi awo, nawaluka kubwamuka, “Mkopoleni! Munhu nayali ahyo hambe yaganigwe kikala muisi.” ²³ Wazanguluta wohabuka habuka kuno wotigasa mikoti jawo na kutoza nhimbwisi milanga. ²⁴ Mkulu wa wamizi nakawalajiza wanhu wa heye wamgale Paoli mli ngome. Nakawalonjela wamtowe ng’hobwa leka wamuuze na wavizele chambuze Wayahudi kutowa iyowe. ²⁵ Ila lowamuwohile wogana wamtowe ng’hobwa, Paoli kamuuza mkulu wa wamizi yumwe nayali yemile aho, “Lelo malajizo ganguwakundiza hemwe kumtowa ng’hobwa munhu wa Loma yang’hali tagusigwa?” ²⁶ Yula mkulu wa wamizi loyahuliche ago, nakamlonjela mbuli mkulu wa wamizi yolonga, “Kwangugana kudita choni? Munhu ayu wa Loma!”

²⁷ Mkulu wa wamizi nakamlutila Paoli, kamuuza, “Ndonjele, hegwe kwa munhu wa Loma?”

Paoli nakedichila, “Ena.” ²⁸ Mkulu wa wamizi nakalanga, “Heni nani nda munhu wa Loma ila kwa kulavya vinhu vikulu.” Paoli nakedichila, “Ila heni nda munhu wa Loma kwa kuvumbuka.” ²⁹ Wala wanhu wali wewichile goya kumpugajiza Paoli baho nawajilila. Yula mkulu wa wamizi nakadumba loyavizelele kuta Paoli ndo munhu wa Loma na nayali mina yawohigwe ng’weso.

Paoli kanguhilikwa mchitala cha Wayahudi

³⁰ Mitondo yake, mkulu wa wamizi nakagana kuvizela gatanganiche, gala Wayahudi wali wamuwichile Paoli. Ahyo, kamdohola Paoli ng'weso, kawalonjela watambika wakulu wanhu weng'ha wa utaguso wating'hane. Hamba nakamigala Paoli, nakamwimiza hali watagusa.

23

¹ Paoli nakawanogolela meho wala watagusa, hamba nakaluka kulonga, “Wang'holozangu, mbaka lelo hano ndali ndichikala na igano linojile hali Nguluwi.” ² Aho Ananiya mtambika mkulu nakawalonjela wala wali wemile behi na Paoli wamzabule mumlomo. ³ Hamba Paoli nakawalonjela, “Na heye Nguluwi kokuzabula hegwe uwele unojile kwa kunze, mgati umemile wihe! Koweza ndaze kikala aho unhaguse chiutaguso na kuno hegwe gwegwe kwangubena malajizo kwa kulonga nhowigwe?” ⁴ Wanhu wali wemile hala nawamlonjela Paoli, “Hegwe kwangumliga mtambika mkulu wa Nguluwi!” ⁵ Paoli nakedichila, “Wang'holozangu, nasivizelele kota heye mtambika mkulu. Mina Maandiko gangulonga ahi, ‘Uleche kulonga vibi gala ga chilongozi wa wanhu wa hegwe.’ ”

⁶ Mhela wala Paoli naloyavizelele kuta honhu hamwe ha watagusa wala wali ndo Masadukayo na yinji Mafalisayo. Hamba nakakwiniza lizi hali watagusa, “Wang'holozangu, heni ndo Mfalisayo, mwana wa Mfalisayo. Heni ndigaligwa muutaguso kwa vila ndangitumbila kuta wabagame wozilipuka.” ⁷ Loyalonjile ago, ivuche ikali nalyaluka hewo kwa hewo. Mafalisayo na

Masadukayo wala wanhu weting'hane wambuza kibagula honhu heli. ⁸ Acho chiwalo chali achi, Masadukayo wangibatilila kuta wabagame hambe wazilipuche, kuduhu wahilisi wa kilanga, na muhe kuduhu. Ila Mafalisayo wangukunda ago geng'ha gadatu. ⁹ Ivuche nalyonjezeka na wamwe wa walangusa wa malajizo ga Musa na chilundo cha Mafalisayo nawema na kulavya igayo lya hewo kwa lupichi, “Hambe tone choneche chihile mli munhu ayu, hanji muhe ama mhilisi wa kilanga nakadawala na heye!”

¹⁰ Kilewa nakulutilila mbaka mkulu wa chilundo nakadumba kuta Paoli yasapangwe viundeviunde. Ahyo nakawalonjela wamizi wa heye kwinjila mli lila ilundo, wamlavye Paoli na kumhilusa mgati mwa ngome.

¹¹ Mihe yizile, mkulu nakema behi na Paoli, nakamlonjela, “Uleche kudumba! Kunhawiza hano Yelusalemu, kodita hihyo na mujini Loma.”

Wayahudi wangugongomanya kumkopola Paoli

¹² Lokuchele, Wayahudi nawadita nging'hano ya uyeka. Welaha, “Hatulya na hatunwa mbaka hotuwa tumkopole Paoli.” ¹³ Wanhu wahejile makumi gane ndo waganile chiuviso kudita ahyo.

¹⁴ Hamba nawaluta kwa watambika wakulu na wasekulu, wolonga, “Hetwe tilaha kuta hatujeza choneche kuli mimelo ja hetwe mbaka aho hotuwa tumkopole Paoli. ¹⁵ Lelo hemwe hamwe na watagusa galeni usenga kwa mkulu wa wamizi leka yamigale Paoli kuli hemwe mchivilizila mwangugana kuvizela ng'hatu mbuli za heye. Natukunda kumkopola hanafika habehi.”

16 Ila mwana wa lumbulye Paoli nakahulika ago gowolongasa, ahyo nakaluta mgati mwa ngome, nakamlonjela Paoli mbuli ayo. 17 Aho Paoli kamchema mwamizi yumwe, nakamlonjela, “Mhole ayu msongolo lute na heye kwa mkulu wa wamizi, kana chinhu cha kukulonjela.” 18 Mwamizi nakamhola ayo msongolo, kaluta naye kwa mkulu wa wamizi, kalonga, “Yula mnweng’hwa Paoli kanyhema kandanda ndimgale ayu msongolo kwa hegwe mina kana chinhu cha kukulonjela.” 19 Mkulu wa wamizi kambata ayo msongolo moko, kamgala honhu ha uyeka, nakamuuzwa, “Kuna choni cha kundonjela?” 20 Heye nakalonga, “Wayahudi wahadana wakulande umgale Paoli muutaguso wochivilizila kuta watagusa wangugana kuvizela mbuli zitanganiche ng’hatu za heye. 21 Ila hegwe uleche kukunda mina hana wanhu makumi gane wekale goya kumvada. Welaha kuleka kulya ne kunwa chinhu mbaka howowa wamkopole. Sambu mina wa goya, wangubeteza ukundizo wa hegwe.” 22 Mkulu wa wamizi nakamlonjela, “Uleche kumlonjela munhu yoneche kuta hegwe kungalila mbuli azo.” Hamba nakamleka yalute.

Paoli kangigaligwa kwa chilongozi wa mkowa

23 Mkulu wa wamizi nakawachema wamizi weli kawalonjela, “Wicheni wamizi miya mbili na wakwina falasi makumi saba na wamizi miya mbili wa migoha, walute Kaisaliya. Migongomanye kuka hala hainafika saa tatu lelo hano hamihe. 24 Muwiche falasi wamwe awo kwa Paoli,

mhiliche goya kwa Felisi chilongozi wa mkowa.”
²⁵ Hamba ayo mkulu wa mkowa nakandika ahi.

²⁶ “Heni Klaudiyo Lusia ndangukwandichila hegwe mkulu Felisi, chilongozi wa mkowa. Ulamche chilongozi! ²⁷ Wayahudi nawamibata munhu yumwe hachefu tele wamkopole. Wone nandeché kulonga kuta heye munhu wa Loma. Ahyo nanduta hamwe na wamizi ndimlohola. ²⁸ Nandimhilika kumwando kwa watagusa wa hewo wakulu ndilapa ndivizele chila chimuwalile hewo wamtaguse. ²⁹ Nandivizela kuta kutagusa ako kwali gali gala ga kuwala honhu hamwe ha malajizo ga hewo na ahyo sonile kuta kadita choneche chilingumwambuza yakopoligwe ama yawohigwe mchinweng’ho. ³⁰ Londonjelwe kuta Wayahudi wali waditile chiuviso kumkopola, nangana kungala kwa hegwe, ndiwalonjela wataguswa wa heye wegale utaguso wa hewo kwa hegwe.”

³¹ Awo wamizi nawamhola Paoli kota vyowalonjelwe, wamgala hamihe yiyila mbaka Antipatili. ³² Mitondo wamizi wa magulu wahiluka kuli ngome, wawaleka wala wamizi wakwina falasi walutilile na majendo ga hewo hamwe na Paoli. ³³ Lowafichile Kaisaliya nawampa mkulu wa mkowa gala maandiko na kumuwika Paoli hasi ha ulongozi wa heye. ³⁴ Felisi loyasomile ago maandiko nakamuuzwa kulawila mkowa wachi? Loyalonjelwe kuta nayali yalawile mkowa wa Kilikiya, ³⁵ kalonga, “Ndohulichiza nongwa ya hegwe wone wawele na nongwa wafiche.” Hamba nakalonga Paoli

yawichigwe hasi ha udimi mng'handanda ya undewa wa Helodi.

24

Wayahudi wangumlonjeleza Paoli

¹ Mazuwa gahano logapulute, mtambika mkulu Ananiya nakoya Kaisaliya hamwe na wasekulu wamwe na wakili yumwe yalinguchemigwa Telutilo. Nawamlutila yula mkulu wa mkowa wamlonjela nongwa ya hewo kwa Paoli. ² Paoli nakachemigwa, na Telutilo kachumula nongwa ahi.

“Mkulu Felisi, ulongozi wa hegwe unojile wigala kikala goya na ugalamlo wa kung'hang'haniza wangukoleka kwa kunojeza isi ya hetwe. ³ Natubochela mbuli ayi kwa usangalalo ng'hatu na kulavya malumbo menji kwa hegwe chila honhu. ⁴ Ila ne kwajiliza mihela ja hegwe ng'hatu, twangulanda kwa isungu lya hegwe lyeng'ha, uhulichize aga machefu gotigale. ⁵ Tuvizela munhu yuno nakeha lukami. Heye kaluchizaga ivuche muli Wayahudi chila honhu muisi na kahi ndo chilongozi wa chilundo cha Wanasaleti. ⁶ Kahi nakajeza kukovula ng'handanda ya Nguluwi, na hetwe tumibata. ⁷ Ila Lusia, mkulu wa chilundo cha wamizi, kenjilila hagati, kamhola kwa ludali kulawila mmoko mwa hetwe. ⁸ Hamba nakawalonjela wawele na nongwa na heye woye kumwando kwa hegwe. Gwegwe baho kwa kumuuzauza, koizela mbuli ya nongwa yotumigalile kwa hegwe.” ⁹ Na hewo Wayahudi watawiza nongwa ahyo wolonga kuta ago geng'ha gali gakukomya.

Paoli kangigombela kwa Felisi

¹⁰ Hamba chilongozi Felisi wa mkowa kamchemeleza Paoli yalonje, na heye Paoli kalonga, “Ndangusangalala kigombela hali hegwe ndivizela kuta hegwe mtagusa wa isi ayi kwa miyaka minji. ¹¹ Kwanguweza kuvizela gapulute mazuwa kumi na meli hela kulawila ndutile kumfugamila Nguluwi kula Yelusalemu. ¹² Wayahudi hawafichile ndilongasa na munhu yoneche. Hawafichile nditumajiza wanhu ng'handanda ya Nguluwi, kahi ne mli ng'handanda za kusalila za Wayahudi, kahi honhu hanji honeche muli muji woneche. ¹³ Kahi hawoweza kutawiza nongwa yowalavile kwa heni. ¹⁴ Chondili ngukunda hali hegwe ndo achi, heni ndangumfugamila Nguluwi wa hetwe ndichikala kwa kuwinza nzila ila hewo wanguichema chilundo cha kwaluchiza. Ndangukunda mbuli zeng'ha zandichigwe muli malajizo ga waloli wa Nguluwi. ¹⁵ Heni ndangitumbila Nguluwi, na hewo wangitumbila lilyo, kota wanhu wanojile na wehile, wozilipuka. ¹⁶ Ahyo ndangupajila ng'hatu na igano linojile hali Nguluwi na wanhu.

¹⁷ “Londikale kutali kwa miyaka mido, nanyiluka Yelusalemu leka ndiwegalile wanhu wayangu utanzo wa kulavya nhambiko. ¹⁸ Mhela londali ndidita ago, ndo lowafichile ng'handanda ya Nguluwi, londali mina ng'holile yila nhambiko ya kihovuga. Hakwali na ilundo lya wanhu ne ivuche. ¹⁹ Ila kwali na Wayahudi wanji walawile muji wa Asiya, awo ndo nawalapigwe wawe aha hali hegwe na kulavya nongwa ya hewo

wone wana chinhu choneche cha kulonga kwa heni. ²⁰ Ama, waleche awa wali aha, walonje wihe wauwene kwa heni, mhela wonyimile hali chitala cha hewo chikulu, ²¹ ila wowa ulonzi wondonjile honyimile hali hewo, ‘Mwangunhagusa lelo hano kwa vila ndangibatilila kota wabagame wozilipuka!’ ”

²² Aho, Felisi, heye nayali yavizelele nzila ya wanhu awo, nakaiwika zuwa linji ya kulu-tilila kuhulichizwa nongwa ayo. Kawalonjela, “Ndolavya utaguso wa nongwa ayo mhela Lusia, mkulu wa chilundo cha wamizi, loyokuya aha.” ²³ Hamba nakamlonjela yula mwamizi yamuwiche Paoli mchinweng’ho, ila waze kumlechela lechela na wang’holoze waleche kulemezwa kumgalila gala goyolapa.

Paoli hali Felisi na Dulusila

²⁴ Logamalile mazuwa mado, Felisi nakoya hamwe na mdala wa heye Dulusila yula nayali Myahudi. Kalonga Paoli yegaligwe, kamhulichiza yolonga gala ga kumkunda Yesu Kilistu. ²⁵ Ila mhela Paoli loyaluche kulonga gala gatanganiche, kilemela kudita chinhu na zuwa Nguluwi yoitagusa isi, Felisi nakadumba, nakalonga, “Kwa sambu koweza kuluta, ndokuchema kahi hondiwa na mumhu.” ²⁶ Mhela wuwo nayali yochitumbila kuta Paoli komhonga sendi. Kwa chiwalo achi nakamchema Paoli lundogondogo na kulongasa na heye.

²⁷ Lojimalile miyaka mili, Polikio Festo nakahola honhu ha Felisi, kawa chilongozi wa mkowa.

Kwa vila nakagana kiganiza kwa Wayahudi, Felisi nakamleka Paoli mchinweng'ho.

25

Paoli kangukanha lufaa kwa chilongozi mkulu wa Loma

¹ Mazuwa gadatu lowafichile kuli mkowa, Festo nakalawa Kaisaliya, nakaluta Yelusalemu.

² Watambika wakulu hamwe na vilongozi wa Wayahudi nawamlonjela gala ga kulapa nongwa nayali imuwala Paoli. Nawamdedeza Festo.

³ Yawaditile igano kwa kumigala Paoli Yelusalemu, wali wataguse chiuviso wamkopole wang'hali mnzila. ⁴ Ila Festo nakalonga, “Paoli kosigala mchinweng'ho kula Kaisaliya na heni ndoluta ako behi yiyi.

⁵ Walecheni vilongozi wa hemwe walute ako hamwe na heni wakalavye nongwa ya hewo kuli heye wone yaditile choneche chihile.”

⁶ Festo nekekala na hewo kwa mhela wa mazuwa nane ama kumi hino, hamba nakahiluka Kaisaliya. Mitondo yake nakaluta muutaguso, nakalonga Paoli yegaligwe mng'handanda.

⁷ Mhela Paoli loyafichile, Wayahudi wala wali walawile Yelusalemu nawamzunguluta waluka kulavya nongwa nyinji ng'hulu zila hawawezile kutawiza.

⁸ Kwa kigombela, Paoli nakalonga, “Heni siditile lihile lyoneche lya kulapa malajizo ga Wayahudi, kahi si kwa ng'handanda ya Nguluwi, ne ga kumlapa Kaizali mndewa mkulu wa Loma.”

⁹ Festo nakagana kiganiza kwa Wayahudi ahyo nakamuza Paoli, “Ndaze kwangugana kuluta Yelusalemu na ako ukataguswe hali

heni kwa chiwalo cha nongwa ayi?” ¹⁰ Paoli nakedichila, “Ndangwima hali chigoda cha utaguso wa Kaizali mndewa mkulu wa Loma, na ahano bahano ndo hondilinguganigwa kupegwa utaguso. Kota vyouvizelele goya, siwaditile Wayahudi wihe woneche. ¹¹ Lelo wone fichigwe wihe ulingundapa ngazigwe mbaka kubagama, hambe ndande kusilwa wihe awo. Ila wone kuduhu yalingukomya muli nongwa woyalavile wanhu awa, haduhu munhu yombika kwa hewo. Ndangugana nongwa ya heni ihilikwe kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma!”

¹² Lelo Festo loyalongane na wakulu wa heye, nakamlonjela Paoli, “Kulanda lufani, lelo koluta kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma.”

Festo kangumlonjela Agilipa mbuli za Paoli

¹³ Mazuwa mado hamba, mndewa Agilipa na Belinike nawafika Kaisaliya kumlamsa Festo. ¹⁴ Wali ako mazuwa mado na heye Festo nakamlonjela mndewa nongwa ya gala ga Paoli, “Hana munhu yumwe hano yula Felisi nakamleka mchinweng'ho. ¹⁵ Londutile Yelusalemu watambika wakulu na wasekulu wa Wayahudi nawalavya nongwa na kundanda ndimtaguse yagazigwe. ¹⁶ Ila heni nandivalonjela kuta hatuzowele Waloma kumlavya munhu yatowigwe hala yawele na nongwa hana ting'hana na wamlavile nongwa na kupegwa honhu ha kigombela kulapa ayo nongwa. ¹⁷ Lelo lowafichile aha sikawile, ila nandita nhing'hano hali honhu ha kutagusila mitondo yake, ndonga munhu ayo yegaligwe. ¹⁸ Wawele na nongwa na heye nawema, ila hawalavile nongwa yihile kota

vyondali ndivijesa. ¹⁹ Ila wali na kilewa kudo na heye hamwe na heye kulapa kufugamila kwa kumlapa munhu yumwe Yesu yula nayabagame, Paoli kangibatilila kuta mkomu. ²⁰ Nasivizelele lya kudita kwa nongwa ayo. Hamba nandimuuza Paoli wone yaganile kuluta kutagusigwa kuli chitala kula Yelusalemu kwa chiwalo cha nongwa ayo. ²¹ Ila Paoli nakalema, nakalanda yalechigwe mchinweng'ho mbaka lwamulilo lwa nongwa ayo uditikwe na Kaizali mndewa mkulu wa Loma. Ahyo nangana yekale mchinweng'ho mbaka aho hondigana kumuhilika kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma.” ²² Hamba mndewa Agilipa nakamlonjela Festo, “Nangana kumuhilika ayo munhu nene baha.” Festo nakamlonjela, “Komuhulika mitondo.”

Paoli hali mndewa Agilipa na Belinike

²³ Mitondo yake, mndewa Agilipa na Belinike nawafika kwa mnvina muli chalanza cha nhing'hano wawele welongoze na wakulu wa wamizi na vilongozi wa muji. Festo nakalajiza Paoli yegaligwe kuli chalanza cha nhing'hano. ²⁴ Hamba Festo kalonga, “Mndewa Agilipa na weng'ha muwele hano hamwe na hetwe! Aha kumwando kwa hemwe hana munhu yumwe yula nhanzi yeng'ha ya Wayahudi hano na kula Yelusalemu nawatowa iyowe kuta hambe yaganigwe yekale kahi. ²⁵ Heni nasiwene kuta nayali yaditile choneche chihile mbaka yalapigwe kutagusigwa na kugazigwa mbaka kubagama. Ila kwa vila Paoli heye mina nakalanda nongwa ya heye kuhulichizwa na Kaizali mndewa mkulu wa Loma ngana kumigala hano. ²⁶ Kwa hen ndahela

mbuli yenele ila ndoweza kumwandichila Kaizali mndewa mkulu wa Loma gala ga kulapa heye. Ndo mina ndimigale hano hali hemwe na hali hegwe mndewa Agilipa, ila londimlolile, ndoweza kuwa na lya kukwandichila. ²⁷ Kwa mina yowa chinhu cha kusecheza kumgala mnweng'hwa ne kulonga nongwa ilingumuwala.”

26

Paoli kangigombela hali mndewa Aglipa

¹ Hamba mndewa Agilipa nakamlonjela Paoli, “Kwangukundizwa kigombela.” Aho Paoli kagolola moko wa heye kegombela ahi, ² “Mndewa Agilipa, ndangiwona nhambichizwa kigombela hali hegwe kwa kulapa ila nongwa yeng'ha Wayahudi wali wolonga gala ga heni. ³ Kwa vila hegwe ndo kuvizela gala ga Wayahudi na vinhu vyowalingitwanza kwa hewo, ndangulanda unyhulichize kwa kwimilila.

⁴ “Wayahudi wavizela mbuli za heni kulawila uwana, na hila vyondikale kulawila mwaluko hali isi ya heni mbaka ako Yelusalemu. ⁵ Wanzela kwa mhela uhejile, na wotawiza, wone wagane, kota kulawila mwaluko nandikala kota yumwe wa chilundo cha Mafalisayo nawawele womfugamila Nguluwi vitanganiche ng'hatu kusinda wanji. ⁶ Na sambu nda hano lekachoni nhagusigwe ndangitumbila lila ilagano Nguluwi lyowelagane na wasekulu wa hetwe. ⁷ Ako kilagana, ndo kukula kuli ngitumbilwa na nhanzi kumi na mbili za isi ya hetwe. Womfugamila Nguluwi kwa igano nemisi na hamihe. Mng'hangala mndewa,

Wayahudi wangumbichila nongwa kwa kukunda ahyo! ⁸ Hemwe mweng'ha muli hano, lekachoni hemwe wanhu mwangona kota ndo mbuli yohambe ikundigwe, kota Nguluwi kawazilipula wabagame?

⁹ “Vyondilingona heni nene nang'hunda kuta ingana kudita mbuli nyinji kulibeza itagwa lya Yesu wa Nasaleti. ¹⁰ Mbuli azo ndo zonditile Yelusalemu. Heni nene, ndiwele mheligwe ukulu kulawila kwa watambika wakulu, nambeza kuwenjiza mchinweng'ho wanhu wenji walingumkunda Kilistu. Nawo lowatagusigwe kubagama nang'hunda mbuli ayo. ¹¹ Hamba nandiwadita watowigwe muli ng'handanda za kusalila zeng'ha za Wayahudi ndiwatumajiza wakovule makundo ga hewo. Kuzudila kwa heni kwali kukulu mbaka ndiwagaza wanhu wa miji ja kutali.

*Paoli kangulonga vyoyalohoche
(Madito 9:1-19; 22:6-16)*

¹² “Hiho ndiwele nding'hali mmijito jijo, nanduta Damasiko mhela umwe, ndiwele na ludali na mzilo womheligwe na watambika wakulu. ¹³ Mndewa, mhela londali mnzila, isanya liliminosi, nambona lumuli lukulu kusinda lwa isanya lumwesa kulawila kilanga, unzunguluta heni na wala wayangu wotuwele hamwe mli majendo. ¹⁴ Hetwe tweng'ha natugwa hasi, na heni nyhulika lizi lindonjela kwa Chieblaniya, ‘Saulo, Saulo! Lekachoni ulingungaza? Kwangilumiza hela kota isenga lilingutowa teche ng'hweku ya mkulu wa heye.’ ¹⁵ Heni mbuza, ‘Kwa whaani hegwe Mkulu?’ Heye Mkulu nakedichila, ‘Heni nda

Yesu yula hegwe ulingungaza. ¹⁶ Winuche lelo, wime. Ndilawila leka ndikuwiche chitumagwa na mlolezi wa heni. Kumbona heni lehano, na vinhu vyondikuvumisila hamba. ¹⁷ Ndowalohola kwa wanhu wa Isilaeli na ndowalohola kahi kwa wanhu hawawele Wayahudi kula kondikulajiza kwa hewo. ¹⁸ Kowagubula nyhala zawo na kuwadita walawe muli jiza na kwinjila muli lumuli, walawe muli ludali lwa Limazoga wangalamchile Nguluwi, leka kwa kukunda, woselwe gehile na kuhola honhu ha hewo hali wala wanhu wahag-
uligwe na heye Nguluwi.’

Paoli kangulonga mijito ya heye

¹⁹ “Mndewa Agilipa, nasiwele na lyakubeza kwa ula ulotezi wondiuwene kulawila kilanga. ²⁰ Ila mwaluko nanyaluka kudamla kwa wanhu wa Damasiko, hamba kwa wala wa Yelusalemu na isi yeng’ha ya Yudeya, kahi na wanhu hawawele Wayahudi. Nandiwadamlila waleche gehile na kungalamchila Nguluwi na kulajila kwa madito kuli nhumbula za hewo. ²¹ Kwa chiwalo acho, Wayahudi newembata ndiwele mng’handanda ya Nguluwi wajeza kung’hopola. ²² Ila Nguluwi nakanhanza, na ndo mbaka zuwa lya lelo nyima nzinzili kulavya ulolezi kwa weng’ha, wakulu na wadodo. Gondilingulonga ndo gala waloli wa Nguluwi na Musa nawalonga golawila. ²³ Nawalonga imlapa Kilistu Mlohozi kugazigwa na yawe wa mwaluko kuzilipuka kwa wanhu wabagame, yadamle kota lumuli lwa ulohozi wanguwamwesela lelo wanhu weng’ha, Wayahudi kahi na wanhu hawawele Wayahudi.”

²⁴ Paoli yafichile hano kwa kigombela kwa heye, Festo nakachemelela, “Paoli! Kuna lukwale! Ku-soma lukami kwa hegwe kwangukudita uwe na lukwale!” ²⁵ Paoli nakedichila, “Mndewa Festo, ndahela lukwale chondilingulonga ndo kukomya yeka. ²⁶ Hegwe mndewa Agilipa kuzizela mbuli azi, ahyo ndoweza kulonga ne kudumba hali hegwe. Hambe njese kuta ago geng’ha gakoleche gazeleka na hegwe mina mbuli ayi haiditikwe chinyele. ²⁷ Mndewa Agilipa, lelo kuna makundo na waloli wa Nguluwi? Ndivizela kwangukunda.” ²⁸ Mndewa Agilipa nakamlonjela Paoli “Hachefu hela kondita munhu ndilingumkunda Kilistu!” ²⁹ Paoli kedichila, “Ndangumlanda Nguluwi kuta, kwa mhela udo ama uhejile, haiwele gwegwe yeng’ha ila wala weng’ha walinguhulika lehana wawe kota heni, ila ndiwele hambe nyhopigwe ng’weso.”

³⁰ Aho mndewa Agilipa nakema hamwe na mkulu wa mkowa na Belinike na wala weng’ha wawele hala. ³¹ Lowochile, walongasa, “Munhu ayu haditile choneche chilingumlapa igayo lya kubagama ama chinweng’ho.” ³² Na heye mndewa Agilipa nakamlonjela Festo, “Munhu ayu twahamchumulile wone nahalechile kulanda nongwa ya heye ihulichizwe na Kaizali mndewa mkulu wa Loma.”

27

Paoli kanguheluka kuza Loma

¹ Lowaganile tuheluche mbaka Italiya, nawa-muwika Paoli hamwe na wanweng’ha wanji hasi ha udimi wa Yulio yula yawele chilongozi

wa chilundo chilinguchemigwa “Chilundo cha wamizi.”² Natukwina meli ya kulawa Adilameto nayali iheluka na kukolela bandali zimwe za mkowa wa Asiya, natwaluka majendo. Alistako mwenyeng'haye wa Makedoniya, kulawa Tesalonike, nayali hamwe na hetwe.³ Mitondo yake natufika mbandali ya Sidoni. Yulio nakamditi Paoli goya kwa kumkundiza yawone waganwa wa heye na kupegwa goyolapa.⁴ Kulawila ako natulutilila na majendo, ila kwa vila mbeho nayali iputa lukami ituyila kwa kumwando, natukola nzingo ya chihilwa Kupulo kula mbeho nayali nyindo.⁵ Natulawa tuloka bahali ya Kilikiya na Pamfliya, natufika Mula, mgati mwa Lukiya.⁶ Ayo mkulu wa wamizi nakafika meli imwe ya Alekizandiliya nayali iluta Italiya, hamba nakatukwiniza mgati.

⁷ Kwa mihela ja mazuwa menji natuheluka mholemhole, kwa kugaya natufika behi na Nido. Kwa vila mbeho nayali ing'hali ituputa, natulutilila kumwando tung'hang'hazala tuluta nzingo ya Kilete behi na lasi Salimoni kula mbeho hayali nyinji.⁸ Natukola mfungo mholemhole tufika honhu hali nguchemigwa Bandali Inojile, behi na muji wa Laseya.

⁹ Natwesela kulya chinhu kwa mhela uhejile mbaka luhela nalwali lwihile ng'hatu. Lelo nayiha ng'hatu kuheluka na meli. Lelo Paoli nakawadeuza,¹⁰ “Wang'hangala, ndangijesa kuta majendo aga gowa na ugayo na kwajiliza kwinsi haiwa kwa vinhu vili muli meli yeka kahi yowa kwa ukomu wa hetwe.”¹¹ Ila mng'hangala nakak-

wejezwa na gala goyali yolonga mlongoza meli na yawele na meli kusinda gala goyali yolonga Paoli. ¹² Kwa vila bandali ayo hayali honhu hanojile hakikala mhela wa mbeho, wenji nawagana kulu-tilila na majendo, wone iganiche mbaka Fonekisi. Fonekisi ndo bandali ya Kilete nzingo ayo nayali ilemezwa na mbeho. Na ako wekale mhela wa mbeho.

Mbeho ng'hulu muli bahali

¹³ Lelo nailawila mbeho inojile ya kusi nayaluka kuputa, na hewo wavizela wokungajiza gowaliwogana, ahyo nawosa lyuma lizidahe lilingwimiza meli wendesa behi ng'hatu na mwhani ya Kilete. ¹⁴ Ila haupulute mhela, mbeho ng'hali nayaluka kuputa kulawila mchihilwa. ¹⁵ Mbeho naitowa ila meli, na kwa vila natulemwa kisumwa kuluta kotuganile, natuileka meli ibulunwe na ayo mbeho. ¹⁶ Chihilwa chimwe chilinguchemigwa Kauda nachitudinya hado na ayo mbeho, na lotufichile kusini natuweza, ila kwa igayo, twamiliza lila itumbwi lya meli. ¹⁷ Wala wanamazi walikwega lila itumbwi mugati, hamba waizungulusila meli izabi na kuiwoha kwa ludali. Nawadumba wonanahila mfungo mwa bahali hawele na Siliti, behi na mwhani ya Aflika. Ahyo nawatelemsa iguwo ligazi lilingukundujiza meli, nawaileka meli ibulunwe na mbeho. ¹⁸ Mbeho ilutilila kuputa na mitondo yake waluka kutoza kunze mhomholo zilimeli. ¹⁹ Zuwa lya kadatu, nawaluka kahi kutoza mmazi vinhu vimwe vya mli itumbwi kwa moko ga hewo wawo. ²⁰ Kwa mazuwa menji hatuliwene isanya ne nhondwe, mbeho

ilutilila kuputa ng'hatu, mbaka kitumbila kwesa kutumala.

²¹ Lotikale mazuwa gahejile ne kulya ndiya, Paoli nakema hali hewo, kalonga, “Wang'holozangu, yahawele goya wone na mnyhulichize na kuleka kuheluka kulawa Kilete. Wone na mudite ahyo natwaahejile hali magazo ago na kuwifya aku kweng'ha.

²² Ila sambi ndangukulandani mikangaze nhumbula, haduhu ne yumwe muli hemwe yokwajiza ukomu wa heye, meli iliyeka ndo ikwaga. ²³ Kwa vila hamitondo hamihe mhilisi wa kilanga nakandawila. Nguluwi yula heni ndilingumfugamila. ²⁴ Mhilisi ayo nakandonjela, ‘Paoli, uleche kudumba! Yokugana wime hali Kaizali mindewa mkulu wa Loma, na heye Nguluwi kwa isungu lyake, kakukangaza na kuwalohola weng'ha walinguheluka na hegwe.’

²⁵ Ahyo walume wayangu, mikangaze nhumbula! Kwa vila ndangumkunda Nguluwi, yowa hihila kota vyondonjelwe. ²⁶ Ila yotugana kutajigwa mfungo mwa chihilwa chimwenga.”

²⁷ Hamihe ha zuwa lya kumi na zine, twali tubulunwa kuno na kuno muli bahali ya Mediteleniyani. Behi na hamihe chilo ng'hatu wanamazi newejesa kota wahabehi na kigongo.

²⁸ Aho nawapala kwinjila kwa bahali kwa kuwoha chinhu chizidahe, wapata winjilo wa mita makumi gane, hamba nawapima kahi nawapata winjilo wa mita makumi gadatu.

²⁹ Kwa kudumba kunhanhahila muli mitalawe, nawadulisa ngwamo zine kumbele mwa meli, nawalanda kuche himahima. ³⁰ Wanamazi

nawagana watoloche, na wali mina wadulise lila itumbwi mmazi, wochidanganyizila kuta wanguluta kudulisa ngwamo kumwando mwa meli. ³¹ Ila Paoli nakamlonjela yula mkulu wa chilundo na wamizi wa hewo, “Wone wanamazi awa hawaponile muli meli, hamlohoka.” ³² Aho wala wamizi nawazidohola zila nzabi zali zibatilile lila itumbwi, walileka lihologwe na mazi.

³³ Behi na kucha, Paoli nakawadedeza weng'ha walye chilyo, “Kwa mazuwa kumi na gane mwali mdumba ne kulya chilyo, hamdile chinhu choneche. ³⁴ Lelo ndanguwadedeza mulye ndiya leka mlutilile kikala. Mina nemvili imwe ya hemwe ya mitwi ja hemwe haikwajilila.” ³⁵ Loyalonjile ago, Paoli kahola ibumunda, kata malumbo Nguluwi hali hewo wose, kabena kaluka kulya. ³⁶ Aho weng'ha nawekangaza nhumbula, hamba walya ndiya. ³⁷ Tweng'ha twali wanhu miya mbili makumi saba na sita muli meli. ³⁸ Chila munhu loyadile ndiya ya kumkwila, nawapunguza itunyo lya meli kwa kutaga nyhule muli bahali.

Meli yangubeneka

³⁹ Lokuchele, wanamazi nawalemwa kuizela isi ila, ila nawona chihilwa chimwe chiwele na misanga, walamula kuhilika meli kigongo ako wone idahiche. ⁴⁰ Ahyo nawadumula ngwamo na kuzileka mbahali, na baho wadumula nzabi zali ziwohile chilongoza meli, hamba nawawoha ibende limwe kumwando kibata mbeho, waluta kuchihilwa hawele na ndidimila. ⁴¹ Ila nawafika honhu hamwe mikolola mili ja bahali

jilinguting'hana, na meli inanahila. Honhu ha kumwando ha meli hali henjile mmisanga ne kutigasika. Honhu ha kumbele ha meli na haluka kubeneka viundeunde kwa kutowigwa na ludali lwa nhigu.

⁴² Wamizi nawagana kuwakoma wanweng'ha weng'ha kwa kudumba kuta wahojelele mbaka mwhani watoloche. ⁴³ Ila kwa vila yula mkulu wa wamizi nakagana kumlohola Paoli, nakawalemeza waleche kudita ahyo. Nakawalonjela wala wadahile kojelela wanyozoche kulawa mmeli na kojelela mbaka hafungo mwa ilamba. ⁴⁴ Na wanji wawinze kwa kibatilila muli mibao ama muli viunde vya meli ibeneche. Ndo hetwe tweng'ha vyotufichile wakomu hafungo mwa ilamba.

28

Gamfichile Paoli ako kuli isi ya Malita

¹ Lotufichile goya kigongo, tuvizela kota chila chihilwa changuchemigwa Malita.

² Wenyeng'haye wa aho wali wanojile kwa hetwe. Nhonya nayaluka kutowa na kahi kwali na mbeho, ahyo wabwina chiluli watu chemela.

³ Paoli kalokota mpelo udodo wa ngodi kaza ngukoleza mchiluli. Ahyo kwa ivuche lya chiluli. Izoka lilawa mngodi limluma na kumnanahila Paoli mmoko. ⁴ Wenyeng'haye wa hala wawene lila izoka lininila muli moko wa heye waza ngilonjela, “Ayu mina kakopola munhu, kwa vila kalohoka kuduma mbahali, utaguso wa milungu haumleka kahi yazenguwa mkomu!”

⁵ Ila Paoli kalimimina lila izoka mchiluli na halumizwe nehado. ⁶ Wala wanhu wali wovizela kota

kotuna ama baho yahagwile hasi na kubagama. Lowabeteze kwa mhela uhejile ne kona chinhu choneche chimfichile Paoli, wagalamla luhala lwao, walonga kota, “Heye ndo mlungu.”

⁷ Behi na honhu hala hali na mgunda wa Publio, mkulu wa chila chihilwa. Publio nakatuchemela chilugano, tuwa wajenzi wa heye mazuwa gadatu. ⁸ Lelo mhaza wa Publio nayali yawasile mchinhandu yotamika lupanzo. Paoli nakaluta kumlola na lowalandile Nguluwi, kawika moko ga heye kwa mtamwa, kamusa utamwa. ⁹ Kwa mbuli ayo, watamwa weng'ha hali chila chihilwa nawoya kusilwa utamwa. ¹⁰ Wanhu nawatupa ndolendole nyinji na mhela kahi lotwaluche majendo, nawajela mgati mwa meli vinhu navyotulapile.

Majendo kulawa Malita kuza Loma

¹¹ Lojipulute myezi jidatu natwaluka kahi majendo kwa meli imwe ya Alekizandiliya iwichigwe ulajilo wa “Milungu Minyambili.” Meli ayo nayali iwichile ngwamo mchihilwa mihela jeng'ha ja mbeho. ¹² Natufika hali muji wa Silakusa, tikala aho mazuwa gadatu. ¹³ Kulawila ako natiyinula majendo, tuzunguluta na tufika Legio. Logapulute mazuwa gadatu, mbeho nayaluka kuputa kulawila kusini, na mazuwa meli logapulute tufika muji wa Potioli. ¹⁴ Ako natuwafika wanhu walingumkunda Kilistu wamwe watulanda tikale na hewo juma imwe. Ahi ndo vyotufichile Loma. ¹⁵ Kula Loma wanhu walingumkunda Kilistu,

lowalonzelwe mbuli za hetwe, nawoya kututing'haniza kuli Soko lya Apiyo na honhu halinguchemigwa Ng'handanda zidatu za kwesela wajenzi na kuwasa. Paoli loyawawene kata malumbo Nguluwi, nakekangaza nhumbula.

Paoli ako Loma

¹⁶ Lotufichile Loma Paoli nakakundizwa kikala yaliyeng'ha hamwe na mwamizi yumwe wa kumlolola.

¹⁷ Logapulute mazuwa gadatu, Paoli nakawachema hamwe vilongozi wa Chiyahudi wa honhu aho. Lowelundile Paoli kawalonzela, “Wang'holozangu, heni kwa vila siditile chinhu choneche chihile kahi sibezele mizilo ja wasekulu wa hetwe, nandibatigwa kula Yelusalemu na kuwichigwa mmoko mwa Waloma. ¹⁸ Waloma lowambuzile na kona ndahela nongwa yoneche, nawagana kundechela, ¹⁹ ila Wayahudi wamwe nawabela mbuli ayo, na heni ndapigwa kukana lufaa kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma, kwa vila sali na choneche cha kuwatagusa wanhu wayangu. ²⁰ Kwa ahyo ndanda kiwona na kudawala na hemwe, mina mbohigwa aji minyololo kwa vila mlohozi wa wanhu wa Isilaeli walingitumbila, koya.”

²¹ Hewo wamlonzela, “Hetwe hatunabochele maandiko goneche galawile Yudeya, kahi haduhu mng'holozetu yoneche yafichile aha na kulavya mbuli zila awu kulonga choneche chihile cha hegwe. ²² Ila twangijesa igana tuhuliche kwa hegwe mbuli zili kumutwi kwa hegwe. Mina lyotulinguvizela hetwe acho chilundo cha hegwe changulemigwa chila honhu.”

23 Hamba walonga na heye zuwa lya kuting'hana, na wenji nawafika ako koyali ngikala. Kulawila lufuka mbaka matinazo Paoli nakawagubulila gala ga Undewa wa Nguluwi, yojeza kuwadita wakunde mbuli ya Yesu kwa kukolele malajizo ga Musa na maandiko ga waloli wa Nguluwi. 24 Wanhu wamwe nawakunda ulonzi wa heye na wamwe hawakundile. 25 Hawa na ubagulo hewo kwa hewo. Lowali woluta, Paoli nakalonga mbuli ayi, “Ng'homya gala Muhe Yelile goyawalonjele wasekulu wa hemwe kwa kukolele mloli wa Nguluwi Isaya. 26 Yolonga, “ ‘Ulute kwa wanhu awa ukawalonjele, kuhulika mohulika, ila homvizela, kulola molola, ila hamkona hebu. 27 Mina nyhala za wanhu awa zibowala, wagadinya makutu gawo, wadinya meho gawo. Hanga, wahalolile kwa meho gawo, wahahuliche kwa makutu gawo, wahavizelele kwa nyhala zawo, na kungaluchila, kangulonga Mkulu, na heni ndahawalohole.’ ”

28 Hamba Paoli kalonga, “Mvizele lelo, usenga wa Nguluwi kuwala ulohozu wangigaligwa kwa wanhu hawawele Wayahudi. Hewo wohulichiza.” 29 Paoli loyalonjile ago, Wayahudi weyuchila kuno wawele wochitwanza lukami hewo kwa hewo.

30 Kwa mhela wa miyaka mili Paoli nakekala muli ng'handu yoyapanjile yuye, kaza nguwachemela wanhu weng'ha woyile kumlamsa. 31 Yali yodamla Undewa wa Nguluwi

na kulangusa gala ga Mkulu Yesu Kilistu kwa udaho ne chilemezi.

**Ilagano Iya Katali, Ilagano Linyale kwa
Wanhu Weng’ha
The New Testament + Genesis in Vidunda**

copyright © 2014 Pioneer Bible Translators

Language: Vidunda

Translation by: Pioneer Bible Translators

The New Testament in Vidunda

This translation, published by Pioneer Bible Translators and The Word for the World, was published in 2014.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact www.pioneerbible.org.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

c584e819-507e-56ab-bbd8-53371c39d20d